

ภาพเด็กและกระบวนการสร้างในละครโทรทัศน์ช่วงไพรม์ไทม์

การศึกษาเรื่องภาพเด็กและกระบวนการสร้างภาพในละครโทรทัศน์ช่วงไพรม์ไทม์ ผู้วิจัยได้คัดเลือกละครโทรทัศน์ที่ออกอากาศในช่วงเดือนกันยายนถึงพฤศจิกายน พ.ศ. 2548 จำนวน 9 เรื่อง พบว่ามีเพียง 4 เรื่องที่นำเสนอภาพของเด็ก ได้แก่ ละครโทรทัศน์เรื่องราชินีหมอลำ สองเรานิรันดร รักของนายดอกไม้และสี่สาวราวรัก ซึ่งผู้วิจัยจะนำมาวิเคราะห์และทำความเข้าใจภาพของเด็กที่ถูกนำเสนอในสื่อละครโทรทัศน์ช่วงไพรม์ไทม์ รวมทั้งกระบวนการสร้างภาพเด็กของผู้ผลิต ผู้วิจัยใช้แนวคิดการเล่าเรื่องในละครโทรทัศน์ (Narrative) และแนวคิดการผลิตละครโทรทัศน์เป็นกรอบในการวิเคราะห์ภาพเด็กและกระบวนการสร้าง

ภาพเด็กที่นำเสนอผ่านสื่อมวลชนนั้นเป็นการสร้างความเป็นจริงทางสังคมอย่างหนึ่งซึ่งสร้างโดยกลุ่มผู้ผลิตและถูกถ่ายทอดเผยแพร่ผ่านสื่อมวลชนซึ่งในที่นี้คือสื่อละครโทรทัศน์ไปยังกลุ่มผู้ชมทั้งเด็กและผู้ใหญ่ ความจริงทางสังคมที่สื่อสร้างขึ้นนี้มีผลต่อการรับรู้ภาพเด็กของคนในสังคมทั้งเด็กและผู้ใหญ่

แม้ว่าผู้วิจัยจะเลือกศึกษาโดยเน้นที่ตัวละครเด็กในละครโทรทัศน์ช่วงไพรม์ไทม์ทั้ง 4 เรื่อง แต่ก็ไม่ได้ละเลยหรือมองข้ามภาพรวมของละครโทรทัศน์และตัวละครอื่นๆ ที่ไม่ใช่ตัวละครเด็ก เนื่องจากตัวละครทุกตัวย่อมมีบทบาทและปฏิสัมพันธ์ร่วมกันเช่นเดียวกับในโลกความจริงที่คนในสังคมย่อมมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันทั้งเด็กและผู้ใหญ่นั้นเอง ดังนั้นในการศึกษาภาพเด็กในละครย่อมหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะศึกษาปฏิสัมพันธ์ของเด็กกับผู้ใหญ่และเด็กกับเด็กในเรื่อง โดยเสนอผลการวิจัยเป็นลำดับ ดังนี้

4.1 กระบวนการผลิตละครโทรทัศน์

4.2 กระบวนการสร้างภาพเด็กในละครโทรทัศน์ช่วงไพรม์ไทม์

4.3 ภาพเด็กในละครโทรทัศน์ช่วงไพรม์ไทม์

4.1 กระบวนการผลิตละครโทรทัศน์

ในการผลิตละครโทรทัศน์ โดยทั่วไปมักแบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

4.1.1 ขั้นวางแผนงาน

เป็นขั้นของการวางแผนงานก่อนที่จะผลิตละครโทรทัศน์ ในขั้นตอนนี้สถานีโทรทัศน์และ/หรือผู้ผลิตประชุมวางโครงการการผลิตทั้งหมด ซึ่งเป็นขั้นตอนที่จำเป็นอย่างยิ่ง ขั้นตอนการวางแผนงานประกอบด้วย

ก. คิดวางโครงการผลิตละครโทรทัศน์ เพื่อสนองต่อสถานีโทรทัศน์และผู้อุปถัมภ์ รายการหรือนายทุนอื่นๆ การคิดโครงการรายการละครนี้ได้แก่ แนวเรื่อง เรื่อง ความยาวต่อตอน ความยาวของเรื่องทั้งหมดจบในกี่ตอน ประเภทของละคร ระยะเวลาในการผลิต กลุ่มเป้าหมาย เป็นต้น

ข. กำหนดตัวผู้ร่วมงาน การวางตัวผู้ร่วมงานให้เหมาะสมกับละครโทรทัศน์ที่จะผลิตเป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เขียนบท ผู้กำกับการแสดง เป็นต้น เนื่องจากในทางปฏิบัติ นั้น ความรู้ความสามารถของแต่ละคนมีความถนัดในเรื่องที่จะทำการผลิตแตกต่างกัน

ค. กำหนดงบประมาณค่าใช้จ่าย เป็นการคิดคำนวณค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่ใช้ในการผลิตละครโทรทัศน์ ซึ่งได้แก่ ค่าบทประพันธ์ ค่าจ้างทีมงานต่างๆและนักแสดง ค่าเช่าอุปกรณ์ที่ถ่ายทำ ค่าฉากและอุปกรณ์ประกอบฉาก ค่าเครื่องแต่งกาย ฯลฯ การบริหารงบประมาณที่ดีมีส่วนส่งเสริมให้ละครโทรทัศน์เรื่องนั้นๆ มีคุณภาพมากขึ้น

4.1.2 ขั้นเตรียมการ

หลังจากที่ได้เรื่องของละครที่ผลิตเรียบร้อยแล้ว ผู้ผลิตจะมอบหมายให้ผู้เขียนบท ละครโทรทัศน์นำบทประพันธ์ไปทำเป็นบทละครโทรทัศน์และในส่วนของบุคลากรหลังจากหรือทีมงานก็จะมีการเตรียมงานด้วย เช่น หาบทประพันธ์เดิมมาอ่าน โดยแต่ละฝ่ายจะมีวัตถุประสงค์ในการอ่านที่แตกต่างกัน เช่น ผู้กำกับการแสดงอ่านเพื่อลำดับความสัมพันธ์ของตัวละคร สภาพสังคม ฐานะและอุปนิสัยใจคอของตัวละคร รวมทั้งทำความเข้าใจภาพรวมของละครเรื่องนั้นๆ เป็น

ต้น ผู้จัดการกองถ่ายอ่านเพื่อเตรียมงานด้านสถานที่ที่สำคัญตามเนื้อเรื่องเพื่อใช้ในการถ่ายทำ ฝ่ายเสื้อผ้าอ่านเพื่อการจัดหาเสื้อผ้าให้เหมาะสมกับยุคสมัยและเหมาะสมกับตัวละคร เป็นต้น ขั้นตอนเตรียมการมีขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

ก. การเขียนบทละครโทรทัศน์ ในส่วนของการเขียนบทละครโทรทัศน์ เริ่มจากทำความเข้าใจบทประพันธ์ที่จะผลิตเป็นละครโทรทัศน์ก่อน ผู้เขียนบทจะทำการเพิ่มเรื่องราวสถานการณ์และรายละเอียดต่างๆ เพิ่ม โดยต้องมีความเป็นเอกภาพและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ตลอดเรื่องและเป็นไปตามที่บทประพันธ์ต้องการนำเสนอ หากมีการเปลี่ยนแปลงนอกเหนือจากนี้ ผู้เขียนบทมักจะปรึกษากับผู้จัดละครและเจ้าของบทประพันธ์

กระบวนการเขียนบทละครโทรทัศน์นั้น เป็นขั้นตอนที่สำคัญเนื่องจากการทำงานของทีมงานฝ่ายต่างๆ มักยึดบทละครโทรทัศน์เป็นหลักทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นผู้กำกับ นักแสดง ธุรกิจกองถ่าย ฯลฯ ดังนั้นการทำงานจึงต้องเขียนให้สมบูรณ์มากที่สุด ขณะเดียวกันก็ต้องกระชับด้วย โดยทั่วไปผู้เขียนบทละครโทรทัศน์มักจะคำนึงถึงข้อต่างๆ ดังนี้

- ละครที่ผลิตสามารถสนองอารมณ์ผู้ชมได้ เช่น อารมณ์รัก โกรธ กลัว
- แฝงแนวคิดบางอย่าง
- ภาษาที่ใช้ต้องสื่อความหมาย สวยงามและกระชับ เพื่อถ่ายทอดออกมาเป็นทางภาพและเสียงอย่างมีประสิทธิภาพและดึงดูดความสนใจ น่าติดตาม
- บทละครโทรทัศน์ควรจะทำให้ทีมงานฝ่ายอื่นๆ ทำงานสะดวกขึ้นด้วย

ข. การเตรียมงานล่วงหน้าก่อนการถ่ายทำ เมื่อผู้ผลิตได้บทละครโทรทัศน์แล้ว ผู้ผลิตและทีมงานมักจะร่วมกันคัดเลือกนักแสดงโดยคำนึงถึงความเหมาะสมของลักษณะตัวละครในเรื่องก่อนและในบางครั้งอาจต้องได้รับการอนุมัติหรือเห็นชอบจากทางสถานีโทรทัศน์ด้วย โดยเกณฑ์ในการคัดเลือกนักแสดงมีดังนี้

- ความเหมาะสมกับบทบาท
- คิวหรือเวลาที่ใช้สำหรับการถ่ายทำ
- ความเหมาะสมด้านการตลาด

หลังจากเลือกตัวผู้แสดงได้แล้วก็จะมอบหมายให้กับผู้ประสานงานติดต่อผู้แสดงต่อไป นอกจากการกำหนดผู้แสดงแล้วจะต้องมีการวางแผนการถ่ายทำด้วย เช่น หาฉากหรือสถานที่ที่เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง เครื่องแต่งกาย ฝ้ายแสง ฝ้ายเสียง ฯลฯ ที่เกี่ยวข้องโดยให้ฝ้ายต่างๆ เตรียมงานให้พร้อมก่อนถ่ายทำจริง

4.1.3 ขั้นการถ่ายทำ

เมื่อเตรียมงานในทุกส่วนพร้อมแล้ว ต่อมาเป็นขั้นตอนการถ่ายทำ โดยก่อนการบันทึกเทปจะมีการฝึกซ้อมการแสดงให้กับนักแสดงก่อน รวมทั้งการบอกทิศทาง การเข้าออกของนักแสดงแต่ละคน โดยที่ผู้กำกับการแสดงจะเป็นผู้พิจารณาว่าผู้แสดงพร้อมที่จะแสดงฉากนั้นๆ หรือไม่ เมื่อพร้อมก็จะลงมือบันทึกเทปทันที

ในระหว่างที่มีการถ่ายทำนั้น ปัญหาที่มักพบเสมอๆ และเป็นอุปสรรคต่อการถ่ายทำ เช่น ผู้แสดงมาไม่ตรงเวลา ไม่กระตือรือร้น ไม่สามารถจำบทพูดได้ แต่บางครั้งก็เป็นเหตุสุดวิสัย เช่น ดินฟ้าอากาศไม่อำนวย เครื่องมือในการถ่ายทำเกิดขัดข้อง เจ้าหน้าที่อ่อนเพลียจากการเร่งถ่ายทำให้หันออกอากาศติดต่อกันหลายคืน เป็นต้น

ภายหลังจากการถ่ายทำเสร็จแล้ว เจ้าหน้าที่จะนำเทปนั้นไปยังฝ้ายตัดต่อและลงเสียง โดยการตัดต่อเป็นการเรียงเหตุการณ์ตามบทละครโทรทัศน์ที่วางไว้ เนื่องจากในการถ่ายทำไม่ได้ถ่ายตามลำดับ และยังเป็น การเพิ่มเทคนิคพิเศษต่างๆ เพื่อให้ละครดูสมจริงสมเหตุสมผลมากขึ้น และมีการลงเสียงประกอบ ทั้งเสียงดนตรี เสียงเพลงและเสียงเอฟเฟคต่างๆ นอกจากนี้ยังเป็นขั้นตอนที่กลั่นกรองเอาเนื้อหาหรือภาพบางภาพที่ไม่เหมาะสมออกไปอีกด้วย โดยในการตัดต่อและลงเสียงทั้งหมดต้องคำนึงถึงการเล่าเรื่องให้มีรสชาติและมีสีสัน มีจังหวะที่เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง แนวละครและภาพรวมของละครเรื่องนั้นๆ เมื่อได้เทปที่เสร็จสมบูรณ์แล้ว ก็จะนำส่งสถานีโทรทัศน์เพื่อรอการออกอากาศต่อไป

4.1.4 ขั้นประเมินผล

การประเมินผลสำหรับละครโทรทัศน์ มักจะทำขณะที่ละครโทรทัศน์กำลังแพร่ภาพและภายหลังจากที่แพร่ภาพไปแล้ว สำหรับการประเมินผลขณะที่กำลังแพร่ภาพนั้น ผู้ที่

เกี่ยวข้องกับบุคลากรหน้าฉากและบุคลากรหลังฉาก รวมไปถึงผู้ผลิต ผู้เขียนบทละครโทรทัศน์ ผู้ตัดต่อและลงเสียง จะทำการสำรวจหาข้อบกพร่องในส่วนที่ตนเองได้ปฏิบัติงานไปเพื่อหาทางแก้ไขและปรับปรุง ส่วนการประเมินผลภายหลังจากที่ละครโทรทัศน์แพร่ภาพไปแล้ว จะเป็นการสำรวจความนิยมของคนดูที่มีต่อละครโทรทัศน์เรื่องนั้นว่ามีมากน้อยเพียงไร ซึ่งความนิยมนี้จะส่งผลต่อละครโทรทัศน์อย่างมาก เช่น จำนวนโฆษณาที่จะเข้า จำนวนตอนหรือความยาวของเรื่องที่จะมีการลดหรือเพิ่มต่อไป เป็นต้น

จากกระบวนการผลิตละครโทรทัศน์จะเห็นได้ว่ามีขั้นตอนมากมาย แต่เนื่องจากละครโทรทัศน์ช่วงไพรม์ไทม์ไม่ได้นำเสนอเรื่องราวของเด็กเป็นหลัก ดังนั้นภาพของเด็กจึงไม่ได้เกี่ยวข้องกับทุกขั้นตอนของการผลิตละครโทรทัศน์ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาระบวนการผลิตละครโทรทัศน์แล้วพบว่า มีบางขั้นตอนเท่านั้นที่เกี่ยวข้องและทำให้เกิดภาพเด็กในละครโทรทัศน์ช่วงไพรม์ไทม์ จึงเลือกนำมาศึกษาเพื่อให้ทราบว่าภาพเด็กถูกสร้างอย่างไรในละครโทรทัศน์ โดยจะนำเสนอในหัวข้อต่อไป

4.2 กระบวนการสร้างภาพเด็กในละครโทรทัศน์ช่วงไพรม์ไทม์

ภาพเด็กในละครโทรทัศน์ช่วงไพรม์ไทม์เป็นการสื่อสารและถ่ายทอดความหมายของผู้ผลิต จากกระบวนการในการผลิตละครโทรทัศน์พบว่า มีขั้นตอนการผลิตที่ส่งผลให้เกิดภาพเด็กโดยแบ่งตามละครโทรทัศน์ช่วงไพรม์ไทม์แต่ละเรื่อง ดังนี้

4.2.1 ราชนิหมอลำ

“ละครโทรทัศน์เรื่องราชนิหมอลำเป็นละครแนวชีวิต (drama) เป็นเรื่องราวการต่อสู้ชีวิตของค่านาง แม่ของค่านางทั้งครอบครัวที่มีเพียงพ่อตาบอดและลูกสาวที่ยังเล็กสองคนไปทำงาน และไม่เคยติดต่อกลับมาอีกเลย ค่านางต้องเป็นหัวหน้าของครอบครัว ทำงานเลี้ยงพ่อและน้องสาวคือนิมตั้งแต่เด็ก แม้จะลำบากแต่ค่านางไม่เคยท้อ วันหนึ่งค่านางทราบข่าวจากเพื่อนบ้านที่ไปทำงานในกรุงเทพฯ ว่าเจอปิน..แม่ของค่านาง กับสามีใหม่และพินฝากเงินมาให้ พ่อไม่เชื่อว่าแม่จะมีสามีใหม่ จึงตัดสินใจไปตามหาแม่ที่กรุงเทพฯ แต่ชีวิตในเมืองใหญ่ลำบากและการแข่งขันสูง ค่านางต้องดิ้นรนหางานทำเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการตามหาแม่ที่กรุงเทพฯ จนในที่สุดได้รับโอกาสเป็นนักร้องหมอลำออกเทปกับบริษัทใหญ่ซึ่งเป็นต้นสังกัดของดาราราย...ราชนิหมอลำแห่งยุค โดยที่ค่านางไม่รู้เลยว่าแท้จริงแล้วดารารายก็คือพิน แม่แท้ๆ ของค่านางนั่นเอง ค่านางต้อง

เผชิญกับอุปสรรคต่างๆ ในชีวิตทั้งการเดินทางตามความฝันที่จะเป็นนักร้องหมอลำ ความรักระหว่าง คำนางและรุจน์ ความตั้งใจที่อยากให้พ่อและน้องสาวมีชีวิตที่ดีขึ้นและที่สำคัญที่สุดคือการตามหาแม่เพื่อให้ครอบครัวกลับมาอบอุ่นพร้อมหน้าพ่อแม่ลูกเหมือนเดิม”

ละครโทรทัศน์เรื่องราชินีหมอลำมีขั้นตอนการสร้างภาพเด็กตามลำดับ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเลือกเรื่องและการประพันธ์เรื่อง

ผู้มีหน้าที่เลือกเรื่องราชินีหมอลำ คือ คุณวราวุธ มลิณฑจินดา โดยต้องการ นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับชีวิตของนักร้องหมอลำและคำนึงถึงการตลาดเป็นหลัก จะเห็นได้ว่าใน ขั้นตอนการเลือกเรื่องนี้ ผู้เลือกไม่ได้คำนึงถึงเด็กและภาพเด็กที่นำเสนอในละครโทรทัศน์เลย ดังนั้นในขั้นตอนนี้จึงไม่เกี่ยวข้องกับภาพเด็กที่ปรากฏในละครโทรทัศน์โดยตรง แต่ส่งผลต่อระดับ ความสำคัญของเด็กในละครโทรทัศน์ช่วงไพรม์ไทม์ แสดงให้เห็นว่าละครโทรทัศน์ช่วงไพรม์ไทม์ เป็นพื้นที่ของผู้ใหญ่มากกว่าเด็ก นำเสนอเรื่องของผู้ใหญ่มากกว่าเด็ก ตั้งแต่ในขั้นตอนเริ่มแรกคือ การเลือกเรื่อง

เมื่อทำการเลือกเรื่องและหาข้อมูลเกี่ยวกับวงดนตรีหมอลำแล้ว ขั้นตอนต่อมา ได้แก่การประพันธ์เรื่อง โดยผู้ประพันธ์เรื่องราชินีหมอลำ คือ คุณบุตธรัตน์ บุตรพรม ทำหน้าที่ ประพันธ์เรื่องราวขึ้นและนำเสนอภาพเด็กไว้ตั้งแต่ขั้นตอนการประพันธ์เรื่อง โดยกำหนดภาพเด็ก ในละคร ดังนี้

1. คำนาง จุดเริ่มต้นในการสร้างตัวละครคำนางเพื่อสร้างความสะเทือนอารมณ์ แก่ผู้ชม โดยผู้ประพันธ์ต้องการให้ผู้ชมรู้สึกกดดัน สงสารและเห็นใจในครอบครัวเล็กๆ ที่แม่ต้องทิ้ง ลูกสาวที่ยังเล็กกับพ่อตาบอดไปเพื่อไปทำงานหาเงินเลี้ยงครอบครัว เนื่องจากการวางโครงเรื่องให้ ละครเรื่องนี้กล่าวถึงเรื่องราวความแร้นแค้นของชีวิตครอบครัวที่ส่งผลต่อนางเอกตั้งแต่เล็กจนโต การ นำเสนอภาพเด็กที่แม่จะมีชีวิตครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์ ลำบากและน่าสงสารแต่ก็เป็นเด็กดี ไม่ทำตัว เป็นปัญหา จึงเป็นภาพที่น่าสงสารและน่ารัก น่าเอาใจช่วย สะเทือนความรู้สึกของผู้ชมเป็นอย่างดี

นอกจากนี้เด็กหญิงค่านางยังช่วยบอกภูมิหลังของนางเอกว่าเติบโตขึ้นมาอย่างใกล้ชิดพ่อ แม่ เห็นความลำบากของพ่อ ได้รับความรู้สึกเสียใจที่แม่ทิ้งไป จึงรักพ่อและมีความกตัญญูต่อพ่อ มาก

“เปิดเรื่องทำให้คนดูอดทนที่แม่ต้องทิ้งลูกเล็กๆ สองคนไว้โดยเฉพาะคน เล็กยังไม่หย่านมเลย ต้องทิ้งไป ส่งผลกระทบต่อตัวละครที่เป็นนางเอกทำ ให้คนดูเห็นว่าทำไมผู้หญิงคนนี้ถึงทิ้งลูกเล็กๆ ไปซึ่งเด็ก 2 คนต้องอยู่กับ พ่อ เเมชิญชะตากรรม ยิ่งทำให้กอดคนดู ใจทขยของเรื่องเป็นละครชีวิต เราต้องการยี้ให้คนดูรู้สึกสงสาร เห็นใจ รู้สึกร่วมไปกับชะตากรรมของตัว ละคร เพราะฉะนั้นเรื่องของแม่ลูก เรื่องของเด็ก เป็นตัวละครที่สร้างความ สะเทือนใจได้ดีที่สุด เพราะฉะนั้นเราก็กำหนดให้ตัวละครเด็กมีบทบาทมี ความสำคัญขึ้นมาตั้งแต่ต้นเรื่องเลย”

(บุตรรัตน์ บุตรพรม, สัมภาษณ์, มกราคม 2549)

2. นิยม การสร้างตัวละครนิยมมีสองเหตุผลคือ

- เพื่อความสมเหตุสมผลในละคร การที่พ่อตาบอดต้องมีคนดูแลระหว่างที่นางเอก คือค่านางไปทำงานเป็นนักร้องหมอลำ

“ก่อนที่จะคิดถึงคาแรกเตอร์ของนิยม เริ่มจากตัวพ่อเป็นคนตาบอดใจทขย เป็นคนตาบอด ก็ต้องมีคนพาไปนั่นไปนี่ มีตัวละครที่จะพาพ่อไปทำงาน พาพ่อเดิน อยู่กับพ่อ ต้องมีตัวละครตัวหนึ่งขึ้นมา”

(บุตรรัตน์ บุตรพรม, สัมภาษณ์, มกราคม 2549)

- เพื่อสร้างความสะเทือนอารมณ์ในเรื่อง เมื่อต้องมีคนดูแล ผู้ประพันธ์คิดว่า คนที่ดูแลจะเป็นใคร แต่เนื่องจากเป็นละครแนวชีวิตและการวางโครงเรื่องที่ต้องการให้เกิดอารมณ์ ความรู้สึกน่าสงสาร น่าเอาใจช่วย จึงต้องเป็นเด็กผู้หญิงเพราะเป็นเพศที่อ่อนแอ และต้องเป็นเด็ก เพราะไม่สามารถดูแลหรือช่วยเหลือตัวเองได้ ทำได้แค่เป็นตาให้พ่อเท่านั้น พ่อตาบอดกับลูกสาวที่ยังเล็กจึงเป็นภาพที่น่าสงสาร น่าเอาใจช่วย ยิ่งเป็นเด็กดีด้วยแล้วยิ่งน่ารักน่าเอ็นดู

“ถ้าเป็นตัวละคร ภาพก็จะได้รับความน่ารัก น่าเอ็นดู น่าสงสารก็เลยต้องมีตัวละครเด็ก”

(บุตริรัตน์ บุตรพรหม, สัมภาษณ์, มกราคม 2549)

นอกจากนี้เหตุผลที่ทำให้ผู้ประพันธ์เพิ่มภาพเด็กในเรื่อง นอกจากจะมาจากหน้าที่ (Function) ของตัวละครแล้ว ยังมาจากบริบทสังคมรอบข้าง โดยผู้ประพันธ์สนใจและต้องการนำเสนอแง่มุมชีวิตของเด็กเล็กกับผู้ปกครองที่มาเป่าแคนหรือมาขอทานตามแหล่งชุมชนที่พบเห็นได้ทั่วไปในสังคม จึงเป็นที่มาที่ต้องการนำเสนอแง่มุมของคนต่างจังหวัดที่เข้ามาหาเข้ากินค้าทำงาน ในกรุงเทพฯ

“ต้องบอกก่อนว่าภาพแรกที่เห็นไอเดียเริ่มต้นก็คือว่า เราเห็นตามสวน จตุจักรที่เห็นพ่อลูกเป่าแคน ลูกจูงพ่อไปเป่าแคนตามสวนจตุจักร พบว่าเยอะมาก ตามอนุสาวรีย์ สนามหลวง เป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้ได้ไอเดียว่า เบื้องหลังของคนกลุ่มนี้คืออะไร เป็นจุดที่จุดประกายให้เราเอามาสานต่อนำมาคิดต่อ กลายเป็นพล็อตของละครเรื่องราชินีหมอลำ”

(บุตริรัตน์ บุตรพรหม, สัมภาษณ์, มกราคม 2549)

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นจึงเป็นที่มาของขั้นตอนแรกในกระบวนการสร้างภาพเด็กในละครโทรทัศน์เรื่องราชินีหมอลำ ซึ่งเมื่อผู้ประพันธ์ได้ประพันธ์เรื่องราวจนครบสมบูรณ์แล้ว ขั้นตอนต่อไปคือ ผู้จัดละครจะนำบทประพันธ์ไปเสนอสถานีโทรทัศน์ โดยในขั้นตอนนี้ ไม่มีผลต่อภาพเด็กที่ปรากฏในเรื่อง เพราะสิ่งที่ทำให้ผู้จัดละครและผู้บริหารของสถานีโทรทัศน์สนใจคือวิถีชีวิตของนักร้องและวงดนตรีหมอลำมากกว่าตัวละครเด็กในเรื่องซึ่งเป็นส่วนประกอบของเนื้อเรื่อง และเมื่อสถานีสนใจบทประพันธ์ จะอนุมัติให้เริ่มต้นทำละครโทรทัศน์ และผู้จัดจะหาทีมงานฝ่ายต่างๆ ต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 การเขียนบทละครโทรทัศน์

เมื่อจัดหาทีมงานฝ่ายต่างๆ จนครบแล้ว ขั้นตอนต่อมาคือการเขียนบทละครโทรทัศน์ โดยผู้เขียนบทละครโทรทัศน์เรื่องราชินีหมอลำเป็นผู้เขียนบทละครโทรทัศน์เอง ซึ่งขั้นตอนการเขียนบทละครจะเป็นขั้นตอนที่นำเอาภาพเด็กที่วางไว้ในบทประพันธ์มาขยายเพิ่มเติม ให้เห็น

ภาพที่ชัดเจนขึ้น มีรายละเอียดมากขึ้นทั้งในแง่ของบทสนทนา การกระทำ ปฏิกริยาต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อ รวมทั้งปฏิสัมพันธ์กับตัวละครอื่นๆ โดยสามารถสรุปเป็นขั้นตอนได้ ดังนี้

1. ทำความเข้าใจลักษณะของตัวละครแต่ละตัวจากที่กำหนดไว้ในบทประพันธ์ อาจมีการเพิ่มลด ปรับเปลี่ยนบางส่วนตามความเหมาะสมและตามวิจารณ์ของผู้เขียนบท

- ค่านาง กตัญญู รักแม่ ไกล่ชิดแม่ เห็นปัญหาและเป็นตัวที่บอกที่ไปที่ไปของนางเอก จะโตขึ้นเป็นนางเอก

- นิม กตัญญู รักพ่อและพี่สาว ขาดแม่ รั้นหน้าที รู้ผิดชอบชั่วดี

“นิมเป็นเด็กสดใส ร่าเริงแบบเด็ก แต่ขณะเดียวกันก็เป็นเด็กค่อนข้างจะโตเกินวัย เพราะว่าเติบโตมาในครอบครัวที่ขาดแม่ แต่ขณะเดียวกันก็ไม่ใช่เด็กมีปัญหาหรือก้าวร้าว เพราะพ่อเป็นคนจิตใจดี มีพี่สาวที่คอยดูแล เพราะฉะนั้นจะไม่ใช่เด็กที่ก้าวร้าวหรือมีปัญหา แต่เป็นเด็กที่เข้าใจสถานการณ์ของตัวเองว่าเป็นเด็กถูกทอดทิ้ง ต้องดูแลพ่อเพราะพ่อนำส่งสาร พ่อช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ ต้องเป็นตัวแทนพ่อ เป็นเด็กที่เข้าใจว่าพี่สาวต้องเป็นตัวหาเลี้ยงครอบครัว เพราะฉะนั้นต้องทำหน้าที่เป็นตัวแทนพ่อ และช่วยดูแลพ่อแทนพี่สาว แม้ว่าเขาจะเด็กก็ตาม”

(บุตรรัตน์ บุตรพรม, สัมภาษณ์, มกราคม 2549)

2. กำหนดสารหรือรหัสที่ต้องการนำเสนอ เป็นสาร (Message) หรือรหัส (Code) ที่ผู้เขียนบทละครโทรทัศน์ต้องการนำเสนอผ่านตัวละครเด็กในเรื่อง ได้แก่ลักษณะของเด็กดี คือ มีความกตัญญูต่อพ่อแม่ผู้ปกครองและการอบรมสั่งสอนเด็ก โดยผู้เขียนบทละครโทรทัศน์มองว่าเด็กเปรียบเสมือนผ้าขาว ได้รับการอบรมเลี้ยงดูอย่างไรก็จะเติบโตขึ้นเป็นคนแบบนั้น การปลูกฝังสิ่งที่ดีแก่เด็กจึงเป็นสิ่งสำคัญ โดยผู้เขียนบทเลือกที่จะนำเสนอตัวอย่างที่ดีของเด็ก โดยเฉพาะเรื่องความกตัญญูรู้คุณ

“อยากจะบอกให้รู้ว่าเด็กก็ยังเป็นเด็ก ไม่ว่าจะพ่อแม่มีปัญหาอะไรกัน เด็กก็เหมือนผ้าขาว ที่เราสามารถแต่งแต้มให้เป็นคนดีหรือไม่ดีได้ ถ้าเราอยากให้เขาเป็นคนกตัญญูรู้คุณพ่อแม่ เราก็ต้องปลูกฝังให้เขาได้อยู่ด้วยความรัก ความเอาใจใส่ จะทำให้เด็กเป็นคนดี ดูแลพ่อแม่ที่แม่กระทั่งพ่อพิการ ก็ไม่ทิ้งพ่อ ไม่เอาเวลาไปเล่น อยากให้เด็ก ๆ ที่ดูแล้วเห็นเด็กในเรื่องก็รู้สึกอยากเป็นคนดี ช่วยเหลือพ่อแม่ ซึ่งจะช่วยเหลือในรูปแบบไหนก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง แต่ว่าถ้าเด็กได้ดูตัวละครเด็กแบบนี้อาจจะแทรกซึมอยู่ในใจว่า เด็กดีคือเด็กที่ช่วยเหลือพ่อแม่ รู้จักหน้าที่ของตัวเอง ถ้าเขาดูแล้วเขากระทบใจก็จะแทรกซึมเข้าไปอย่างแนบเนียน”

(บุตรรัตน์ บุตรพรหม, สัมภาษณ์, มกราคม 2549)

นอกจากนี้ผู้เขียนบทละครโทรทัศน์ยังต้องการนำเสนอแบบอย่างที่ดี แม้ว่าครอบครัวจะมีปัญหาหรือไม่สมบูรณ์ แต่ถ้าคนในครอบครัวมีความรักความอบอุ่นให้แก่กัน ก็จะเป็นภูมิคุ้มกันต่อเด็กที่จะเติบโตเป็นคนดี รู้หน้าที่ของตัวเองและไม่ทำตัวเป็นปัญหาหรือเป็นภาระกับสังคมต่อไป

“ต้องการบอกว่าถึงจะเกิดมาในครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์แบบแต่ถ้าเพียงแต่คนในครอบครัวเข้าใจและยอมรับในสิ่งที่เกิดขึ้น ให้ความรัก ความเข้าใจซึ่งกันและกัน ในเรื่องนี้แม่พ่อจะตาบอด แต่พ่อก็ให้กำลังใจ ให้ความอบอุ่นกับลูก ให้ลูกยอมรับความจริง ก็เป็นภูมิคุ้มกันให้กับเด็ก เด็กก็จะเติบโตมาด้วยความรัก แม้ว่าจะขาด พ่อไม่เคยบอกว่าแม่เป็นคนเลว ไม่ดีอย่างนั้นอย่างนี้ แต่สอนให้ลูกอยู่กับความเป็นจริง ให้ความอบอุ่น เป็นสิ่งที่สร้างภูมิคุ้มกันทำให้เด็กเป็นคนดี”

(บุตรรัตน์ บุตรพรหม, สัมภาษณ์, มกราคม 2549)

3. จับคู่ตัวละคร ละครโทรทัศน์เป็นการสื่อสารผ่านการกระทำ การแสดงออก บทสนทนาและปฏิสัมพันธ์ของตัวละครต่างๆ เมื่อเข้าใจลักษณะตัวละครและกำหนดสารที่ต้องการนำเสนอแล้ว การจับคู่ตัวละครที่เหมาะสมกับสิ่งที่ต้องการนำเสนอยังช่วยให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพ เช่น ความกตัญญูควรนำเสนอผ่านเด็กต่อผู้ใหญ่และควรเป็นผู้ใหญ่ที่เป็นผู้ปกครองหรือผู้มีพระคุณ โดยมีตัวอย่างการนำเสนอผ่านคู่ของตัวละคร ดังนี้

- คำนางกับแม่ เห็นความยากลำบากของแม่ที่พยายามทำงานหาเงินเลี้ยงดูสามี และลูกสาวสองคน คำนางเห็นความลำบากของแม่ จึงรักแม่ เป็นห่วง อยากช่วยแม่ แสดงความกตัญญูผ่านปฏิสัมพันธ์ระหว่างคำนางและแม่

- นิมกับศักดิ์ ต้องการนำเสนอชีวิตในช่วงที่ต้องไปเป่าแคนแลกเงิน แสดงความรักและความกตัญญูของนิมที่มีต่อพ่อ ผ่านการดูแล เป็นตาแทนพ่อ มีการอบรมสั่งสอนเด็กผ่านตัวพ่อซึ่งเป็นตัวแทนของผู้ใหญ่ จึงสอนให้ทำงาน

- นิมกับคำนาง ต้องการแสดงความกตัญญูของตัวเด็ก การเชื่อฟังผู้ใหญ่ ความรัก ความผูกพันระหว่างพี่น้อง ที่พี่สาวทำหน้าที่ของพี่และแม่ การอบรมสั่งสอนเรื่องความสำคัญของการศึกษาที่พี่สาวได้รับการสั่งสอนมาจากพ่อ ก็มาถ่ายทอดสู่น้องสาว แสดงความหวังดีของพี่สาว และความกตัญญูของน้องสาว (Conscience)

- นิมกับเพื่อนวัยเดียวกัน แสดงลักษณะนิสัยตามวัยของเด็กที่อยากวิ่งเล่น แต่เพราะเป็นเด็กมีความรับผิดชอบ รู้จักคิด จึงไม่ไปวิ่งเล่น แต่ไปดูแลพ่อแทน ไม่มีบทสนทนาแต่เป็นฉากที่นิมเห็นเพื่อนวัยเดียวกันไปโรงเรียน เล่นด้วยกันสนุก แต่ตนไม่ได้เรียน แคมยังต้องไปดูแลพ่อช่วยพ่อทำงานโดยพาไปเป่าแคนแลกเงิน แสดงให้เห็นความสำนึกผิดชอบชั่วดีของตัวเองเอง (Conscience)

4. วิธีการนำเสนอ เมื่อได้ลักษณะตัวละครและสิ่งที่ต้องการนำเสนอในตัวละครแต่ละตัวแล้ว ก็นำมาคิดออกแบบว่าจะนำเสนอลักษณะตัวละครและบทบาทของแต่ละตัวอย่างไร ผ่านทางการแสดงออกแบบไหน ในสถานการณ์และบทสนทนาอย่างไร ซึ่งวิธีการนำเสนอเป็นแบบฉบับเฉพาะตัวของผู้เขียนบทละครโทรทัศน์ ขึ้นอยู่กับความคิดสร้างสรรค์ของแต่ละคร ซึ่งวิธีการนำเสนอของผู้เขียนบทละครโทรทัศน์จะเน้นที่การกระทำของตัวละคร เพราะละครโทรทัศน์จะต้องมีสถานการณ์ มีการเคลื่อนไหว จึงจะน่าติดตาม

“พยายามไม่ยึดเยียดจนเกินไป ไม่ถึงกับให้ตัวละครมาบอกคนดูว่าอย่างนั้นอย่างนี้ ว่าเด็กดีต้องอย่างนั้นอย่างนี้ แต่เราให้เขารับรู้และเห็นจากสิ่งที่ตัวละครทำ ดูอะไรที่ตัวละครแสดงออกมา คนดูไม่ชอบให้ใครมาสอน แต่ชอบที่จะดูแล้วคิดได้เองจากสิ่งที่ตัวละครคิด ทำ พูด ก็สะท้อนออกมา”

(บุตรรัตน์ บุตรพรหม, สัมภาษณ์, มกราคม 2549)

นอกจากนี้ผู้เขียนบทละครโทรทัศน์ยังใช้การสื่อความหมายผ่านองค์ประกอบอื่นๆ ในละครโทรทัศน์นอกจากลักษณะตัวละครและบทสนทนา ได้แก่ ฉาก การแต่งกายและอุปกรณ์ประกอบฉาก เป็นต้น ซึ่งบางครั้งเป็นหน้าที่ของผู้เขียนบทละครที่จะบรรยายละเอียดเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ เหล่านี้ในบทละครโดยเฉพาะถ้าเป็นรายละเอียดที่มีความสำคัญกับเรื่องหรือสิ่งที่ต้องการนำเสนอในเรื่อง

ตารางที่ 4.1 ตัวอย่างกระบวนการสร้างภาพเด็กในละครโทรทัศน์เรื่องราชินีหมอลำ

ตัวละคร	ลักษณะนิสัย	สาร	การจับคู่	การนำเสนอ
ค่านาง	เด็กดี ร่าเริง ขยัน รั้น้ำที่	ความกตัญญู	ค่านาง-แม่	ช่วยแม่ทำงาน/ ปกป้องแม่
นึม	เด็กร่าเริง ฉลาด รู้จักคิด	ความกตัญญู	นึม-พ่อ	ดูแลพ่อ
		การอบรม สั่งสอน	พ่อ-นึม	สอนด้วยคำพูด / และการกระทำ

นอกจากนี้กระบวนการสร้างภาพเด็กในขั้นตอนการเขียนบทละครโทรทัศน์ ยังต้องคำนึงถึงข้อจำกัดในการทำงานของเด็กและการนำเสนอภาพเด็กในความคิดของผู้ประพันธ์และผู้เขียนบทละครโทรทัศน์เรื่องราชินีหมอลำ ดังนี้

- ข้อจำกัดในเรื่องการจำบทสนทนาของเด็ก

ในการสร้างตัวละครเด็กในละครเรื่องราชนิหมอลำ ผู้เขียนบทได้คำนึงถึงข้อจำกัดในเรื่องการจำบทสนทนาของเด็ก บทสนทนาของเด็กในเรื่องจึงต้องกระชับและเข้าใจง่าย เพื่อให้การสื่อความหมายมีประสิทธิภาพ

“สิ่งที่รู้คือเด็กมีสมาธิสั้น จะพูดเยอะไม่ได้ ทำให้มาจำกัดคาแรกเตอร์ของเด็กว่าเด็กไม่ต้องพูดเยอะ ไม่ต้องแสดงมาก ให้แสดงในฉากจำเป็น ฉากสำคัญแต่ว่าในเรื่องของ dialogue ไม่ต้องมาก ให้พูดเท่าที่จำเป็นเพราะเด็กจะมาจำบทเยอะๆ ก็มากเกินไปสำหรับเด็ก ก็คือเรื่องของข้อจำกัดของเด็กอยู่ที่การจำ ศักยภาพในการเล่น น้องนิ่มเล่นเก่ง จำบทได้ เขาอาจจะเกิดมาเพื่อเป็นนักแสดงก็ทำได้ แต่ถ้าไปได้บทที่... อย่างตัวคนเล่นเป็นนางเอกตอนเด็กๆ จำบทไม่ได้ แต่ร้องเพลงได้ มันเป็นข้อจำกัดในการเขียนบทของนักแสดง”

(บุตรรัตน์ บุตรพรหม, สัมภาษณ์, มกราคม 2549)

ขั้นตอนที่ 3 การคัดเลือกนักแสดง

ขั้นตอนต่อมาคือการคัดเลือกนักแสดง โดยผู้กำกับคือ คุณชูศักดิ์ สุธีธรรม เป็นหนึ่งในผู้มีส่วนร่วมในการคัดเลือกนักแสดงเด็ก โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือก ดังนี้

1. ความสามารถของเด็ก

- คำนาง คัดเลือกจากความสามารถในการร้องเพลง เนื่องจากตามบทจะต้องโตขึ้นเป็นนางเอกที่มีความสามารถในการร้องเพลงหมอลำ เหมือนแม่ที่เป็นราชนิหมอลำ และจะเป็นราชนิหมอลำคนต่อไปของวงการ ซึ่ง คำนางต้องบอกที่มาที่ไปและมีแววในการร้องเพลงหมอลำ นักแสดงที่จะมารับบทคำนางจึงต้องมีความสามารถการร้องเพลงหมอลำ

“มีตั้งแต่นางเอกยังเป็นเด็ก จำชื่อไม่ได้ เด็กคนนี้ต้องร้องเพลงได้ มีพรสวรรค์ในการร้องเพลง มีแนวว่าข้างหน้าจะเป็นนักร้องในอนาคต ร้องเพลงได้ ร้องหมอลำได้ แต่หน้าตาไม่ค่อยสวย แต่ความสามารถของเด็กแล้วได้ เพื่อมีแนวแต่เล็กว่าโตขึ้นจอยจะเป็นนักร้อง มีงานอะไรก็ร้องส่งาผ่าเผย ไม่กลัวอะไรเลย เขาไม่มีในบทก็ให้แหกปากร้องไป ช่วยพ่อแม่มากดีบุญ มีแนวว่าเป็นจอยพอโตขึ้น”

(ชูศักดิ์ สุธีธรรม, สัมภาษณ์, มีนาคม 2549)

- นิม เนื่องจากตัวละครนิมเป็นเด็กที่ใกล้ชิดพ่อและพี่สาว ต้องดูแลพ่อ และรับสภาพความเปลี่ยนแปลง ความขัดแย้ง ที่เกิดขึ้นในเรื่อง นักแสดงที่มารับบทนิม จึงต้องมีความสามารถในการแสดงและความเข้าใจอารมณ์ความรู้สึกของตัวละครค่อนข้างสูง จึงเลือก.. เนื่องจากผลงานที่ผ่านมาแสดงให้เห็นความสามารถทางการแสดง

“สำหรับนิม ต้องมีความสามารถเล่นได้ รับความรู้สึกของพ่อของพี่ได้ พ่อกับพี่สาวตามหาแม่ไม่เจอ เด็กคนนี้ต้องรับความรู้สึกของสองคนนี้ได้ เด็กต้องมีความสามารถ น้อยพลอยเคยเล่นมาแล้วเรื่องแฝดพี่แฝดน้อง เก่งอยู่แล้ว ฐานะ มีความสามารถ โชคดีของเด็กได้บทดี และโชคดีของผู้ชมที่ได้ดูละครถึงใจ ร้องให้ได้ เรื่องความรู้สึกก็รับได้”

(ชูศักดิ์ สุธีธรรม, สัมภาษณ์, มีนาคม 2549)

2. ความเหมาะสมกับตัวละคร

- ค่านาง ไม่มีความเหมาะสมกับบทบาทเพราะจะต้องเป็นนางเอกที่สวยมาก จนทำให้คนรอบข้างรัก แต่เด็กที่เล่นไม่สวย ไม่เหมาะกับบทนางเอกตอนเด็ก

“ร้องเพลงได้ ร้องขายของ ไม่ต้องกลัวแต่เด็กเล่นไม่เก่ง หน้าตาไม่ดี”

(ชูศักดิ์ สุธีธรรม, สัมภาษณ์, มีนาคม 2549)

- นิม ไม่เหมาะสมกับบทนิมในเรื่องเพราะต้องเป็นเด็กอีสาน พูดอีสาน แต่คนที่เล่นฉิวขาว หน้าตาไม่อีสาน และที่สำคัญพูดภาษาท้องถิ่นอีสานไม่ได้เลย

เมื่อคัดเลือกนักแสดงที่มารับบทนัมและค่านางได้แล้ว ขั้นตอนต่อไปคือการถ่ายทำและการกำกับเลย เนื่องจากนักแสดงเด็กจะไม่ได้รับการฝึกฝน โดยการฝึกฝนด้านการแสดงจะจัดให้สำหรับนักแสดงที่รับบทเป็นตัวละครหลักหรือตัวละครสำคัญต่อเนื้อเรื่อง ทั้งนี้เพราะเด็กไม่ใช่ตัวละครหลักที่มีความสำคัญต่อเนื้อเรื่องในละครโทรทัศน์ช่วงไพร์ไทม์นั่นเอง

ขั้นตอนที่ 4 การกำกับและถ่ายทำ

เมื่อบทละครโทรทัศน์เสร็จสมบูรณ์แล้ว ขั้นตอนต่อมาเป็นหน้าที่ของผู้กำกับและทีมงานฝ่ายต่างๆ ที่จะนำบทละครโทรทัศน์มาอ่านและตีความ ผู้กำกับถือเป็นหัวหน้า ต้องเข้าใจภาพรวมทั้งหมด เพราะต้องดูแลการทำงานของทีมงานทุกฝ่ายซึ่งมีผลต่อภาพรวมของละครโทรทัศน์ เช่น ฝ่ายเสื้อผ้า ฝ่ายสถานที่ ฝ่ายอุปกรณ์ประกอบฉาก ฝ่ายแสดง ฯลฯ

เมื่อผู้กำกับได้รับบทละครโทรทัศน์แล้ว สิ่งที่ต้องทำมีดังนี้

1. การตีความจากบทละครโทรทัศน์ของผู้กำกับ เมื่อได้รับบทละครโทรทัศน์แล้วผู้กำกับต้องอ่านบท ทำความเข้าใจ และที่สำคัญคือการตีความลักษณะภาพเด็กที่ต้องการนำเสนอ โดยคิดเป็นภาพรวมและรายละเอียดทั้งหมด ทำความเข้าใจตัวละครแต่ละตัว มีที่มาที่ไปอย่างไร คิดอย่างไรและแสดงออกอย่างไร

- ค่านาง จากการอ่านบทละครโทรทัศน์ ผู้กำกับตีความว่าเด็กหญิงค่านางนอกจากจะสร้างความสะเทือนอารมณ์แก่ผู้ชมแล้วยังเป็นเด็กที่บอกถึงภูมิหลังหรือที่มาที่ไปของนางเอก จะต้องเป็นคนมีความสามารถเรื่องการร้องเพลง กล้าแสดงออก รักการร้องเพลงหมอลำ ดังนั้นในการกำกับการแสดง ต้องมีการร้องเพลง การแสดงความกตัญญู รักพ่อแม่และน้อง การแสดงของเด็ก แววดตาที่มอง สีหน้าที่แสดงออกต่อพ่อแม่และน้อง เวลาที่มีคนทำร้ายแม่ แววดตาต้องไม่ยอมคน ต่อสู้ จึงโตเป็นผู้หญิงที่เข้มแข็งและอดทน

- นิม จากการอ่านบทละครโทรทัศน์ ผู้กำกับตีความว่าผู้เขียนบทละครต้องการนำเสนอภาพเด็กที่สะเทือนอารมณ์ผู้ชม น่าสงสารและนิมเป็นเด็กดี กตัญญู ฉลาด เชื่อฟังผู้ใหญ่ รู้หน้าที่ รักพ่อแม่ พี่ เมื่อมีสถานการณ์หรือความขัดแย้งที่ส่งผลต่อนิม นิมจะต้องแสดงออกอย่างไร เช่น เมื่อพ่อถูกจับตัวไป นิมหาพ่อไม่เจอ จะต้องเสียใจ ร้องไห้ ห่วงพ่อมาก และหวาดกลัว

2. การปรับแก้ไข แม้ว่าบทเป็นเหมือนเข็มทิศที่ผู้กำกับต้องดำเนินไปตามบทละครโทรทัศน์ แต่บ่อยครั้งที่การถ่ายทอดจากตัวอักษรเป็นภาพมีอุปสรรค หรือมีเหตุจำเป็นที่ต้องปรับเปลี่ยน แก้ปัญหา เรียกว่า การแก้ปัญหาหน้ากอง คือหน้ากองถ่าย เป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า โดยในส่วนของเด็กมีการเพิ่มลด ปรับเปลี่ยน ดังนี้

2.1 ค่านาง แม้จะมีความสามารถด้านการร้องเพลงหมอลำ แต่ไม่มีความสามารถด้านการแสดง ไม่สามารถสื่ออารมณ์ความรู้สึกด้วยคำพูดและการแสดงตามบทละครโทรทัศน์ได้ ผู้กำกับจึงต้องลดบทสนทนาในเรื่อง ส่งผลให้ภาพค่านางที่น้อยจากอยู่แล้ว ยิ่งน้อยลงไปอีก ทำให้ความสำคัญลดลง ขณะที่ผู้เขียนบทให้ความสำคัญ เพราะการปูเรื่องและบอกที่มาที่ไปที่ทำให้เติบโตมาเป็นค่านางตอนโต เหตุผลที่หล่อหลอมให้เป็นเด็กกตัญญู ทำงานหนักเพื่อดูแลพ่อแม่ น้อง เป็นคนรักครอบครัวมาก

2.2 นิมมีความสามารถในการแสดงมาก จึงเพิ่มบทพูดให้แสดงความรู้สึกและอารมณ์ของตัวละครให้บีบคั้นยิ่งขึ้น ทำให้เป็นการขบขันบทบาทและความสำคัญของนิมมากขึ้น

ผู้กำกับยังมีหน้าที่เหมือนเป็นหัวหน้าของทีมงานถ่ายทำ เป็นผู้ดูแลภาพรวมของละครและการทำงานของทีมงานทุกฝ่าย ได้แก่ ฉาก เครื่องแต่งกาย การแต่งหน้า อุปกรณ์ประกอบฉาก ฯลฯ เพื่อให้มีความเป็นเอกภาพ เหมาะสมต่อภาพรวมของละครโทรทัศน์และสิ่งที่ต้องการนำเสนอ

สำหรับขั้นตอนหลังการถ่ายทำ (Post-production) ได้แก่การตัดต่อลงเสียงและการประเมินผลนั้น จากการสัมภาษณ์ผู้ผลิตพบว่าขั้นตอนนี้เกี่ยวข้องกับภาพผู้ใหญ่และภาพรวมของละครโทรทัศน์มากกว่า แต่ไม่มีความเกี่ยวข้องกับภาพเด็กในละครโทรทัศน์เนื่องจากภาพเด็กในละครถูกกลั่นกรองและคัดสรรจากขั้นตอนการประพันธ์ การเขียนบทละครโทรทัศน์และถูกเพิ่มลด ปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสมจากขั้นตอนการถ่ายทำแล้ว ซึ่งผู้ประพันธ์ ผู้เขียนบทละครโทรทัศน์และผู้กำกับต่างมีวิจรรย์ญาณที่จะคัดสรร กลั่นกรองและนำเสนอแต่แง่มุมที่เหมาะสมของเด็กเพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้ชม นอกจากนี้ภาพเด็กในละครโทรทัศน์ช่วงไพรม์ไทม์มีจำกัดมากอยู่แล้ว การเพิ่มลด ตัดทอนภาพเด็กในขั้นตอนการตัดต่อลงเสียงจึงเป็นสิ่งที่ไม่จำเป็น เรียกได้ว่าขั้นตอนนี้ไม่มีผลต่อภาพเด็กในละครโทรทัศน์เรื่องราชินีหมอลำ

จากการศึกษากระบวนการสร้างภาพเด็กในละครโทรทัศน์เรื่องราชินีหมอลำพบว่า ผู้มีส่วนสำคัญในการสร้างภาพเด็กในละครเรื่องนี้คือผู้ประพันธ์ ผู้เขียนบทและผู้กำกับ ตามลำดับ เนื่องจากในขั้นตอนการเลือกเรื่อง ผู้เลือกเรื่องไม่ได้คำนึงถึงภาพของเด็ก แต่ภาพของเด็กเริ่มปรากฏในขั้นตอนการประพันธ์เรื่อง ตามด้วยการเขียนบท การคัดเลือกนักแสดงและการถ่ายทำ

จากการศึกษายังพบว่าภาพเด็กในละครโทรทัศน์เรื่องราชินีหมอลำถูกกำหนดด้วยโครงเรื่องเป็นหลัก เมื่อโครงเรื่องของละครเรื่องนี้กล่าวถึงการเป็นคนดีแม้จะเกิดมาในครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์ มีชีวิตที่รันทด ลำบากยากจนเพียงใดก็ตาม ดังนั้นภาพเด็กที่นำเสนอจึงเป็นภาพเด็กที่ดี ผู้ชีวิตและน่าสงสาร รองลงมาคือการนำเสนอภาพของผู้เขียนบทละครโทรทัศน์และการตีความภาพเด็กของผู้กำกับ

4.2.2 สองเรานิรันดร

“ละครโทรทัศน์เรื่องสองเรานิรันดรเป็นเรื่องราวความรักของอิสระและปรายฝน ซึ่งทั้งสองต่างเป็นคนที่มึนบาดแผลและเป็นผู้สูญเสียจากเหตุการณ์อุบัติเหตุรถชน โดยอิสระสูญเสียนิรชา..ว่าที่เจ้าสาวที่รักกันมานานไปอย่างไม่มีวันกลับ ส่วนฟ้าคราม...พี่ชายของปรายฝนต้องติดคุก เพราะถูกปรับปรับว่าขับรถโดยประมาทจนเป็นเหตุให้นิรชาเสียชีวิต ปรายฝนต้องรับผิดชอบดูแลกิจการร้านอาหารของครอบครัวและโซดา..ลูกชายของฟ้าคราม หลานชายแท้ๆ ของปรายฝนแทนฟ้าครามที่ติดคุก ต่อมาชะตาชีวิตนำพาทั้งสองมาพบกันเมื่อร้านอาหารครัวแม่หนูซึ่งเป็นกิจการของครอบครัวของปรายฝนขาดแม่ครัวและกำลังจะต้องปิดกิจการ อิสระมาเป็นพ่อครัวของร้าน และทำให้กิจการดีขึ้น คืบคลาน ความสัมพันธ์ของทั้งสองค่อยๆ ก่อตัวขึ้น แต่แล้ววันหนึ่งปรายฝนก็รู้ความจริงว่าอิสระคือคนรักของนิรชาและเข้าใจผิดว่าอิสระเป็นตัวการที่ทำให้พี่ชายของเธอต้องติดคุกทั้งๆ ที่ไม่ได้ทำผิดและยังปิดบังเรื่องที่เป็นประธานบริษัท ปรายฝนไม่ยอมให้อิสระโดยที่ไม่รู้ความจริงว่าเหตุการณ์ทุกอย่างที่เกิดขึ้นเป็นฝีมือของโอบอล เพื่อนสนิทของนิรชาที่แอบรักอิสระ และไม่ยอมเสียอิสระให้ใคร ณรงค์...ญาติของอิสระคิดโกงเงินของบริษัท แต่อิสระจับได้เสียก่อน ณรงค์จึงถูกตำรวจตามล่า ต้องใช้ชีวิตลำบาก หนีหัวซุกหัวขุน ยิ่งทำให้นรงค์โกรธแค้นอิสระ และกลับมาทำร้ายอิสระในที่สุด อิสระถูกยิงอาการสาหัส ขณะที่ปรายฝนตรวจพบว่าเป็นมะเร็งสมองระยะสุดท้าย ความตายกำลังคืบคลานเข้ามาใกล้ทั้งสอง แต่ปรายฝนและอิสระไม่หวาดหวั่นเพราะรู้ว่าความรักที่มีให้กันนั้นเป็นรักแท้ที่แม้แต่ความตายก็มีอาจพรากหัวใจของทั้งสองจากกันได้”

ละครโทรทัศน์เรื่องสองแฉาวันจันทร์มีขั้นตอนการสร้างภาพเด็กตามลำดับ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเลือกเรื่องและการประพันธ์เรื่อง

สำหรับละครเรื่องสองแฉาวันจันทร์เริ่มต้นโดยคุณสมภพ ผูกพันน้อย เป็นผู้เลือกเรื่อง และประพันธ์เรื่องสองแฉาวันจันทร์ขึ้น โดยเลือกเรื่องจากแรงบันดาลใจจากเรื่องราวในสังคม โดยเฉพาะเรื่องความรักของหนุ่มสาวและความรักความอบอุ่นในครอบครัว ซึ่งการเลือกเรื่องแสดงให้เห็นว่าละครโทรทัศน์ช่วงไพรม์ไทม์ไม่ได้เลือกโดยคำนึงถึงเด็กเป็นหลัก แต่คำนึงถึงผู้ใหญ่มากกว่า แสดงให้เห็นว่าละครโทรทัศน์ช่วงไพรม์ไทม์เป็นพื้นที่ของผู้ใหญ่มากกว่าเด็ก ส่งผลให้เด็กมีความสำคัญในเรื่องค่อนข้างน้อยเมื่อเทียบกับผู้ใหญ่

เมื่อผู้ประพันธ์วางโครงเรื่องเพื่อนำเสนอภาพครอบครัวไทยแบบดั้งเดิม ที่อยู่รวมกันเป็นครอบครัวใหญ่และอบอุ่น จึงต้องมีตัวละครเป็นภาพของคนหลายรุ่นหลายวัย และที่ขาดไม่ได้คือวัยเด็ก เพราะเป็นภาพที่น่ารัก สนุกสนาน สดใส มีชีวิตชีวา เพิ่มความอบอุ่นให้กับภาพครอบครัวให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น จึงสรุปได้ว่าตัวละครเด็กในเรื่องมีเหตุผลจาก

1. ความสมเหตุสมผล เมื่อต้องการนำเสนอภาพครอบครัวใหญ่ที่มีคนหลากหลายรุ่นและวัย จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องมียุวกเป็นกลุ่มหนึ่งในครอบครัว
2. สร้างบรรยากาศและอารมณ์ความรู้สึกในละคร การมีเด็กนอกจากจะทำให้ภาพครอบครัวสมบูรณ์ขึ้นแล้ว ยังช่วยเสริมบรรยากาศให้อบอุ่น น่ารัก สดใส มีชีวิตชีวามากขึ้นเพราะเด็กหมายถึงความร่าเริง สดใส สนุกสนาน
3. เป็นผู้ช่วยพระเอกนางเอก นอกจากนี้เหตุผลในการสร้างตัวละครเด็กยังมาจากบทบาทหน้าที่คือเป็นผู้ช่วย ทำให้พระเอกและนางเอกได้ใกล้ชิดกัน เรียนรู้และเข้าใจกัน

“มีหน้าที่ทำให้เห็นความอบอุ่นของพระเอก และเป็นตัวเชื่อมที่ทำให้พระเอกนางเอกรู้จักกันมากขึ้น และสามคือเสริมบรรยากาศของละครทำให้ดูน่ารัก อบอุ่นมากขึ้น แต่ที่ต้องการเน้นให้อายกให้เห็นภาพครอบครัวของนางเอกที่อบอุ่น สมบูรณ์ขึ้นถ้ามีหลายๆ เจนเนอเรชัน ได้ภาพครอบครัวไทยที่เป็นครอบครัวใหญ่ อบอุ่น ซึ่งเดี๋ยวนี้หาดูได้ยาก”

(สมภพ ผูกพันน้อย, สัมภาษณ์, มกราคม 2549)

ขั้นตอนที่ 2 การเขียนบทละครโทรทัศน์

ขั้นตอนต่อมาคือการเขียนบทละครโทรทัศน์ โดยผู้ประพันธ์เรื่องสองเรานิรันดรยังเป็นผู้เขียนบทละครโทรทัศน์ด้วย ซึ่งขั้นตอนการเขียนบทละครจะเป็นขั้นตอนที่นำเอาภาพเด็กที่วางไว้ในบทประพันธ์มาขยายเพิ่มเติม ให้เห็นภาพ

1. เริ่มจากทำความเข้าใจลักษณะของตัวละครแต่ละตัวจากที่กำหนดไว้ในบทประพันธ์ อาจมีการเพิ่มลด ปรับเปลี่ยนบางส่วนตามความเหมาะสมในขณะเขียนบทละครโทรทัศน์

ลักษณะภาพของเด็กชายโชดาจากบทประพันธ์เป็นเด็กอายุระหว่าง 6-9 ปี เป็นเด็กร่าเริง สดใส สนุกสนาน แก่นขนตามประสาเด็ก แต่เป็นเด็กฉลาด ช่างซักถามและอยากรู้อยากเห็น แม้จะเป็นเด็กที่เกิดมาในครอบครัวไม่สมบูรณ์หรือครอบครัวแตกแยก แต่โชดาไม่ทำตัวเป็นเด็กมีปัญหา รู้จักคิด

2. สิ่งที่ต้องการนำเสนอ นำเสนอเรื่องการอบรมสั่งสอนเด็กรุ่นใหม่ การรู้จักคิดแยกแยะดีชั่วของตัวเอง

3. จับคู่ตัวละคร ละครโทรทัศน์เป็นการสื่อสารผ่านการกระทำ การแสดงออก บทสนทนาและปฏิสัมพันธ์ของตัวละครต่างๆ เมื่อเข้าใจลักษณะตัวละครและกำหนดสารที่ต้องการนำเสนอแล้ว การจับคู่ตัวละครที่เหมาะสมกับสิ่งที่ต้องการนำเสนอยังช่วยให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพ เช่น ความกตัญญูควรนำเสนอผ่านเด็กต่อผู้ใหญ่และควรเป็นผู้ใหญ่ที่เป็นผู้ปกครองหรือผู้มีพระคุณ และการอบรมสั่งสอนเป็นบทสนทนามีผู้ใหญ่กับเด็ก เป็นต้น

4. เมื่อได้ลักษณะตัวละครและสิ่งที่ต้องการนำเสนอในตัวละครแต่ละตัวแล้ว ก็นำมาคิดออกแบบว่าจะนำเสนอลักษณะตัวละครและบทบาทของแต่ละตัวอย่างไร ผ่านทางการแสดงออกแบบไหน ในสถานการณ์และบทสนทนาอย่างไร ตัวอย่างเช่น

ตารางที่ 4.2 ตัวอย่างกระบวนการสร้างภาพเด็กในละครโทรทัศน์เรื่องสองเรานินทร

ตัวละคร	ลักษณะนิสัย	สาร	การจับคู่	วิธีการสื่อ ความหมาย
โชดา	เด็กร่าเริง สดใส ฉลาดช่างซักถาม อยากรู้อยากเห็น	การอบรมสั่งสอนเด็ก ยุคใหม่	โชดา-ญาติๆ และอิสระ	การตอบคำถาม
		การแยกแยะดีชั่ว	โชดา-พ่อ	บทสนทนาโชดา ถูกเพื่อนล้อ เรื่องพ่อติดคุก

เกณฑ์ในการนำเสนอการกระทำและบทสนทนาที่สื่อสิ่งที่ต้องการนำเสนอมาจากการทำความเข้าใจลักษณะตัวละคร จับคู่ตัวละครที่เหมาะสมกับประเด็นที่ต้องการนำเสนอ คิดสิ่งที่ต้องการนำเสนอ และออกแบบวิธีนำเสนอ การกระทำในละคร ให้เหมาะสมกับสารและลักษณะตัวละคร

นอกจากนี้ผู้เขียนบทละครยังนำเสนอภาพเด็กและการสื่อความหมายผ่านองค์ประกอบอื่นๆ นอกจากลักษณะตัวละครและบทสนทนา ได้แก่ ฉาก เครื่องแต่งกายและอุปกรณ์ประกอบฉาก โดยบางครั้งจะเป็นหน้าที่ของผู้เขียนบทละครที่จะบรรยายละเอียดขององค์ประกอบดังกล่าวในบทละครในกรณีที่มีความสำคัญต่อลักษณะของตัวละครและสิ่งที่ต้องการนำเสนอ

นอกจากนี้กระบวนการสร้างภาพเด็กในขั้นตอนการเขียนบทละครโทรทัศน์ ยังต้องคำนึงถึงข้อจำกัดในการทำงานของเด็กและการนำเสนอภาพเด็ก ดังนี้

1. ความเหมาะสมในการนำเสนอภาพ ไม่ควรนำเสนอภาพเด็กที่ก้าวร้าวหรือรุนแรงมาก

“เป็นความรับผิดชอบในแง่การทำงาน ถ้าไม่มีเหตุผลที่ดีพอก็ไม่ควรให้เด็กทำอะไรเสื่อมเสียอยู่แล้ว นอกจากมีปัญหาครอบครัว เด็กต้องก้าวร้าวต้องชัดเจนว่าทำไมเป็นแบบนั้นและทำไปเพื่ออะไร ถ้าไม่มีเหตุผลก็ไม่จำเป็น เอามันไว้ก่อน เรื่องเด็กตอนนี้เป็นเรื่องเซ็นสิทีฟมากขึ้น”

(สมภพ ผูกพันน้อย, สัมภาษณ์, มกราคม 2549)

2. ความสามารถในการแสดงของเด็ก ผู้เขียนบทมองว่าเด็กมีข้อจำกัดเรื่องความสามารถในการแสดง การสื่อความหมายและการถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกตามบทละครโทรทัศน์ เด็กส่วนใหญ่ไม่สามารถทำได้ดีเท่าผู้ใหญ่ จึงต้องระมัดระวังเรื่องการเขียนบทละครโทรทัศน์ในส่วนที่เป็นเด็ก โดยผู้เขียนบทมักไม่รู้ล่วงหน้าว่านักแสดงที่รับบทจะแสดงได้ดีหรือไม่ จึงเป็นข้อจำกัดที่ส่งผลให้บทบาทของเด็กในละครมีน้อยมาก

“โซดาไม่มีส่วนในการเดินเรื่องเลย เพราะดาราเด็กเป็นส่วนที่คอนโทรลยากที่สุด ไม่รู้ว่าใครเล่นและเล่นได้มากน้อยแค่ไหน ถ้าได้เด็กความสามารถไม่ถึงก็เล่นตามบทไม่ได้ เราต้องปลอดภัยไว้ก่อน เคยเจอจากประสบการณ์ในการทำงาน ถ้าเด็กเล่นไม่ถึง ส่วนของการเล่าเรื่องจะเสียไปด้วย”

(สมภพ ผูกพันน้อย, สัมภาษณ์, มกราคม 2549)

ขั้นตอนที่ 3 การคัดเลือกนักแสดง

ขั้นตอนต่อมาคือการคัดเลือกนักแสดง ผู้ทำการคัดเลือกนักแสดงที่รับบทเป็นโซดาในเรื่องนี้คือ คุณวรวิทย์ ศรีสุภาพ ผู้กำกับการแสดงของเรื่อง โดยคัดเลือกจากเกณฑ์ต่างๆ ดังนี้

1. ความสามารถของเด็ก

นักแสดงที่มารับบทเป็นโชดา คัดเลือกจากความสามารถในการแสดงเพราะมีความสำคัญในแง่ที่เป็นสื่อนของเรื่อง ช่วยขับเน้นความอบอุ่น น่ารัก สดใส สนุกสนาน โดยเห็นความสามารถจากงานก่อนๆ ดังที่กล่าวไว้ว่า

“เพราะว่าเราเห็นศักยภาพในการเล่นของเราไม่ว่าจะเป็นโฆษณาละครต่างๆ เขามีความน่ารัก แล้วก็เล่นเก่งมาก เก่งจริงๆ มีส่วนเสริมเรื่องเยอะมากๆ”

(วรวิทย์ ศรีสุภาพ, สัมภาษณ์, มกราคม 2549)

2. ความเหมาะสมกับบทบาท

นอกจากความสามารถในการแสดงแล้ว นักแสดงยังเหมาะสมกับตัวละครในเรื่องด้วย โดยโชดาต้องเป็นเด็กชนชั้นกลางล่าง เป็นเด็กกรุงเทพฯ น้องแพททริกก็เป็นเด็กกรุงเทพฯ และต้องเป็นเด็กยุคใหม่ ที่มีความร่าเริง รู้สึกคิด ซึ่งแพททริกเป็นเด็กฉลาด รู้จักคิด อยู่แล้ว

“มันถูกการ find out ถูกการค้นหาอยู่เหมือนกันว่าเราจะเอาใครดีที่เหมาะสม ดูจากเด็กหลายๆ คน เห็นว่าน้องแพททริกเหมาะสมที่สุด ก็เลือกมาเป็นโชดา ก็ไม่ผิดหวังเลยเนอะ ดูน่ารัก ตอนอยู่ในกองถ่ายอ้อมมันรักใหญ่เลย สนุกกันมาก การหอมแก้ม ทำได้อย่างไม่เคอะเขิน ทำให้รู้สึกว่าเขาเป็นครอบครัวกันจริงๆ ซึ่งตรงนี้สำคัญนะ”

(วรวิทย์ ศรีสุภาพ, สัมภาษณ์, มกราคม 2549)

ขั้นตอนที่ 4 การกำกับและถ่ายทำ

1. การตีความจากบทละครโทรทัศน์ของผู้กำกับ เมื่อได้รับบทละครโทรทัศน์แล้วผู้กำกับต้องอ่านบท ทำความเข้าใจ ตีความภาพเด็กที่ผู้เขียนบทละครต้องการนำเสนอ โดยคิดเป็นภาพรวมและรายละเอียดทั้งหมด ทำความเข้าใจตัวละครแต่ละตัว มีที่มาที่ไปอย่างไร คิดอย่างไรและแสดงออกอย่างไร การตีความของผู้กำกับเป็นส่วนสำคัญมากขั้นตอนหนึ่งในการสร้างภาพเด็ก

“ลักษณะนิสัยของเขา คือ เป็นเด็กที่ค่อนข้างกล้า กล้าคิด กล้าทำ กล้าพูด แล้วก็ เป็นเด็กที่ค่อนข้างจะฉลาด รับรู้เรื่องราวต่างๆ เรื่องที่พ่อเข้าคุก ถามว่าเขาเสียใจมั๊ย ก็เสียใจ แต่ก็ต้องเก็บความเสียใจไว้เพื่อที่จะไม่ต้องลำบากกับคนในครอบครัว ต้องเข้มแข็ง แต่บทที่เขาจะเสียใจก็มี ในช่วงท้ายเรื่อง ภาวะที่รู้ว่าพ่อติดคุก เด็กตัวแค่นั้นจะเสียใจขนาดไหน เขาอยู่กับพ่อมาตลอด”

(วรวีทย์ ศรีสุภาพ, สัมภาษณ์, มกราคม 2549)

2. การปรับแก้ไข แม้ว่าบทเป็นเหมือนเข็มทิศที่ผู้กำกับต้องดำเนินไปตามบทละครโทรทัศน์ แต่บ่อยครั้งที่การถ่ายทอดจากตัวอักษรเป็นภาพมีอุปสรรค หรือมีเหตุจำเป็นที่ต้องปรับเปลี่ยน แก้ปัญหา เรียกว่า การแก้ปัญหาหน้ากอง คือ หน้ากองถ่าย เป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า โดยในส่วนของเด็กในเรื่องสองเรานิรันดรไม่มีการลดแต่มีการเพิ่มเติมในส่วนประกอบได้แก่ คำศัพท์ทันสมัยสั้นๆ บางคำและกิจกรรมที่เล่นในฉาก ซึ่งไม่กระทบต่อภาพรวมตามบทละครโทรทัศน์

“ไม่มีการลดอะไร เพราะบทบาทน้อยอยู่แล้ว ไม่ใช่การดำเนินเรื่อง แต่เด็กที่เล่นช่วยเสริมบรรยากาศความน่ารักอบอุ่นในเรื่องมาก จึงเพิ่มบางสิ่งบางอย่างลงไป สิ่งที่เพิ่มคือกิจกรรมหรือคำศัพท์คำพูดซึ่งเป็นรายละเอียดเล็กๆ ไม่มีผลต่อการดำเนินเรื่อง แต่ช่วยเพิ่มเติมบรรยากาศความน่ารัก และความเป็นเด็กยุคใหม่มากขึ้นเท่านั้นเพราะเขาก็คือ จะอยู่ในยุคสมัยนี้เป็นเด็กในยุคสมัยปัจจุบัน เขาก็จะถ่ายทอดในมุมมองของปัจจุบันกำลังฮิตอะไร กำลังพูดถึงอะไร ก็สอดแทรกลงไป เราปรับน้อยมาก พี่จะให้เล่นเป็นธรรมชาติที่เขาเล่น ซึ่งธรรมชาติของเขามันดีอยู่แล้ว เพราะเขาเป็นเด็กในยุคนี้ พ่อเด็กในยุคนี้บู๊ บทละครก็อยู่ในยุคนี้ด้วย นั่นหมายความว่า ทิศทางที่เขาจะเล่นไปในทางเดียวกัน ให้เป็นธรรมชาติที่สุด”

(วรวีทย์ ศรีสุภาพ, สัมภาษณ์, มกราคม 2549)

นอกจากนี้ในการทำงานร่วมกับเด็ก ยังต้องใช้จิตวิทยาในการทำความเข้าใจธรรมชาติของเด็กด้วย ซึ่งผู้กำกับมองว่าธรรมชาติของเด็กทุกคนมีความน่ารักในตัวเอง เมื่อต้องการนำเสนอความน่ารักของเด็กก็เพียงแต่ให้เด็กแสดงเป็นตัวของตัวเองให้มากที่สุด เป็นธรรมชาติที่สุดนั่นเอง

“ดูจากพฤติกรรมเขา บางครั้งเราต้องใช้จิตวิทยาในการสังเกตว่าเขาเป็น คนยังไง ถ้าเขาไม่ถ่าย เขาจะชอบเล่นเกมส์ คุยกับพี่อ้อม หากกิจกรรมในนี้ เล่นตามประสาเด็ก วิ่งเล่นบ้าง ไปเล่นอินเตอร์เนทร้านข้างๆ บ้าง นั้นหมายความว่าเราก็ดูความที่เขาเป็นอยู่ตอนนี้ แล้วก็ให้เขาสวมบทบาทที่เขาเป็นตรงนั้นมาเล่นตรงนี้ พี่คิดว่ามันคืออยู่แล้ว บางครั้งกิจกรรมที่เขา เล่นจาก พอเห็นเขาชอบเล่นเกมส์ เราก็เอาเกมส์ให้เขาเล่น ใกล้เคียง เป็น เรื่องของเขา เขาก็สนุกกับการเล่นเกมส์ พอถึงบทพูดเขา เขาก็สามารถ อินกับบทได้ มีอะไรทำตรงนั้น เราต้องจับความเป็นธรรมชาติของเขา มาให้ได้”

(ววิทย์ ศรีสุภาพ, สัมภาษณ์, มกราคม 2549)

ผู้กำกับยังมีหน้าที่เหมือนเป็นหัวหน้าของทีมงานถ่ายทำ เป็นผู้ดูแลภาพรวมของ ละครและการทำงานของทีมงานทุกฝ่าย ได้แก่ ฉาก เครื่องแต่งกาย การแต่งหน้า อุปกรณ์ประกอบ ฉาก ฯลฯ เพื่อให้มีความเป็นเอกภาพ เหมาะสมต่อภาพรวมของละครโทรทัศน์และสิ่งที่ต้องการ นำเสนอ

สำหรับขั้นตอนหลังการถ่ายทำ (Post-production) ได้แก่ การตัดต่อลงเสียงและ การประเมินผลนั้น จากการสัมภาษณ์ผู้ผลิตพบว่าขั้นตอนนี้เกี่ยวข้องกับภาพผู้ใหญ่และภาพรวม ของละครโทรทัศน์มากกว่า แต่ไม่มีความเกี่ยวข้องกับภาพเด็กในละครโทรทัศน์เนื่องจากภาพเด็ก ในละครถูกกลั่นกรองและคัดสรรจากขั้นตอนการประพันธ์ การเขียนบทละครโทรทัศน์และถูกเพิ่ม ลด ปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสมจากขั้นตอนการถ่ายทำแล้ว ซึ่งผู้ประพันธ์ ผู้เขียนบทละคร โทรทัศน์และผู้กำกับต่างมีวิจรรย์ญาณที่จะคัดสรร กลั่นกรองและนำเสนอแต่แง่มุมที่เหมาะสม ของเด็กเพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้ชม นอกจากนี้ภาพเด็กในละครโทรทัศน์ช่วงไพรม์ไทม์มีจำกัดมาก อยู่แล้ว การเพิ่มลด ตัดทอนภาพเด็กในขั้นตอนการตัดต่อลงเสียงจึงเป็นสิ่งที่ไม่จำเป็น เรียกได้ว่า ขั้นตอนนี้ไม่มีผลต่อภาพเด็กในละครโทรทัศน์เรื่องสองเรานี้นับวัน

จากการศึกษากระบวนการสร้างภาพเด็กในละครโทรทัศน์เรื่องสองเรานิรันดรพบว่าผู้มีส่วนสำคัญในการสร้างภาพเด็กในละครเรื่องนี้คือผู้ประพันธ์ ผู้เขียนบทและผู้กำกับ เนื่องจากในขั้นตอนการเลือกเรื่อง ผู้เลือกเรื่องไม่ได้คำนึงถึงภาพของเด็ก แต่ภาพของเด็กเริ่มปรากฏในขั้นตอนการประพันธ์เรื่อง การเขียนบท การคัดเลือกนักแสดงและการกำกับการแสดง

จากการศึกษายังพบว่า ภาพเด็กชายโชดาจากละครโทรทัศน์เรื่องสองเรานิรันดรถูกกำหนดด้วยการวางโครงเรื่องเป็นหลัก เมื่อโครงเรื่องของละครเรื่องนี้กล่าวถึงความอบอุ่นของครอบครัว ภาพเด็กชายโชดาที่น่าเสนอในเรื่องจึงต้องเป็นเด็กที่มีความสดใส ร่าเริง แม้ผู้ใหญ่ในครอบครัวจะมีปัญหา แต่ความรักความอบอุ่นและความเข้าใจที่ผู้ใหญ่มีให้กับเด็ก ส่งผลให้เด็กชายโชดาในเรื่องนี้เป็นเด็กดี รู้จักคิดและไม่ทำตัวเป็นปัญหาต่อครอบครัวและสังคมรอบข้างมาคือการนำเสนอภาพของผู้เขียนบทละครโทรทัศน์และการตีความภาพเด็กของผู้กำกับ

4.2.3 รักของนายดอกไม้

"ละครโทรทัศน์เรื่องรักของนายดอกไม้เป็นเรื่องราวความรักของราชพฤกษ์และพวงชมพูที่ต่างมีความทรงจำน่าประทับใจเกี่ยวกับเด็กผู้ชายและเด็กหญิงที่เคยพบกันและเป็นเพื่อนเล่นด้วยกันที่สวนดอกไม้ใกล้บ้านตอนที่ทั้งสองยังเด็กมาก ต่อมาเมื่อทั้งสองย้ายบ้านก็ไม่เคยพบกันอีกเลย ราชพฤกษ์ยังจดจำเด็กผู้หญิงอ่อนโยนที่ชอบดอกไม้คนนั้นไม่เคยลืม จึงมาเปิดร้านดอกไม้เพื่อหวังว่าวันหนึ่งจะได้พบเด็กผู้หญิงคนนั้นอีกครั้ง พวงชมพูเองก็ยังคงเก็บหนังสือที่เด็กผู้ชายคนนั้นมอบให้เป็นที่ระลึกเสมอมา ทั้งสองได้พบกันอีกครั้งเมื่อพวงชมพูทำงานในบริษัทรับจัดงานอีเวนต์ และต้องใช้บริการดอกไม้จากร้านของราชพฤกษ์อยู่บ่อยๆ ราชพฤกษ์หลงรักพวงชมพูตั้งแต่ครั้งแรกที่พบกันจึงปลอมตัวเป็นพนักงานส่งดอกไม้ของบริษัทเพื่อจะได้อยู่ใกล้ชิดกับพวงชมพูมากขึ้น ทั้งสองได้พบกันหลายครั้งและรู้สึกดีต่อกันมากขึ้น แต่ทั้งสองยังไม่ลืมเด็กชายและเด็กหญิงในความทรงจำ ต่างไม่รู้ว่าต่างเป็นคนที่ตามหากันมานาน และรู้สึกผิดต่อคนในความทรงจำคนนั้น พ่อของพวงชมพูหวังจะใช้เส้นสายของเสธ. กาฬพฤกษ์ พ่อของผู้หมวดโกมุทที่มาชอบพวงชมพูเพื่อเลื่อนตำแหน่ง จึงวางแผนให้โกมุทกับพวงชมพูได้แต่งงานกันโดยหลอกลวงว่าโกมุทคือเด็กชายที่พวงชมพูตามหา พวงชมพูพยายามพิสูจน์ความจริงหลายครั้ง จนในที่สุดทั้งพวงชมพูและราชพฤกษ์ก็รู้ว่าเด็กชายและเด็กหญิงในความทรงจำที่ตามหามาตลอดเป็นเขาและเธอนั่นเอง"

ละครโทรทัศน์เรื่องรักของนายดอกไม้ขั้นตอนการสร้างภาพเด็กตามลำดับ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเลือกเรื่องและการประพันธ์เรื่อง

ละครเรื่องรักของนายดอกไม้เริ่มต้นโดยผู้จัดละครคือ คุณนภดล มงคลพันธ์ เป็นผู้เลือกเรื่อง โดยคำนึงถึงปัจจัยด้านการตลาดเป็นหลัก ได้แก่ละครแนวตลกขบขันมีน้อยในช่วงนั้น จะเห็นว่าผู้เลือกเรื่องไม่ได้เลือกโดยคำนึงถึงภาพเด็กเป็นหลัก แสดงให้เห็นว่าละครโทรทัศน์ช่วงไพรม์ไทม์เป็นพื้นที่ของผู้ใหญ่มากกว่าเด็ก ภาพเด็กในละครเรื่องนี้จึงมีบทบาทและความสำคัญน้อยกว่าผู้ใหญ่ในเรื่อง

เมื่อได้เรื่องที่จะสร้างเป็นละครแล้วก็ให้ผู้ประพันธ์คือคุณพิง ลำพระเพลิงเป็นผู้ประพันธ์เรื่องราวของละครโทรทัศน์เรื่องรักของนายดอกไม้ โดยกำหนดตัวละครเด็ก ดังนี้

- เพื่อบอกที่มาที่ไปของตัวละคร

“เพียงแค่อายุจะปูพื้นฐานให้แน่นๆ เป็นที่มาที่ไป ก็เป็นกลยุทธ์อย่างหนึ่งของการเขียน ถ้าถามว่าสำคัญมั๊ยก็สำคัญนะ เป็นพื้นฐานของตัวละคร ผมว่าน่าจะสำคัญนะ เป็นคาแรกเตอร์ที่มีความแข็งแรง ทำให้เรารู้ที่มาที่ไปของตัวละครตัวนี้”

(พิง ลำพระเพลิง, สัมภาษณ์, มกราคม 2549)

- สร้างบรรยากาศและความสะเทือนอารมณ์ต่อผู้ชม ผู้ประพันธ์มองว่าเด็กจะช่วยสร้างบรรยากาศที่น่ารักอบอุ่นมากขึ้น

“ถามว่าจำเป็นมั๊ยก็คงไม่มีความจำเป็นหรอกว่าจะต้องมีหรือไม่มี มีก็ได้ ไม่มีก็ได้ แต่รู้สึกว่าการที่มีเด็กเนี่ย มันดูละมุนละไมขึ้นเท่านั้นเอง มันมีเครื่องมือที่เราจะสื่อสารถึงความละมุนละไมได้ง่าย คือสื่อผ่านตัวพระเอกนางเอกก็ได้ แต่ว่ามันไม่ละมุนละไม ละม่อม เท่ากับเด็ก อ่อนโยนอะไรอย่างเนี่ย เราอยากใส่เรื่องราวที่มันน่ารักๆ เรามีมุขที่น่ารัก มีพล็อตที่

น่ารัก ไร้เดียงสา ยัดใส่ผ่านเด็กมันจะให้ความเชื่อได้ง่ายกว่า พอไปยัดใส่ผ่านผู้ใหญ่ บางทีมันดูปัญญาอ่อนไป"

(ฟัง ลำพระเพลิง, สัมภาษณ์, มกราคม 2549)

เมื่อบทประพันธ์เสร็จสมบูรณ์ ผู้จัดละครจะนำไปเสนอสถานีโทรทัศน์ โดยในขั้นตอนนี้ ไม่มีผลต่อภาพเด็กที่ปรากฏในเรื่อง และเมื่อสถานีสนใจบทประพันธ์ จะอนุมัติให้เริ่มต้นทำละครโทรทัศน์ และผู้จัดจะหาทีมงานฝ่ายต่างๆ ต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 การเขียนบทละครโทรทัศน์

ขั้นตอนต่อมาคือการเขียนบทละครโทรทัศน์ โดยผู้เขียนบทละครโทรทัศน์เรื่องรักของนายดอกไม้เป็นผู้เขียนบทละครโทรทัศน์ด้วย ซึ่งขั้นตอนการเขียนบทละครจะเป็นขั้นตอนที่นำเอาภาพเด็กที่วางไว้ในบทประพันธ์มาขยาย เพิ่มเติม ให้เห็นภาพ

1. เริ่มจากทำความเข้าใจลักษณะของตัวละครแต่ละตัวจากที่กำหนดไว้ในบทประพันธ์ อาจมีการเพิ่มลด ปรับเปลี่ยนบางส่วนตามความเหมาะสมในขณะที่เขียนบทละครโทรทัศน์

ลักษณะตัวละครจากบทประพันธ์

- เด็กชายราชพฤกษ์ เป็นเด็กชายร่าเริง มีน้ำใจ นิสัยดี น่ารัก ชอบเล่นชนตามประสาเด็กผู้ชาย เป็นภูมิหลังของพระเอก บอกเหตุผลและที่มาที่ไปที่ทำให้พระเอกเปิดร้านดอกไม้เมื่อเติบโตขึ้นเพราะมีความประทับใจในอดีตต่อเด็กผู้หญิงคนหนึ่งที่ชอบดอกไม้

"ที่มาของคุณศรธรรมที่โตขึ้นมาเปิดบริษัทดอกไม้ใหญ่โตก็เพราะว่ามีความฝังใจในวัยเด็กว่ามีเด็กผู้หญิงคนหนึ่งที่มาคุยเรื่องดอกไม้ เป็นเรื่องรักแรกพบ รักฝังใจ เป็นเรื่องกึ่งๆ เหมือนฝัน เอามาใส่ในเรื่องนี้ ปูให้แน่นขึ้น ให้มันเกี่ยวกับความเป็นดอกไม้เท่านั้นเองครับ"

(ฟัง ลำพระเพลิง, สัมภาษณ์, มกราคม 2549)

- เด็กหญิงพวงชมพู เป็นเด็กหญิงร่าเริง มีน้ำใจ น่ารัก ช่างพูดช่างคุย เรียบร้อย อ่อนโยน อ่อนหวาน ชอบดอกไม้ เป็นภุมิหลังของนางเอกที่ประทับใจเด็กผู้ชายคนหนึ่งที่เป็นเพื่อนเล่นสมัยเด็กและยังหวังว่าจะได้พบเด็กผู้ชายคนนั้นอีกครั้ง

“สำหรับลักษณะนิสัยของตัวละคร ผู้หญิงก็เป็นเหมือนผู้หญิงทั่วๆ ไปที่ชอบดอกไม้ เขาไม่รู้ว่าการชอบดอกไม้ของตัวเอง จะสร้างความประทับใจให้กับชีวิตอีกชีวิตหนึ่งบนโลกใบนี้ จริงๆ แล้วศรรามในเรื่องไม่ได้ชอบดอกไม้ แต่เขาอยากจะทำนายผู้หญิงคนนั้นมากกว่า”

(พิง ลำพระเพลิง, สัมภาษณ์, มกราคม 2549)

2. สารหรือรหัสที่ต้องการนำเสนอ ได้แก่ ความประทับใจ

“เราเองคาแรกเตอร์ของตัวละครเป็นหลักมากกว่าว่าตอนโตเขาเป็นยังไง แล้วก็ย้อนกลับไปสร้างพฤติกรรมวัยเด็กของเขา ก็อย่างเช่น การที่เขาโตขึ้นมาทำไมเขาจึงเลือกที่จะทำร้านดอกไม้ ก็คือไปสร้างในวัยเด็กของเขาว่าเออ แล้วมีงแอบไปบ๊องผู้หญิงคนนี้มัย ผังใจมัย จึงทำร้านดอกไม้ เพื่ออยากให้ผู้หญิงคนนี้เดินเข้ามาในชีวิตอีกครั้ง”

(พิง ลำพระเพลิง, สัมภาษณ์, มกราคม 2549)

3. การจับคู่ตัวละคร เมื่อต้องการนำเสนอเรื่องความประทับใจระหว่างพระเอกและนางเอกตอนเด็กๆ คู่ของตัวละครจึงเป็นพระเอกและนางเอกตอนเด็ก

4. เมื่อได้ลักษณะตัวละครและสิ่งที่ต้องการนำเสนอในตัวละครแต่ละตัวแล้วก็นำมาคิดออกแบบว่าจะนำเสนอลักษณะตัวละครและบทบาทของตัวละครตัวอย่างใด ผ่านทางการแสดงออกแบบไหน ในสถานการณ์และบทสนทนาอย่างไร

ขั้นตอนที่ 3 การคัดเลือกนักแสดง

ขั้นตอนต่อมาคือการคัดเลือกนักแสดง ผู้คัดเลือก คือ คุณณาดล มงคลพันธ์ ผู้กำกับเรื่องนี้ โดยคัดเลือกจาก

1. ความสามารถของเด็ก ได้แก่ ความสามารถในการแสดง สามารถถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกและสารที่ต้องการสื่อได้

“เราต้องเลือกอายุด้วย มีความรู้สึกว่าเขารับผิดชอบงานด้วย ถ้าเด็กเล็กไปคงทำงานด้วยยาก การที่จะเล่นให้มีบทบาทการแสดง ต้องพูดกันรู้เรื่องบ้าง”

(นงนิต มงคลพันธ์, สัมภาษณ์, กุมภาพันธ์ 2549)

2. ความเหมาะสมกับบทบาท เด็กชายราชพฤกษ์มีความเหมาะสมกับบทบาทที่ได้รับ แต่เด็กที่เล่นเป็นเด็กหญิงพวงชมพูไม่เหมาะสมเพราะเป็นเด็กลูกครึ่ง หน้าตาฝรั่ง แต่นางเอกหน้าไทย

“ต้องเหมาะสมกับตัวละครด้วย โຕเป็นศรธรรม แต่จะเลือกเด็กหน้าตากะโปโล ตัวดำ ก็ไม่ได้ ต้องเด็กเป็นแบบนี้ โຕก็ไม่ต่างกันมาก ต้องหาเด็กที่น่ารักอ่อนหวาน โຕขึ้นจะเป็นเจนนี อาจจะผิดเพี้ยนไปบ้าง เพราะเด็กหน้าออกฝรั่งและโຕกว่าเด็กผู้ชาย แต่ตอนคัดเลือกเราจะหาเป๊ะเลยก็ไม่ได้ เป๊ะแล้วมีความสามารถด้วย ก็ลำบาก ก็คิดว่าเด็กพอโຕขึ้นหน้าตาอาจจะเปลี่ยนแปลงไปบ้าง แต่ก็ถือว่าเราทำละคร ให้คนดูเข้าใจก็โอเคแล้ว”

(นงนิต มงคลพันธ์, สัมภาษณ์, กุมภาพันธ์ 2549)

ขั้นตอนที่ 4 การกำกับและถ่ายทำ

1. ตีความจากบท เมื่อได้รับบทละครโทรทัศน์แล้วผู้กำกับต้องอ่านทำความเข้าใจตีความ โดยคิดเป็นภาพรวมและรายละเอียดทั้งหมด ทำความเข้าใจตัวละครแต่ละตัว มีที่มาที่ไปอย่างไร คิดอย่างไรและแสดงออกอย่างไร

- เด็กชายราชพฤกษ์ จากการอ่านบทละครโทรทัศน์ ผู้กำกับเข้าใจว่าเป็นตัวละครเด็กที่บอกถึงที่มาที่ไปของพระเอกเมื่อโຕขึ้น เป็นเด็กร่าเริง มีน้ำใจ น่ารัก

- เด็กหญิงพวงชมพู จากการอ่านบทละครโทรทัศน์ ผู้กำกับเข้าใจว่าเป็นที่มาที่ไปของนางเอก เป็นเด็กหญิงร่าเริง ช่างพูดช่างคุย และภาพของเด็กทั้งสองเป็นภาพความประทับใจกันและกัน

“เป็นอารมณ์ภาพของเนื้อละครว่าสองคนนี้ต้องประทับใจกันตั้งแต่เด็ก แล้วก็จากกัน พอโตขึ้นสิ่งที่เคยผูกพันกันก็ฝังใจ การเล่น การให้ดอกไม้กัน เป็นmood ของละคร เวลานั้นก็ถึงแล้วเคยผูกพันกัน เป็นเรื่องความรัก อารมณ์ของละคร ซึ่งคนเขียนบทเขาผูกไว้ให้เรา เรามาสร้างภาพให้ชัดเจน”

(นาคล มงคลพันธ์, สัมภาษณ์, กุมภาพันธ์ 2549)

2. การปรับแก้ไข แม้ว่าบทเป็นเหมือนเข็มทิศที่ผู้กำกับต้องดำเนินไปตามบทละครโทรทัศน์ แต่บ่อยครั้งที่การถ่ายทอดจากตัวอักษรเป็นภาพมีอุปสรรค หรือมีเหตุจำเป็นที่ต้องปรับเปลี่ยน แก้ปัญหา เรียกว่า การแก้ปัญหาหน้ากอง คือหน้ากองถ่าย เป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า โดยในส่วนของเด็กมีการเพิ่มลด ปรับเปลี่ยนเพียงแค่วายละเอียดของฉาก เช่น การมอบดอกไม้ต้องทำอย่างไร

“ต้องมี ต้องแต่งเติม สร้างสีสัน อาจจะเขียนมาว่าศรรมตอนเด็กให้ดอกไม้เจนนีตอนเด็ก เราอ่านทั้งหมดแล้วต้องมาสร้างภาพของเรา คนเขียนสร้างฝันเป็นตัวหนังสือ เราก็เอาตัวหนังสือมาสร้างเป็นภาพ อาจจะแต่งเติมขึ้นมา เพิ่มเติมได้นิดหน่อย แต่ต้องอยู่ในวงกลมๆ ของคนเขียน ไม่ได้ลวงเกิน หรือทำให้ผิดเรื่องผิดราว ในเรื่องก็มีบ้าง รายละเอียดของทางภาพ บทอาจจะเขียนแค่ว่าเด็กผู้ชายเดินมาหาเด็กผู้หญิง เราก็ต้องสร้างให้มีที่มาที่ไป”

(นาคล มงคลพันธ์, สัมภาษณ์, กุมภาพันธ์ 2549)

-การนำเสนอ

“เด็กทำอะไรก็น่ารัก ใสๆ ซื่อๆ ไม่ต้องเสแสร้ง เล่นตามความน่ารักของเขา เราไม่ต้องไปบังคับเขาหรอก แค่เราบอกว่าเอาดอกไม้ให้กันนะ เขาก็เล่นได้ เป็นธรรมชาติ การยิ้ม ความน่ารักมีอยู่แล้ว”

(เนคต มงคลพันธ์, สัมภาษณ์, กุมภาพันธ์ 2549)

-ข้อจำกัดในการกำกับการแสดงเด็ก

“เด็กจะทนสภาวะทำงานอย่างผู้ใหญ่ไม่ได้ แดดร้อน เพราะละครบางทีต้องถ่ายกลางแจ้ง หรือตอนดึก ต้องถ่ายตามสถานการณ์ ไร้ดอกไม้ เป็นที่โล่งๆ ร้อน เด็กอาจจะทนไม่ได้ มีความเป็นเด็ก ก็ร้อน ไม่ไหวแล้ว ไม่เล่นแล้ว ต้องพูดกับพ่อแม่เขา ทำความสนิทกับเขา สัตว์ เด็ก เอฟเฟ็กต์ สลึง จะลำบาก จะให้ 100% เหมือนนักแสดงอาชีพคงไม่ได้ นอกจากเขาจะมีความสามารถเฉพาะตัวจริงๆ ซึ่งก็มีไม่เยอะ แต่ต้องพยายามใส่ใจเขา”

(เนคต มงคลพันธ์, สัมภาษณ์, กุมภาพันธ์ 2549)

ผู้กำกับยังมีหน้าที่เหมือนเป็นหัวหน้าของทีมงานถ่ายทำ เป็นผู้ดูแลภาพรวมของละครและการทำงานของทีมงานทุกฝ่าย ได้แก่ ฉาก เครื่องแต่งกาย การแต่งหน้า อุปกรณ์ประกอบฉาก ฯลฯ เพื่อให้มีความเป็นเอกภาพ เหมาะสมต่อภาพรวมของละครโทรทัศน์และสิ่งที่ต้องการนำเสนอ

สำหรับขั้นตอนหลังการถ่ายทำ (Post-production) ได้แก่การตัดต่อลงเสียงและการประเมินผลนั้น จากการสัมภาษณ์ผู้ผลิตพบว่าขั้นตอนนี้เกี่ยวข้องกับภาพผู้ใหญ่และภาพรวมของละครโทรทัศน์มากกว่า แต่ไม่มีความเกี่ยวข้องกับภาพเด็กในละครโทรทัศน์เนื่องจากภาพเด็กในละครถูกกลั่นกรองและคัดสรรจากขั้นตอนการประพันธ์ การเขียนบทละครโทรทัศน์และถูกเพิ่มลด ปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสมจากขั้นตอนการถ่ายทำแล้ว ซึ่งผู้ประพันธ์ ผู้เขียนบทละครโทรทัศน์และผู้กำกับต่างมีวิจารณญาณที่จะคัดสรร กลั่นกรองและนำเสนอแต่แง่มุมที่เหมาะสมของเด็กเพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้ชม นอกจากนี้ภาพเด็กในละครโทรทัศน์ช่วงไพรม์ไทม์มีจำกัดมาก

อยู่แล้ว การเพิ่มลด ดัดทอนภาพเด็กในขั้นตอนการตัดต่อลงเสียงจึงเป็นสิ่งที่ไม่จำเป็น เรียกได้ว่า ขั้นตอนนี้ไม่มีผลต่อภาพเด็กในละครโทรทัศน์เรื่องรักของนายดอกไม้

จากการศึกษากระบวนการสร้างภาพเด็กในละครโทรทัศน์เรื่องรักของนายดอกไม้ พบว่าผู้มีส่วนสำคัญในการสร้างภาพเด็กในละครเรื่องนี้คือผู้ประพันธ์ ผู้เขียนบทและผู้กำกับ เนื่องจากในขั้นตอนการเลือกเรื่อง ผู้เลือกเรื่องไม่ได้คำนึงถึงภาพของเด็ก แต่ภาพของเด็กเริ่มปรากฏในขั้นตอนการประพันธ์เรื่อง การเขียนบท การคัดเลือกนักแสดงและการกำกับการแสดง

จากการศึกษายังพบว่า ภาพเด็กชายราชพฤกษ์และเด็กหญิงพวงชมพูจากละครโทรทัศน์เรื่องรักของนายดอกไม้ถูกกำหนดด้วยการวางโครงเรื่องเป็นหลัก เมื่อโครงเรื่องของละครเรื่องนี้กล่าวถึงความประทับใจในวัยเด็กส่งผลต่อปัจจุบันของชายหญิงคู่หนึ่ง ภาพเด็กชายราชพฤกษ์และเด็กหญิงพวงชมพูที่นำเสนอในเรื่องจึงต้องเป็นเด็กที่มีความน่ารัก น่าประทับใจ เป็นเด็กดี มีน้ำใจ สดใส ร่าเริง ร้องลงมากคือการนำเสนอภาพของผู้เขียนบทละครโทรทัศน์และการตีความภาพเด็กของผู้กำกับ

4.2.4 สืบสาวราวรัก

"ละครเรื่องสืบสาวราวรักเป็นละครแนวสืบสวนสอบสวน ที่มีเนื้อเรื่องกล่าวถึงชายหนุ่มคนหนึ่งที่มีความสามารถพิเศษในการอ่านความทรงจำจากสิ่งของที่สัมผัสหลังจากที่รอดตายอย่างปาฏิหาริย์เมื่อถูกคนร้ายที่อยู่เบื้องหลังคดีฆาตกรรมตามฆ่าเนื่องจากกนิษ..พี่ชายของเขาที่เป็นตำรวจกำลังสืบคดีดังกล่าวอยู่ กฤษต้องสูญเสียพี่ชายไปในเหตุการณ์เดียวกันอย่างไม่มีวันกลับ กฤษกับพ่อมักมีปากเสียงและไม่เข้าใจกันมาตั้งแต่กฤษยังเล็กโดยมีกนิษเป็นคนกลางคอยไกลเกลี่ยเสมอ เมื่อไม่มีกนิษ ปัญหาระหว่างกฤษกับพ่อยิ่งรุนแรงมากขึ้นจนกฤษต้องย้ายไปอยู่ที่วัดกับเพื่อนสนิทที่ชื่อไม้ซึ่งเป็นหัวใจ มีลูกสมุนคือเช่อม กฤษใช้สัมผัสพิเศษช่วยตำรวจในการสืบคดีเพื่อหวังจะรู้ความจริงว่าใครคือผู้ที่อยู่เบื้องหลังการเสียชีวิตของพี่ชายของเขา จนในที่สุดกฤษก็ได้รู้ว่าคนร้ายที่อยู่เบื้องหลังก็คือวิศิษฐ์ นักธุรกิจชื่อดัง พ่อแท้ๆ ของอลิน หญิงสาวที่กฤษรักนั่นเอง ทำให้ออลินและกฤษไม่เข้าใจกัน เพราะอลินไม่เชื่อว่าคุณพ่อที่แสนใจดีของเธอจะเป็นผู้บงการฆ่าคนอย่างโหดเหี้ยม วิศิษฐ์จึงส่งคนไปฆ่ากฤษเพื่อปกปิดเบื้องหลังของตน แต่ในที่สุดวิศิษฐ์ก็ต้องรับกรรมที่ก่อขึ้นเมื่อถูกศัตรูทำร้ายจนบาดเจ็บหนักถึงขั้นเป็นอัมพาตทั้งตัว กฤษได้เห็นจุดจบของคนที่ทำร้ายผู้อื่น จึงยอมมอบโศกกรรมให้วิศิษฐ์ทุกอย่างและให้สัญญาจะดูแลอลิน..ลูกสาวของวิศิษฐ์ซึ่งเป็นผู้หญิงที่เขารักอย่างดีตลอดไป"

ละครโทรทัศน์เรื่องสี่สาวรารักมีขั้นตอนการสร้างภาพเด็กตามลำดับ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเลือกเรื่องและการประพันธ์เรื่อง

ละครเรื่องสี่สาวรารัก เริ่มต้นโดยผู้ประพันธ์คือเจษฎา ปลอดภัยเป็นผู้คิดเรื่อง และประพันธ์เรื่องราว โดยเริ่มจากต้องการนำเสนอเรื่องราวชีวิตของผู้ชายคนหนึ่งที่มีสัมผัสพิเศษ ทำให้เข้าไปเกี่ยวข้องกับคดีฆาตกรรมซึ่งมีนักธุรกิจผู้มีอิทธิพลอยู่เบื้องหลัง จากการเลือกเรื่องซึ่งไม่ได้คำนึงถึงเด็กเป็นหลักจึงส่งผลต่อภาพเด็กในเรื่องที่มีความสำคัญน้อยกว่าผู้ใหญ่ ผู้ประพันธ์เพิ่มบทบาทของเด็กเข้าไปในเรื่องในขั้นตอนการประพันธ์เรื่อง โดยเด็กแต่ละคนมีเหตุผลและที่มาต่างกัน ดังนี้

1. เชื่อม เนื่องจากเนื้อเรื่องเป็นเรื่องราวที่เน้นเรื่องคดีความ ทำให้เนื้อหาค่อนข้างเคร่งเครียด เกี่ยวข้องกับความ เป็นความตาย การฆาตกรรม เป็นต้น จึงต้องการเพิ่มเนื้อหาที่ทำให้คนดูรู้สึกผ่อนคลาย จึงเพิ่มตัวละครเด็กผู้ชายขนๆ แก่นๆ เป็นตัวตลก ลดความเครียดของเรื่อง

“ละครเรื่องนี้เกี่ยวข้องกับการสืบสวนสอบสวน คดีความ มีการฆาตกรรม ซึ่งเนื้อเรื่องในส่วนของผู้ใหญ่จะค่อนข้างซีเรียส แต่เราอยากให้คนดูละครแล้วรู้สึกบันเทิงมากกว่าที่จะมาดูคนฆ่ากันตาย จึงพยายามเน้นส่วนของพระเอกนางเอกในเรื่องที่มีความรักที่จริงใจต่อกัน มีความสดใส และส่วนของเด็กโดยเฉพาะเชื่อม ที่ต้องมีเพราะเป็นส่วนที่ช่วยให้ผ่อนคลาย มองว่าเด็กเป็นสีสันของเรื่อง สร้างความตลก สนุกสนานแบบกวนๆ สร้างบรรยากาศผ่อนคลาย เบรคความเครียดของเนื้อหา ที่ต้องให้เป็นเด็กวัด เพราะพระเอกมีเพื่อนเป็นเด็กวัด และอยากให้มีฉาก ที่มีเด็กออกเยอะๆ เลยให้ไปอยู่ในวัด เป็นเด็กวัด และอยากให้อยู่ใกล้พระเอก อย่างที่บอก ว่าเพราะไม่อยากให้เครียด อยากให้ผ่อนคลาย เพราะพระเอกมีปมปัญหาเยอะ ทั้งเรื่องครอบครัว เรื่องที่เกี่ยวข้องกับคดีความ และยิ่งรู้ว่าคนร้ายที่อยู่เบื้องหลังการเสียชีวิตของพี่ชายคือพ่อของนางเอก เป็นพ่อของคนที่ยรัก ก็ยังมีปมปัญหา มีความทุกข์ ก็ใช้เพื่อนและเด็กอย่างเชื่อมเป็นตัวตลก ตลก ปล่ายมุข”

(เจษฎา ปลอดภัย, สัมภาษณ์, ตุลาคม 2549)

2. ลูกน้ำ เป็นเด็กที่มีส่วนกับโครงเรื่องมากที่สุดเพื่อเพิ่มสถานการณ์ในเรื่องและเพื่อเป็นผู้ช่วยให้พระเอกนางเอกได้ใกล้ชิดกันมากขึ้น

“ส่วนลูกน้ำที่มีบทบาทเยอะก็เพราะต้องการขยายเรื่องให้ยาวขึ้นด้วย มีปม มีสถานการณ์มากขึ้น เช่นการที่ลูกน้ำมาเห็นการตายของแม่ เห็นหน้าคนร้าย ก็เป็นการผูกปมขึ้น ทำให้มีการลักพาตัวลูกน้ำ ซึ่งไปช่วยเพิ่มเรื่องการที่พระเอกนางเอกและเพื่อนๆ ออกไปช่วยกันตามหาตัวลูกน้ำ ทำให้มีสถานการณ์เพิ่มมากขึ้น ทำให้พระเอกนางเอกได้ใกล้ชิดกันมากขึ้นด้วย”

(คชาหัสต์ บุษปะเกศ, สัมภาษณ์, ตุลาคม 2549)

3. เด็กชายกริชและเด็กชายกนิษ เป็นตัวละครที่เล่าถึงความเป็นมาของความสัมพันธ์ระหว่างพ่อและลูกชายสองคนและการอบรมสั่งสอน รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างพี่น้อง ที่พ่อมักชื่นชมลูกชายคนโตและเข้มงวดกับลูกคนเล็ก ทำให้เด็กน้อยใจ คิดว่าพ่อรักลูกไม่เท่ากัน จึงประชดด้วยการทำตัวก้าวร้าว มีปัญหา

“สื่อให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างพี่น้อง เห็นสายใยแห่งความผูกพันของครอบครัวนี้ที่มีต่อกัน ซึ่งส่งผลกระทบต่อโดยตรงกับบุคลิกตัวละครในวัยหนุ่ม มีเพื่อให้เห็นที่มาที่ไป ทำให้เรื่องมีเหตุผล เห็นความสัมพันธ์ของพ่อกับลูกชายสองคนที่แตกต่างกันมาตั้งแต่เล็ก คนหนึ่งเป็นพี่ที่ดี ลูกที่ได้เข้าใจพ่อ อีกคนคือ ไม่เอาไหน ถึงจะรักเท่ากัน แต่การแสดงออกถึงความรักที่มีต่างกัน เลยเกิดความไม่เข้าใจกันขึ้น”

(คชาหัสต์ บุษปะเกศ, สัมภาษณ์, ตุลาคม 2549)

เมื่อบทประพันธ์เสร็จสมบูรณ์ ผู้จัดละครจะนำไปเสนอสถานีโทรทัศน์ โดยในขั้นตอนนี้ ไม่มีผลต่อภาพเด็กที่ปรากฏในเรื่อง และเมื่อสถานีสนใจบทประพันธ์ จะอนุมัติให้เริ่มต้นทำละครโทรทัศน์ และผู้จัดจะหาทีมงานฝ่ายต่างๆ ต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 การเขียนบทละครโทรทัศน์

ขั้นตอนต่อมาคือการเขียนบทละครโทรทัศน์ โดยผู้เขียนบทละครโทรทัศน์เรื่องสี่สาวรารักเป็นผู้เขียนบทละครโทรทัศน์ด้วย ซึ่งขั้นตอนการเขียนบทละครเป็นขั้นตอนที่นำเอาภาพเด็กที่วางไว้ในบทประพันธ์มาขยายเพิ่มเติม ให้เห็นภาพ โดยภาพเด็กถูกกำหนดของการวางโครงเรื่องจากบทประพันธ์

1. เริ่มจากทำความเข้าใจลักษณะของตัวละครแต่ละตัวจากที่กำหนดไว้ในบทประพันธ์ อาจมีการเพิ่มลด ปรับเปลี่ยนบางส่วนตามความเหมาะสมในขณะเขียนบทละครโทรทัศน์ ลักษณะตัวละครเด็กแต่ละคนจากบทประพันธ์

- เชื่อม เด็กวัด ร่าเริง สนุกสนาน มองโลกในแง่ดี สดใส เจ้าเล่ห์ ชอบเล่นขมฉลาดเอาตัวรอด

- ลูกน้ำ เด็กเรียบร้อย ไม่ค่อยขาน ร่าเริง สดใส ฉลาด รู้จักเอาตัวรอด โดยในตอนต้นลูกน้ำอยู่กับแม่ ได้รับความรักความอบอุ่นอย่างเต็มที่จากแม่จึงเป็นเด็กไม่มีปัญหาแต่ในช่วงกลางเรื่อง ลูกน้ำเห็นแม่ถูกฆาตกรรม จึงกลายเป็นเด็กเก็บกด เงียบ หวาดกลัว มีปัญหา จนมาอยู่ที่วัด ได้รับความรักความเมตตาจากคนรอบข้าง ลูกน้ำจึงกลับมาว่าเริง สดใส และยิ้มได้อีกครั้งดังที่ผู้เขียนบทได้กล่าวว่

“ในตอนต้นที่อยู่กับแม่ แม่จะขาดพ่อ แต่ก็ยังเป็นเด็กว่าเริง พอเห็นภาพแม่ถูกฆาตกรรมก็กลายเป็นเด็กเก็บกด หวาดกลัว เห็นความรุนแรง เรียกว่าเป็นเด็กที่อยู่ในวังวนของความรุนแรงความเกลียดชัง ทำให้เป็นเด็กซึมเศร้า ไม่พูด ไม่มีความสุข แต่พอได้รับความรักจากทุกคนที่วัด กลับมาอยู่ในที่ๆ มีแต่ความรัก ความหวังดี เด็กก็สามารถกลับมาเป็นเด็กที่ร่าเริง สดใส มีความสุขได้อีกครั้ง”

(เจษฎา ปลอดภัย, สัมภาษณ์, ตุลาคม 2549)

- เด็กชายกริช เป็นเด็กชายที่ก้าวร้าว ทำตัวมีปัญหาเพราะมีปมในใจที่น้อยใจพ่อ เพราะคิดว่าพ่อรักพี่ชายมากกว่า

- เด็กชายกนิษ พี่ชายที่ดี รักน้อง เข้าใจพ่อและน้อง พยายามเป็นตัวกลาง ประสานรอยร้าวระหว่างพ่อและน้องชาย

2. สิ่งที่ต้องการนำเสนอ สิ่งที่คุณเขียนบทต้องการนำเสนอในเรื่องแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับเด็กแต่ละคนในเรื่อง ดังนี้

- เชื่อม ต้องการนำเสนอภาพเรื่องการอบรมสั่งสอน แม้จะเป็นเด็กกำพร้า แต่เมื่อได้รับการอบรมสั่งสอนจากพระ ก็สามารถเติบโตเป็นคนดีได้ และแม้จะเป็นเด็กในชนชั้นล่าง ยากจน ไม่ได้มีโอกาสทางการศึกษาและเป็นเด็กกำพร้า แต่ไม่ทำตัวมีปัญหา และมีความสุข เพราะได้รับความรักความเมตตาจากคนรอบข้าง

- ลูกน้ำ เชื่อมและลูกน้ำเป็นตัวละครเด็กที่ตรงข้ามกัน ต้องการนำเสนอว่าแม้ลูกน้ำจะเป็นเด็กชนชั้นกลาง มีฐานะครอบครัวที่ดีกว่าเชื่อม ได้รับโอกาสมากกว่าเชื่อมเช่นโอกาสทางการศึกษา มีพ่อและแม่ แต่กลับเป็นเด็กที่ไม่ร่าเริง เก็บกดและมีปัญหา เพราะเด็กต้องการความรัก ความอบอุ่นและความเข้าใจจากคนรอบข้างโดยเฉพาะผู้ปกครองมากที่สุด ความรักสำคัญกว่าเงิน เพราะลูกน้ำมีความสุขที่ได้อยู่วัด เป็นเด็กวัดจนๆ มากกว่าอยู่บ้านเศรษฐีที่ไม่มีความรักความอบอุ่นในบ้าน

"ต้องการนำเสนอว่าเด็กต้องการความรักความอบอุ่นมากที่สุด ลูกน้ำเป็นเด็กที่อยู่ในวังวนของความเกลียดชังและความตาย จึงเป็นเด็กเก็บกด ไม่พูดไม่จา เงียบและซึมเศร้า ต่อมาเมื่อมาอยู่ที่วัด อยู่ท่ามกลางความรัก ก็กลับเป็นเด็กสดใสได้เหมือนเดิม"

(เจษฎา ปลอดภัย, สัมภาษณ์, ตุลาคม 2549)

3. การจับคู่ตัวละคร

- เชื่อมกับหลวงตา เมื่อต้องการนำเสนอเรื่องการอบรมสั่งสอน จึงจับคู่ตัวละครเด็กกับผู้ปกครอง เชื่อมเป็นเด็กวัด เป็นเด็กกำพร้า ผู้ปกครองคือหลวงตา จึงมีบทสนทนาที่หลวงตาอบรมสั่งสอนโดยการทำโทษเชื่อมเรื่องการโกหกและการทำผิด

- ลูกน้ำกับอลิน นำเสนอว่าสิ่งที่เด็กต้องการมากที่สุดคือความรักความอบอุ่น ไม่ใช่เงินหรือความสะดวกสบาย ดังนั้นแม้ว่านางเอกจะดูแลเอาใจใส่ลูกน้ำดีเพียงใด หรือมีชีวิตที่สะดวกสบายให้ แต่ลูกน้ำกลับอยากอยู่ที่วัดมากกว่าที่บ้านเศรษฐี เพราะคนที่วัดให้ความรักและความอบอุ่นมากกว่าคนที่บ้านของอลิน ที่มีอลินคนเดียวที่รักและเมตตาลูกน้ำ

- เด็กชายกริช เด็กชายกนิชและพ่อ นำเสนอเรื่องการอบรมสั่งสอนของพ่อและความสัมพันธ์ของพี่น้อง จึงจับคู่ตัวละครพ่อและลูกชายทั้งสอง

4. เมื่อได้ลักษณะตัวละครและสิ่งที่ต้องการนำเสนอในตัวละครแต่ละตัวแล้วก็นำมาคิดออกแบบว่าจะนำเสนอลักษณะตัวละครและบทบาทของแต่ละตัวอย่างไร ผ่านทางการแสดงออกแบบไหน ในสถานการณ์และบทสนทนาอย่างไร

ข้อจำกัดในการนำเสนอภาพเด็ก

- ไม่ให้เด็กทำสิ่งที่ก้าวร้าวหรือไม่ควร ไม่นำเสนอผิดๆ

“เป็นข้อจำกัดโดยตรงของละครโทรทัศน์อยู่แล้วที่ไม่สามารถสื่อความเลวร้ายในเด็กได้ แม้สังคมอาจมีสองด้าน แต่ส่วนตัวคิดว่าสื่อแบบนี้มาเหมาะสมแล้ว เพราะแม้ว่าสังคมจะมีเด็กที่เลวบ้างก็จริง แต่ทำไมต้องสื่อแบบนี้เพื่อชี้หน้าด้วย หากจะชี้หน้า ขอชี้หน้าสิ่งดี ๆ ได้มัย”

(ศุภาหัตต์ บุษปะเกศ, สัมภาษณ์, ตุลาคม 2549)

ขั้นตอนที่ 3 การคัดเลือกนักแสดง

ขั้นตอนต่อมาคือการคัดเลือกนักแสดง โดยคัดเลือกจาก

1. ความสามารถของเด็ก คัดเลือกจากเด็กที่มีความสามารถในการแสดง ได้แก่ เชื้อม เด็กชายกนิชและเด็กชายกริช

2. ความเหมาะสมกับบทบาท นอกจากนี้ยังคัดเลือกจากความเหมาะสมกับบทบาทด้วย เช่น เชื่อม ต้องเป็นเด็กกวนๆ วาเริง ตลกสนุกสนาน และลูกน้ำเป็นเด็กที่เหมาะสมกับบทบาทเพราะต้องเล่นเป็นลูกคนรวย หน้าตาผิวพรรณดี น่ารัก ต่างจากเด็กวัดอย่างเชื่อม

“ถูกนำเสนอโดยผู้กำกับได้ เรามีส่วนชงดารา แจมได้ ขอได้ เราไม่ซีเรียส เพราะคุณภาพเด็กในสังกัดของช่องใกล้ๆ กัน”

(วีระชัย รุ่งเรือง, สัมภาษณ์, มีนาคม 2549)

ขั้นตอนที่ 4 การกำกับและถ่ายทำ

1. การตีความจากบทละครโทรทัศน์ของผู้กำกับ เมื่อได้รับบทละครโทรทัศน์แล้วผู้กำกับต้องอ่าน ทำความเข้าใจ ตีความภาพเด็ก โดยคิดเป็นภาพรวมและรายละเอียดทั้งหมด ทำความเข้าใจตัวละครแต่ละตัว มีที่มาที่ไปอย่างไร คิดอย่างไรและแสดงออกอย่างไร

“เชื่อม มาจากบทว่าเชื่อมเป็นเด็กวัด ไม่มีหัวนอนปลายเท้าว่าพ่อแม่เป็นใคร คาแรกเตอร์ของเด็กวัดคือเด็กวัด กิจกรรมคือแอ็คชั่นเยอะๆ สกปรกหน่อยๆ เลอะเทอะ เกเร ห่ามๆ นั่นคือเด็กวัด ไม่ต้องคิดมาก แต่ขอให้อยู่ในกรอบ สำหรับลูกน้ำเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เรื่องมันเดิน เด็กคนนี้เป็นลูกคนนี้ แม่ถูกฆาตกรรมโดยพอนางเอก เป็นส่วนที่น่าสนใจ ว่าพระเอกนางเอกจะเข้าไปเกี่ยวข้องยังไง”

(วีระชัย รุ่งเรือง, สัมภาษณ์, มีนาคม 2549)

2. การปรับแก้ไข แม้ว่าบทเป็นเหมือนเข็มทิศที่ผู้กำกับต้องดำเนินไปตามบทละครโทรทัศน์ แต่บ่อยครั้งที่การถ่ายทอดจากตัวอักษรเป็นภาพมีอุปสรรค หรือมีเหตุจำเป็นที่ต้องปรับเปลี่ยน แก้ปัญหา เรียกว่า การแก้ปัญหาหน้ากอง คือหน้ากองถ่าย เป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า โดยในส่วนของเด็กมีการเพิ่มลด ปรับเปลี่ยน ดังนี้

“ลูกน้ำ เป็นเด็กไม่รู้เรื่องอะไรเลย ต้องอาศัยความน่ารักของนักแสดงหญิงในเรื่องเป็นอย่างมาก เล่นไม่เก่ง แต่น่ารัก ต้องปรับแก้ไขเยอะมาก บางที dialog ไม่ใช่บทที่เด็กจะพูดได้ เกินความคิดของเด็ก เด็กเล่นไม่ได้ เราก็

ต้องปรับ เราไม่มีเวลาจะนั่งปั่นทุกชิ้น กับทุกเรื่อง ก็ต้องปรับไป สมมติว่า เล่นไม่ดี ใช้ไม่ได้ ก็จะไปบอกคนเขียนบทว่าเล่นไม่ดี ใช้ไม่ได้ เช่นลูกน้ำ (น้องเอมมี) ไม่เก่ง แต่น่ารัก ก็ปรับให้อยู่ในเนื้อหา เช่นเขาพูดเยอะมาก เพื่อจะบอกว่าเขารักพี่สาวคนนี้ ก็ตัดเป็นพูดว่ารักพี่จังเลย เพื่อความ สะดวกของเด็ก และเพื่อให้งานเดิน”

(วิระชัย รุ่งเรือง, สัมภาษณ์, มีนาคม 2549)

ผู้กำกับยังมีหน้าที่เหมือนเป็นหัวหน้าของทีมงานถ่ายทำ เป็นผู้ดูแลภาพรวมของ ละครและการทำงานของทีมงานทุกฝ่าย ได้แก่ ฉาก เครื่องแต่งกาย การแต่งหน้า อุปกรณ์ประกอบ ฉาก ฯลฯ เพื่อให้มีความเป็นเอกภาพ เหมาะสมต่อภาพรวมของละครโทรทัศน์และสิ่งที่ต้องการ นำเสนอ

สำหรับขั้นตอนหลังการถ่ายทำ (Post-production) ได้แก่ การตัดต่อลงเสียงและ การประเมินผลนั้น จากการสัมภาษณ์ผู้ผลิตพบว่าขั้นตอนนี้เกี่ยวข้องกับภาพผู้ใหญ่และภาพรวม ของละครโทรทัศน์มากกว่า แต่ไม่มีความเกี่ยวข้องกับภาพเด็กในละครโทรทัศน์เนื่องจากภาพเด็ก ในละครถูกกลั่นกรองและคัดสรรจากขั้นตอนการประพันธ์ การเขียนบทละครโทรทัศน์และถูกเพิ่ม ลด ปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสมจากขั้นตอนการถ่ายทำแล้ว ซึ่งผู้ประพันธ์ ผู้เขียนบทละคร โทรทัศน์และผู้กำกับต่างมีวิจรรย์ญาณที่จะคัดสรร กลั่นกรองและนำเสนอแต่แง่มุมที่เหมาะสม ของเด็กเพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้ชม นอกจากนี้ภาพเด็กในละครโทรทัศน์ช่วงไพรม์ไทม์มีจำกัดมาก อยู่แล้ว การเพิ่มลด ตัดทอนภาพเด็กในขั้นตอนการตัดต่อลงเสียงจึงเป็นสิ่งที่ไม่จำเป็น เรียกได้ว่า ขั้นตอนนี้ไม่มีผลต่อภาพเด็กในละครโทรทัศน์เรื่องสี่สาวรารัก

จากการศึกษากระบวนการสร้างภาพเด็กในละครโทรทัศน์เรื่องสี่สาวรารัก พบ ว่าผู้มีส่วนสำคัญในการสร้างภาพเด็กในละครเรื่องนี้คือผู้ประพันธ์ ผู้เขียนบทและผู้กำกับ เนื่องจาก ในขั้นตอนการเลือกเรื่อง ผู้เลือกเรื่องไม่ได้คำนึงถึงภาพของเด็ก แต่ภาพของเด็กเริ่มปรากฏใน ขั้นตอนการประพันธ์เรื่อง การเขียนบท การคัดเลือกนักแสดงและการกำกับการแสดง

จากการศึกษายังพบว่าภาพเด็กชายโชตาจากละครโทรทัศน์เรื่องสี่สาวรักถูกกำหนดด้วยการวางโครงเรื่องเป็นหลัก เมื่อโครงเรื่องของละครเรื่องนี้กล่าวถึงเบื้องหลังของคดีฆาตกรรมที่มีความเคร่งเครียด ทำให้ภาพเด็กหญิงลูกน้ำ เมื่อเข้าไปเกี่ยวข้องกับคดีฆาตกรรม จึงกลายเป็นเด็กเก็บกด น่าสงสาร หวาดกลัวและไม่มีความสุข ขณะที่เด็กชายเชื่อมเป็นเด็กที่สร้างสีสัน ตลก สนุกสนาน สดใส ว่าเจิงเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดของเรื่องราว ขณะที่เด็กชายกริช เป็นเด็กก้าวร้าวเพราะคิดว่าพ่อล่าเอียง รักลูกไม่เท่ากัน ตรงข้ามกับเด็กชายกนิษฐ์ที่เป็นเด็กดี รักน้อง รักพ่อ ชยัน ใจเย็น เนื่องจากส่วนหนึ่งของโครงเรื่องที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างพ่อลูกและพี่น้องของพระเอก รองลงมาคือการนำเสนอภาพของผู้เขียนบทละครโทรทัศน์และการตีความภาพเด็กของผู้กำกับ

4.2.5 วิเคราะห์กระบวนการสร้างภาพเด็กในละครโทรทัศน์ช่วงไพรม์ไทม์

จากการวิเคราะห์กระบวนการสร้างภาพเด็กในละครโทรทัศน์ทั้งสี่เรื่อง พบว่ากระบวนการสร้างภาพเด็กแบ่งเป็นขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเลือกเรื่องและการประพันธ์เรื่อง

ขั้นตอนการเลือกเรื่องขึ้นอยู่กับ การเลือกนำเสนอเรื่องราวในสังคมนอบตัว ของผู้ประพันธ์หรือผู้จัดละครและคำนึงถึงการตลาด แต่ในขั้นตอนนี้มักไม่เกี่ยวข้องกับภาพเด็กโดยตรง เพราะละครโทรทัศน์ช่วงไพรม์ไทม์มีเนื้อเรื่องเกี่ยวข้องกับผู้ใหญ่มากกว่า และผู้เลือกไม่ได้เลือกเรื่องโดยคำนึงถึงภาพเด็กในละคร แสดงให้เห็นว่าละครโทรทัศน์ช่วงไพรม์ไทม์เป็นพื้นที่ของผู้ใหญ่มากกว่าเด็ก

ต่อมาในขั้นตอนการประพันธ์เรื่องราวจึงมีความเกี่ยวข้องต่อภาพเด็กโดยตรง เพราะการวางโครงเรื่องในขั้นตอนนี้ส่งผลต่อภาพเด็กที่ปรากฏในเรื่องและส่งผลถึงการสร้างภาพเด็กในขั้นตอนอื่นอีกด้วย โดยผู้ประพันธ์จะสร้างเด็กในละครโทรทัศน์เพื่อจุดประสงค์ต่างๆ ดังนี้

ตารางที่ 4.3 ขั้นตอนการประพันธ์เรื่อง

ละคร	เด็ก	สะท้อน อารมณ์	ความ สมจริง	บอกที่มาที่ไป	เป็นผู้ช่วย
ราชินีหมอลำ	ค่านาง	✓	×	✓	×
	น้อม	✓	✓	×	✓
สองแฉกวันตร	โชดา	✓	×	×	✓
รักของนาย ดอกไม้	ราชพฤกษ์	✓	×	✓	×
	พวงชมพู	✓	×	✓	×
สี่บสาวราวรัก	เชื่อม	✓	×	×	✓
	ลูกน้ำ	✓	×	×	✓
	กรีช	✓	×	✓	×
	กนิษ	✓	×	✓	×

จากตารางสรุปได้ว่า ขั้นตอนการประพันธ์เรื่องปรากฏภาพเด็กในลักษณะต่างๆ คือเพื่อสร้างความสะท้อนอารมณ์ของผู้ชมเป็นหลัก ทั้งอารมณ์สนุก เศร้า เอาใจช่วย น่าสงสาร เอ็นดู น่าประทับใจ ฯลฯ โดยจะเห็นได้จากภาพเด็ก 7 คนจากทั้งหมด 9 คนที่ช่วยสร้างความสะท้อนอารมณ์ความรู้สึกต่อผู้ชม รองลงมาคือเพื่อบอกภูมิหลังและที่มาที่ไปของตัวละครผู้ใหญ่ มีจำนวน 5 คนจากเด็ก 9 คน โดยมักเป็นตัวละครเด็กที่เป็นอดีตของพระเอกนางเอกและตัวละครหลักอื่นๆ ต่อมาคือเพื่อทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยพระเอกและนางเอก 4 คนจากเด็ก 9 คน และสุดท้ายคือเพื่อความสมจริงหรือสมเหตุสมผลในเรื่อง มีเพียงคนเดียวคือ น้อมจากเรื่องราชินีหมอลำ นอกจากนี้ผู้ผลิตมักสร้างภาพเด็กให้ทำหน้าที่ผู้ช่วยให้พระเอกนางเอกมีโอกาสใกล้ชิดกัน แสดงความอ่อนโยนและความดีของพระเอกหรือนางเอกที่มีต่อเด็ก ตลอดจนช่วยให้พระเอกและนางเอกปรับความเข้าใจกัน

ขั้นตอนที่ 2 การเขียนบทละครโทรทัศน์

การสร้างภาพเด็กในขั้นตอนการเขียนบทละครโทรทัศน์สามารถสรุปได้ ดังนี้

ตารางที่ 4.4 ขั้นตอนการเขียนบทละครโทรทัศน์

ละคร	เด็ก	ลักษณะนิสัย	สาร	คู่สนทนา	วิธีสื่อความหมาย
ราชินีหมอลำ	ค่านาง	รำเงิง ขยัน	กตัญญู	แม่	ช่วยแม่ทำงาน
	นิม	รำเงิง รุ้หน้าที	อบรมสั่งสอน	พ่อ	สอนด้วยบทสนทนาและการกระทำ
			กตัญญู	พี่สาว	บทสนทนา
สองเรานิรันดร	โชดา	รำเงิง ฉลาดช่างซักถาม	การอบรมสั่งสอน	ญาติๆ	การถามคำถาม
			การตัดสินใจถูกผิด	พ่อ	แก้ปัญหาเรื่องโดนเพื่อนล้อ
รักของนายดอกไม้	ราชพฤกษ์	รำเงิง ขี้เล่น	ความประทับใจ	พวงชมพู	การเล่นด้วยกัน
สืบสาวราวรัก	เชื่อม	เจ้าเล่ห์	การตัดสินใจถูกผิด	พระ	โกหกพระ
	ลูกน้ำ	ฉลาด เรียบร้อย	ความอบอุ่นในครอบครัว	อลิน	หนีออกจากบ้าน
			เอาตัวรอด	คนร้าย	วางแผนหนี
กรีช	ก้าวร้าว ใจร้อน	การอบรมสั่งสอน	กนิษ / พ่อ	บทสนทนาที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างพ่อลูก / พี่น้อง	

จากตารางแสดงให้เห็นขั้นตอนการเขียนบทละครโทรทัศน์ที่ส่งผลต่อภาพเด็กในละครโทรทัศน์ช่วงไพรม์ไทม์ โดยผู้ผลิตต้องการนำเสนอเรื่องการอบรมสั่งสอนมากที่สุด 3 คนจาก 9 คน โดยมองว่าเด็กเปรียบเสมือนผ้าขาว เมื่อได้รับการอบรมสั่งสอนอย่างไรก็จะเติบโตขึ้นมาอย่างนั้น และเมื่อผู้เขียนบทต้องการสื่อความหมายเรื่องการอบรมสั่งสอน มักจับคู่ตัวละครเด็กกับผู้ใหญ่ โดยผู้ใหญ่เป็นผู้อบรมสั่งสอนและเด็กเป็นผู้ถูกอบรมสั่งสอน ผ่านสถานการณ์และบทสนทนาต่างๆ ขึ้นอยู่กับลักษณะตัวละคร ตัวสารที่ต้องการสื่อและวิธีการสื่อความหมายของผู้เขียนแต่ละคน รองลงมาคือเรื่องความกตัญญูและการตัดสินใจถูกผิด 2 คนจาก 9 คน โดยการใส่รหัสเรื่องความกตัญญูมักจับคู่เด็กกับผู้ใหญ่ซึ่งเป็นผู้ปกครองหรือผู้มีพระคุณ เช่น พ่อ แม่ พระ เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 3 การคัดเลือกนักแสดง

ผู้กำกับและผู้จัดละครเป็นผู้เลือก โดยคำนึงถึงความสามารถมากกว่าความเหมาะสมโดยเฉพาะความสามารถทางการแสดง 8 คนจาก 9 คน เพราะเด็กมักมีข้อจำกัดเรื่องการถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกและการสื่อความหมายในละครโทรทัศน์ ถ้าเด็กไม่มีความสามารถในการแสดง จะทำให้การสื่อความหมายขาดประสิทธิภาพ ไม่ตรงตามที่ต้องการสื่อและทำให้ผู้ชมขาดอรรถรสในการชมละครโทรทัศน์ รองลงมาคือความเหมาะสมกับบทบาท 4 คนจาก 5 คน

ขั้นตอนที่ 4 การกำกับและถ่ายทำ สามารถสรุปได้ ดังนี้

ตารางที่ 4.5 ขั้นตอนการถ่ายทำและกำกับการแสดง

ละคร	เด็ก	การกำกับการแสดง			เหตุผล
		การตีความ	การลด	การเพิ่ม	
ราชินีหมอลำ	ค่านาง	รำเงา กตัญญู	บทสนทนา	-	ปัญหาการแสดง
	น้อม	รำเงา รู้หน้าที่ กตัญญู	-	บทสนทนา	มีความสามารถในการแสดงสูง
สองเรานีรันดร	โซดา	รำเงา ช่าง ชักถาม	-	กิจกรรม	มีความสามารถทางการแสดงน่ารัก เพื่อความเป็นธรรมชาติ
รักของนายดอกไม้	ราชพฤกษ์	รำเงา ชี้เส้น	-	การกระทำ	เพิ่มจากบทเพื่อความกลมกลืน
	พวงชมพู	รำเงา ขอบดอกไม้	-	การกระทำ	
สืบสาวราวรัก	เชื่อม	เจ้าเล่ห์ ชน	กิจกรรม	-	ลดการเล่นชนบางอย่างที่ไม่เหมาะสม
	ลูกน้ำ	เรียบร้อย ฉลาด	บทสนทนา	-	ปัญหาการแสดง
	กรีช	ใจร้อน ก้าวร้าว	-	-	
	กนิษ	ใจดี รักน้อง	-	-	

จากตารางแสดงให้เห็นการทำงานของผู้กำกับในขั้นตอนการถ่ายทำละครโทรทัศน์ว่าการตีความภาพเด็กของผู้กำกับมีความสำคัญอย่างมาก โดยผู้กำกับจะทำความเข้าใจลักษณะตัวละครและสารที่ผู้เขียนบทละครต้องการสื่อความหมายเพื่อนำมาถ่ายทอดเป็นภาพโดยปัจจัยที่มีผลต่อการเพิ่มลดปรับเปลี่ยนซึ่งส่งผลต่อภาพเด็กในละครโทรทัศน์ช่วงไพรม์ไทม์มากที่สุดคือความสามารถในการแสดงตลอดจนถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกของนักแสดง ซึ่งเป็นความสามารถที่ช่วยเสริมให้เรื่องมีความสนุกมากขึ้น ทั้งนี้การปรับเปลี่ยนเพิ่มลดภาพเด็กในขั้นตอนนี้ขึ้นอยู่กับวิจารณ์ญาณและประสบการณ์ของผู้กำกับ

4.3 การวิเคราะห์ภาพเด็กในละครโทรทัศน์ช่วงไพรม์ไทม์

4.3.1 ราชนิหมอลำ

ละครเรื่องราชนิหมอลำเป็นละครแนวชีวิต (drama) ซึ่งมีองค์ประกอบการเล่าเรื่องดังนี้

ก. โครงเรื่อง (Plot)

โครงเรื่องของละครโทรทัศน์เรื่องราชนิหมอลำ สามารถจำแนกโดยละเอียดตามองค์ประกอบต่างๆ ดังต่อไปนี้

- การเริ่มเรื่อง (Exposition)

กลวิธีการเริ่มเรื่องหรือการเปิดเรื่องของละครโทรทัศน์มีหลากหลายวิธี แต่ละครเรื่องราชนิหมอลำเลือกใช้การเปิดเรื่องโดยเรียงตามลำดับเหตุการณ์ เพื่อเล่าถึงจุดเริ่มต้นและที่มาที่ไปของปัญหาชีวิตของครอบครัวหนึ่ง ซึ่งความลำบากยากจนบีบคั้นให้แม่ต้องตัดสินใจทิ้งพ่อที่บาดเจ็บหนักจนตาใกล้บอด และลูกสาวเล็กๆ สองคนเพื่อไปทำงานหาเงินส่งเสียให้ครอบครัวสุขสบาย

กลวิธีการเปิดเรื่องข้างต้นนั้นนอกจากจะเล่าที่มาที่ไปของปัญหาครอบครัวแล้วยังเป็นการแสดงให้เห็นเหตุผล ความจำเป็นที่บีบคั้นให้ผู้หญิงคนหนึ่งที่รักครอบครัวมากจำใจทิ้งสามีและลูกสาวที่ยังเล็กทั้งสองคนที่รักดังดวงใจไป

จากการเปิดเรื่องที่บอกถึงที่มาที่ไปของปัญหาครอบครัว ส่งผลต่อภาพของเด็กหญิงสองคนตลอดเรื่องนี้ ที่เป็นเด็กที่ขาดความอบอุ่นจากแม่ อยู่กับพ่อตาบอด ต้องทำงานหาเงินตั้งแต่เล็ก ลำบากและยากจน แต่ภาพเด็กที่น่าเสนอในเรื่องกลับไม่ใช่เด็กมีปัญหา แต่รู้จักคิดและรับผิดชอบ เด็กหญิงเล็กๆ สองคนกลับช่วยกันดูแลพ่อตาบอด โดยมีพ่อเป็นผู้อบรมสั่งสอนเลี้ยงดูจนโต

การเปิดเรื่องที่บอกถึงความยากจน ความบีบคั้นของครอบครัวยังส่งผลต่อภาพสะท้อนของเด็กคือ ทำให้ภาพเด็กที่ปรากฏในเรื่องดูน่าสงสาร เมื่อแม่ทิ้งไป เด็กจะอยู่อย่างไรต่อไป ทำให้ผู้ชมเห็นใจตัวละครเด็กในเรื่อง สร้างความสะเทือนอารมณ์ และส่งผลให้ผู้ชมติดตามเรื่องราวต่อไปเพื่อเอาใจช่วยเด็กทั้งสองคนที่ถูกแม่ทอดทิ้งว่าจะเติบโตขึ้นเป็นอย่างไรต่อไป

- การพัฒนาเหตุการณ์ (Rising Action)

การพัฒนาเหตุการณ์ในเรื่อง ผู้เขียนเลือกใช้การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับชีวิตของตัวละคร เมื่อครอบครัวที่ประกอบด้วยพ่อตาบอดและลูกสาวสองคนตัดสินใจเข้ามาตามหาแม่ในกรุงเทพฯ ทำให้ชีวิตของสามคนพ่อและลูกสาวต้องพบกับความเปลี่ยนแปลง

การพัฒนาเหตุการณ์เช่นนี้ส่งผลต่อภาพเด็กที่ปรากฏในเรื่อง จากเด็กต่างจังหวัดทั่วไป ต้องมาใช้ชีวิตในกรุงเทพฯ ต้องดิ้นรน ปากกัดตีนถีบเพื่อเอาชีวิตรอดและตามหาแม่ให้พบ ภาพสะท้อนที่ปรากฏคือเด็กหญิงตัวเล็กๆ คนหนึ่งจากที่ควรจะได้ใช้ชีวิตแบบเด็กทั่วไป ได้รับการศึกษา วังเล่นกับเพื่อนวัยเดียวกัน กลับไม่ได้เรียนหนังสือ แต่ต้องคอยดูแลพ่อ พาพ่อตาบอดไปทำงานเป่าแคนแลกเงินเพื่อเอาตัวรอดในสังคมเมืองที่มีค่าครองชีพสูงต่อไป

การพัฒนาเหตุการณ์หรือการเปลี่ยนแปลงชีวิตของตัวละครในละครเรื่องนี้ เด็กไม่ได้เป็นผู้เลือกหรือตัดสินใจที่จะทำ แต่เป็นการตัดสินใจเลือกโดยผู้ใหญ่ แต่เด็กต้องทำตามและได้รับผลกระทบไปด้วย ซึ่งสะท้อนภาพที่เด็กต้องอยู่ใต้การดูแลของผู้ใหญ่ ไม่มีอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจ จึงกล่าวได้ว่าเด็กเป็นผู้ถูกกระทำทั้งในเรื่องและในชีวิตจริง

การพัฒนาเหตุการณ์ยังมีอีกช่วงคือช่วงที่พ่อถูกคนร้ายจับตัวไปทำร้าย ทำให้ นิมซึ่งรับหน้าที่ดูแลพ่อขณะที่พี่สาวไปทำงาน เสียใจมากที่ตนดูแลพ่อไม่ดีทำให้พ่อหายตัวไป คิดว่าพ่อจะไม่กลับมาแล้ว นิมโคกเศร้าเสียใจมาก แสดงให้เห็นว่านิมเป็นคนที่มีรักพ่อ สะท้อนภาพของเด็กในเรื่องที่มีความกตัญญูและเนื่องจากขาดแม่ จึงผูกพันกับพ่อกันมาก เมื่อต้องมาขาดพ่อก็ขาดความอบอุ่น ทำให้ภาพสะท้อนของเด็กที่ปรากฏในช่วงนี้เป็นเด็กน่าสงสาร ต้องเผชิญปัญหาชีวิตต่างๆ ทั้งแม่ทิ้งไปและพ่อหายตัวไป

- ขั้นภาวะวิกฤติ (Climax)

ขั้นภาวะวิกฤติในเรื่องเป็นเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของผู้ใหญ่ แต่ไม่มีความเกี่ยวข้องกับภาพเด็กในเรื่อง ทั้งนี้เพราะเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับการต่อสู้ดิ้นรนเพื่อทำความฝันทั้งเรื่องตามหาแม่และการประสบความสำเร็จในอาชีพนักร้องหมอลำให้เป็นจริง และเรื่องราวความรักที่มีความแตกต่างทางฐานะเป็นอุปสรรค ล้วนเป็นเรื่องราวและปัญหาของผู้ใหญ่ทำให้ไม่มีผลกระทบต่อภาพเด็กโดยตรง

- ขั้นภาวะคลี่คลาย (Falling Action)

เมื่อความจริงและปมขัดแย้งทุกอย่างถูกเปิดเผยและคลี่คลายไปในทางที่ดีทั้งเรื่องครอบครัว เรื่องงานและเรื่องความรัก พบว่าส่งผลต่อตัวละครผู้ใหญ่มากกว่าเด็ก โดยเด็กแทบไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับต่อภาวะคลี่คลาย ทั้งนี้เพราะการคลี่คลายปัญหาในเรื่องราชนี้นิยมลำคือการที่คนร้ายในเรื่องได้รับโทษ และนางเอกได้ปรับความเข้าใจกับแม่ เนื่องจากเคยอคติและเข้าใจผิดว่าแม่ทอดทิ้งไปเพราะต้องการมีชีวิตที่สุขสบาย เนื่องจากเรื่องราวและความขัดแย้งในเรื่องเกี่ยวข้องกับผู้ใหญ่เป็นหลัก การคลี่คลายจึงไม่ส่งผลกระทบต่อภาพเด็กในเรื่อง

- ขั้นตอนการยุติเรื่องราว (Ending)

การยุติเรื่องราวในละครเรื่องนี้เป็นการจบแบบมีความสุข (Happy ending) เรื่องราวยุติลงเมื่อคนร้ายได้รับผลของการกระทำ และครอบครัวกลับมาอยู่พร้อมหน้าพ่อแม่และลูกสาวสองคนอีกครั้ง ซึ่งการจบเรื่องเช่นนี้ส่งผลต่อภาพเด็ก จากที่เคยเป็นเด็กขาดแม่ มีแต่พ่อ ก็กลับมาได้รับความรักจากแม่ ไม่ขาดแม่อีกต่อไป ภาพเด็กที่ปรากฏในตอนจบของเรื่องจึงนำเสนอ

ความอบอุ่นในครอบครัวที่ส่งผลต่อเด็ก สะท้อนให้เห็นว่าเด็กต้องการความรักและการดูแลเอาใจใส่จากทั้งพ่อและแม่ เมื่อขาดใครคนหนึ่งไปก็ไม่ครบ แม้จะไม่จำเป็นต้องเป็นเด็กมีปัญหา แต่ก็ไม่ครบสมบูรณ์ และไม่มีความสุขเท่ากับครอบครัวที่อยู่ด้วยกันพร้อมหน้า ตอนจบของเด็กในเรื่องจึงเป็นเด็กที่ร่าเริง ยิ้มแย้มแจ่มใส มีความสุข ความอบอุ่น ไม่น่าสงสารเหมือนตลอดเรื่องที่ผ่านมา

จากโครงเรื่องราชนิพนธ์ที่กล่าวถึงการดิ้นรนต่อสู้ชีวิตของตัวละครทั้งในเรื่อง ความอยู่รอดในสังคมเมืองหลวง การตามหาแม่ ความฝันที่จะเป็นนักร้องหมอลำและความรัก ซึ่งไม่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับตัวละครเด็กในเรื่องเลย ไม่ว่าจะเป็นนิมหรือเด็กหญิงค่านาง เด็กทั้งสองคนในเรื่องนี้จึงไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินเรื่องหลัก

แม้ว่าเด็กในเรื่องจะไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินเรื่อง แต่โครงเรื่องส่งผลกระทบต่อและเป็นสิ่งที่กำหนดภาพเด็ก ดังเช่นการที่โครงเรื่องราชนิพนธ์ที่กล่าวถึงการต่อสู้ชีวิต อุปสรรคต่างๆ ความแตกต่างเรื่องฐานะ ส่งผลให้ภาพเด็กที่ปรากฏในเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นนิมหรือเด็กหญิงค่านางล้วนเป็นเด็กที่ชีวิตไม่สุขสบาย ต้องดิ้นรนต่อสู้ ลำบาก ภาพเด็กในเรื่องจึงน่าสงสาร น่าเอาใจช่วย นั่นเอง

ข. แก่นเรื่อง (Theme)

เรื่องราวของราชนิพนธ์หมอลำมีแก่นเรื่องกล่าวถึงความรัก (Love Theme) และความมุ่งมั่นเพื่อประสบความสำเร็จในอาชีพ (Career Theme) โดยมีแก่นเรื่องความรักเป็นแก่นเรื่องหลัก คือความรักของพระเอกนางเอกและความรักของครอบครัว และแก่นเรื่องรองคือความมุ่งมั่นเพื่อประสบความสำเร็จในอาชีพ นอกจากนี้แก่นเรื่องราชนิพนธ์หมอลำยังพูดถึงความดีเป็นเรื่องสำคัญ เพราะไม่ว่าจะเป็นเรื่องความรักหรืออาชีพ แต่ตัวละครหลักประสบความสำเร็จในสองสิ่งนี้ได้ด้วยความดีเป็นที่ตั้ง ส่งผลต่อภาพสะท้อนของเด็กที่ปรากฏในเรื่อง เป็นภาพเด็กที่เป็นเด็กดี ต้องการความรักจากแม่ อยากมีครอบครัวที่อบอุ่นและเป็นเด็กที่ต้องดิ้นรนต่อสู้กับชะตาชีวิตและอยากลำบาก

ค. ความขัดแย้ง (Conflict)

ความขัดแย้งในละครเรื่องนี้เป็นความขัดแย้งของผู้ใหญ่ ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับเด็ก โดยเป็นความขัดแย้งที่เกิดจากการตามหาแม่และจากความรักของพระเอกนางเอกที่แตกต่างกัน ทางฐานะ ซึ่งความขัดแย้งที่ปรากฏเป็นความขัดแย้งระหว่างคนกับคนและความขัดแย้งภายในจิตใจ โดยความขัดแย้งของผู้ใหญ่ในเรื่องไม่ส่งผลกระทบต่อภาพสะท้อนของเด็กในเรื่องนี้

ง. ตัวละคร (Character)

ตัวละครเด็กในเรื่องราชนิพนธ์นี้มีลักษณะเป็นตัวละครแบบตายตัว (Typed Character) มากกว่าตัวละครที่เห็นได้รอบด้าน โดยแบ่งเป็นตัวละครฝ่ายดีและฝ่ายร้ายชัดเจน ซึ่งตัวละครเด็กในเรื่องทั้งสองคนคือนิมและค่านางตอนเด็กเป็นตัวละครฝ่ายดีทั้งคู่

ตัวละครเด็กที่พบในเรื่องมี 2 ตัวละคร ได้แก่ เด็กหญิงค่านาง (นางเอกสมัยเด็ก) กับนิมน้องสาวของค่านาง ทั้งสองมีวัยใกล้เคียงกันคือประมาณ 8-10 ขวบ โดยภาพของเด็กหญิงค่านางและนิมที่ปรากฏในละครโทรทัศน์เรื่องราชนิพนธ์นี้มีลักษณะดังนี้

1. เด็กหญิงค่านาง

เด็กหญิงค่านางเป็นเรื่องราวในอดีตสมัยที่นางเอวยังเด็ก อายุ 8 ปี มีลักษณะนิสัยเป็นเด็กร่าเริง มองโลกในแง่ดี แต่เป็นคนเข้มแข็ง ไม่อ่อนแอ ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค กตัญญู รักพ่อ แม่และน้องสาวมาก เมื่อยังอยู่พร้อมหน้าครอบครัวก็ช่วยพ่อแม่ทำงาน ช่วยแม่ขายของ เลี้ยงดูน้อง ต่อมาเมื่อแม่หนีไป ก็รับผิดชอบดูแลพ่อตาบอดและน้องสาว ค่านางต้องเรียนหนังสือและทำงานไปช่วย จึงมีความรับผิดชอบ เวลาเรียนก็ตั้งใจเรียน เวลาทำงานก็ไม่ทอดทิ้ง

บทบาทของเด็กหญิงค่านางในเรื่องคือเป็นนางเอกตอนเด็ก เป็นเด็กที่บอกภูมิหลังและบอกที่มาที่ไป เหตุผลในการเติบโตขึ้นเป็นนางเอกที่มีบุคลิกอย่างปัจจุบันในเรื่อง แสดงบทบาทเป็นเด็กดี มีความกตัญญูรู้คุณ รู้หน้าที่ รักพ่อและดูแลพ่อกับน้อง มีความสามารถในการร้องเพลง ซึ่งเป็นไปตามโครงเรื่องที่นางเอกหรือค่านางจะต้องเป็นคนที่มีความสามารถด้านการร้องเพลงเหมือนแม่และมาเป็นนักร้องหมอลำที่มีชื่อเสียงในภายหลัง

2. นิ้ม

นิ้มเป็นน้องสาวของค่านาง อายุประมาณ 8 ปีเช่นกัน เป็นเด็กร่าเริง สดใส เชื่อฟัง ผู้ใหญ่และกตัญญู ตอนที่แม่ทิ้งไปนิ้มยังแบเบาะ จึงไม่มีความทรงจำเกี่ยวกับแม่มากนัก มีพี่สาวที่เป็นเหมือนแม่ และพ่อตาบอด ถึงจะยากจนและขาดแม่ แต่นิ้มไม่ทำตัวมีปัญหา รู้หน้าที่ของตัวเองว่าพี่สาวต้องทำงาน ตนจึงต้องดูแลพ่อที่ตาบอด พาพ่อไปขอทานตามที่ต่างๆ เป็นเด็กดี ไม่สร้างปัญหา ไม่ทำตัวเหลวไหล ทำให้ภาพที่น่าเสนอนอกมาเป็นเด็กที่กตัญญู น่าสงสาร น่ารัก ฉลาด เก่ง เป็นคนดี ทำให้คนดูรู้สึกอยากเอาใจช่วยเด็กคนนี้ นิ้มไม่มีความสามารถด้านการร้องเพลงเหมือนพี่ เพราะเป็นเด็กที่โตมากับพ่อ ไม่ใช่แม่ แต่เป็นคนดี เจียมตัว เหมือนพ่อ พ่อสั่งสอนมาอย่างดี อยู่ใกล้ชิดพ่อ นิ้มยังเป็นเด็กที่สะท้อนภาพของเด็กที่มีฐานะยากจน ลูกคนต่างจังหวัดที่ต้องตามพ่อแม่เข้ามาหากินในเมืองหลวง ไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือเหมือนเพื่อนวัยเดียวกัน แม้จะมาจากครอบครัวที่อบอุ่นแต่ไม่ทำตัวเป็นเด็กมีปัญหาหรือก้าวร้าว

นอกจากนี้จากแนวคิดของ Propp (1968) ที่ได้วิเคราะห์การเล่าเรื่องในนิทานรัสเซีย ได้แบ่งลักษณะตัวละครพื้นฐานออกเป็น 7 ชนิด (หรือ 7 บทบาท) อาจจัดตัวละครเด็กได้แก่นิ้ม ในเรื่องเป็นผู้ช่วยเหลือ (The Helper) ได้แก่ ผู้ช่วยของพระเอกในการต่อสู้กับผู้ร้ายหรือช่วยเหลือตัวเองให้ผ่านพ้นอุปสรรค

ในเรื่องราชนิหมลำนี นิ้มมีบทบาทหน้าที่ตามเนื้อเรื่องคือเป็นน้องสาวของนางเอกและเป็นผู้ดูแลพ่อที่ตาบอดระหว่างที่พี่สาวทำงานหาเลี้ยงครอบครัว ซึ่งการเลือกกำหนดบทบาทให้เด็กหญิงตัวเล็กๆ มาเป็นผู้ดูแลพ่อที่ตาบอดนับเป็นการสร้างความสะท้อนอารมณ์ต่อคนดูได้เป็นอย่างดี เนื่องจากทั้งเด็กเล็กและคนพิการสามารถทำให้คนดูรู้สึกสงสารและสร้างความบีบคั้นต่อความรู้สึกอย่างมาก นอกจากนี้การที่บทบาทของนิ้มเป็นเด็กดี มีความกตัญญูและรู้หน้าที่ ยังทำให้ผู้ชมรู้สึกรัก เอ็นดูและเอาใจช่วยเด็กคนนี้

นอกจากนี้นิ้มยังมีหน้าที่เป็นผู้ช่วย ช่วยให้ความสัมพันธ์ระหว่างรุจนและค่านางก่อตัวและพัฒนาขึ้น เนื่องจากรุจนพานิ้มไปเที่ยวเพื่อคลายความเศร้าจากการที่พ่อหายตัวไป นิ้มดีใจที่ได้ไปเที่ยว ค่านางจึงต้องตามไปดูแล ทำให้ค่านางและรุจนได้มีโอกาสใกล้ชิดกันมากขึ้น ค่านางประทับใจที่รุจนใจดี รักเด็ก ไม่รังเกียจคนจน ขณะที่รุจนก็ประทับใจที่ค่านางรักครอบครัว ไม่เคยทอดทิ้งและทำงานหาเลี้ยงพ่อและน้องสาว

จากตัวละครเด็กทั้งสองในเรื่องราชนิพนธ์นี้หมอลำ สามารถสรุปได้ว่า ตัวละครเด็กในละครเรื่องราชนิพนธ์นี้หมอลำมีลักษณะต่างๆ โดยแบ่งเป็นเกณฑ์ได้ ดังนี้

1. ชนชั้น (Social class) ภาพเด็กที่ปรากฏในเรื่องทั้งสองคน คือนิมและค่านาง ล้วนเป็นภาพสะท้อนของเด็กชนชั้นล่าง ซึ่งแสดงให้เห็นวิถีชีวิตชนชั้นล่างที่มีฐานะยากจน และเด็กทั้งสองต้องทำงานตั้งแต่เล็ก โดยค่านางต้องเรียนและทำงานไปด้วย ขณะที่นิมขาดโอกาสทางการศึกษาเพราะต้องช่วยดูแลพ่อ

2. เพศ (Gender) ภาพสะท้อนของเด็กที่ปรากฏในเรื่องล้วนเป็นภาพของเด็กผู้หญิง ซึ่งเป็นเพศที่อ่อนแอ ให้ภาพที่น่าสงสารและน่าเอ็นดูมากกว่าเด็กผู้ชาย แม้ว่ามีพ่อแต่เป็นคนพิการ ตาบอด ส่งผลให้ครอบครัวที่มีเพียงพ่อและลูกสาวสอง คนนี้กลายเป็นภาพครอบครัวที่น่าสงสาร อ่อนแอ ปกป้องตัวเองไม่ได้

3. ชาติพันธุ์ (Race) ภาพสะท้อนของเด็กที่ปรากฏในเรื่องนี้เป็นภาพเด็กหญิงชาวอีสาน โดยแสดงออกทางภาษาพูดเป็นหลัก แม้จะไม่มีภาพการทำงานเพราะครอบครัวมีฐานะยากจน ไม่มีที่ดินเป็นของตัวเอง แต่ภาพสะท้อนของเด็กชาวอีสานที่ปรากฏคือเป็นเด็กที่ขยันทำมาหากิน ทำงานและดูแลพ่อตาบอดตั้งแต่เล็ก เป็นเด็กที่สู้ชีวิต ไม่ย่อท้อต่อความยากลำบาก ซึ่งเป็นภาพสะท้อนของชาวอีสานที่พบเห็นได้ทั่วไป

4. บทบาท (Role) ภาพสะท้อนของเด็กในเรื่องมีบทบาทเป็นเด็กดี โดยทั้งค่านางและนิมแสดงบทบาทเป็นเด็กดีแม้จะมีครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์และมีชีวิตที่ยากลำบาก ความสำเร็จของทั้งสองคือความกตัญญูรู้คุณ รู้จักคิดและรู้จักหน้าที่ เชื่อฟังคำสอนของพ่อ

5. ปัจจัยด้านจิตวิทยา (Psychological factor) ภาพเด็กที่ปรากฏในเรื่องนี้ มีการนำเสนอภาพความรู้สึกนึกคิดภายในจิตใจ เป็นคนมองโลกในแง่ดี ยึดมั่นในความดีงาม มีความตั้งใจทำงานต่อสู้ชีวิตเพื่อไม่เป็นภาระใคร และเป็นคนที่มีค่าในสังคม

จ. บทสนทนา (Dialogue)

บทสนทนาเป็นสิ่งสำคัญในการเล่าเรื่องในละครโทรทัศน์ เนื่องจากเป็นเครื่องมือที่ผู้เขียนใช้ในการสื่อสารความรู้สึกนึกคิด สัมพันธ์และลักษณะนิสัยระหว่างตัวละครแต่ละตัวให้ผู้ชมเข้าใจ โดยบทสนทนาที่ปรากฏในเรื่องช่วยสะท้อนภาพของเด็กผ่านปฏิสัมพันธ์กับคนรอบข้าง ซึ่งในเรื่องราชินีหมอลำนี้เป็นปฏิสัมพันธ์ของเด็กกับผู้ใหญ่ ได้แก่

- นิมและศักดิ์ (พ่อ)

ในละครเรื่องราชินีหมอลำ ผู้ปกครองของเด็กหญิงทั้งสองคน คือ ศักดิ์ เป็นพ่อตาบอด จึงมักมีบทสนทนาที่พ่อที่เป็นคนดีและคอยอบรมสั่งสอนลูกสาวให้เป็นคนดี ขยันขันแข็ง และไม่ทำตัวเป็นภาระต่อผู้อื่นและสังคม ดังนี้

ศักดิ์	ถึงพี่จะเป็นนักร้อง เราก็ต้องทำงาน คนไม่ทำงานคือคนไม่มีค่ารู้มั๊ย
นิม	จะพ่อ
ศักดิ์	ดูสิ รถเมล์มารี๊ยง
นิม	ยังเลยจะพ่อ เดินระวังนะจะ ก้าวช้าๆ นะจะ

จากบทสนทนาดังกล่าวข้างต้นสะท้อนให้เห็นการอบรมสั่งสอน (Socialization) จากพ่อถึงลูก ซึ่งไม่เพียงถ่ายทอดผ่านบทสนทนาหรือคำสอนเท่านั้น แต่ยังถ่ายทอดผ่านการกระทำด้วย แม้ว่าศักดิ์จะตาบอด แต่ไม่เคยทำตัวเป็นภาระใคร ยังคงขยันทำงานเท่าที่ตัวเองมีความสามารถจะทำได้ เช่น การเป่าแคนแลกเงิน การอบรมสั่งสอนของพ่อยังเป็นการสื่อความหมายว่าเด็กไม่ว่าจะเกิดมาในชนชั้นใดก็ตาม การอบรมสั่งสอนของผู้ปกครองเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เด็กเติบโตขึ้นเป็นคนดี มีความรับผิดชอบ รู้จักหน้าที่ ขยันขันแข็งและไม่ทำตัวเป็นภาระสังคม

- นิมและค่านาง (พี่สาว)

ค่านาง เรียนสูงๆ จะเอาเงินที่ไหน ใช้เงินเยอะนะพ่อ นิมอีกล่ะ
 นิม นิมไม่เรียนก็ได้จะพี่นาง
 ค่านาง ไม่ได้นะ นิมจะต้องเรียนให้สูงที่สุดเท่าที่จะทำได้
 จะได้มาเลี้ยงพ่อแล้วก็เลี้ยงพี่ด้วย
 นิม จะ นิมจะเรียนให้สูงๆ พี่นางกับพ่อจะได้ไม่ต้องทำงาน
 ค่านาง ช่างพูดนะเรา

จากบทสนทนาดังกล่าวสะท้อนภาพการอบรมสั่งสอน (Socialization) จากพี่สาวที่เป็นทั้งแม่และพี่ โดยค่านางสอนเรื่องความกตัญญูและความสำคัญของการศึกษา เนื่องจากครอบครัวมีกันเพียงสามคนพ่อและลูกสาว ทำให้ทั้งสามรักกันมาก เมื่อพี่สาวได้รับการอบรมจากพ่อให้เป็นคนกตัญญูและให้เห็นความสำคัญของการศึกษามาก่อน พี่สาวจึงนำมาสอนน้องสาวต่อ

- เด็กหญิงค่านางและพิณ (แม่)

บทสนทนานี้เป็นบทสนทาระหว่างเด็กหญิงค่านางกับพิณ (แม่) โดยค่านางใกล้ชิดกับแม่มาตั้งแต่เล็ก เพราะต้องช่วยแม่เลี้ยงน้อง ทำขนม ช่วยแม่ทำงาน ขายขน และเพราะเป็นลูกสาวคนโต ที่บ้านมีฐานะยากจน ทำให้ต้องช่วยแบ่งเบาภาระของแม่ มีความรับผิดชอบเกินตัวตั้งแต่เล็ก บทสนทนาในตอนนี้คือตอนที่เด็กหญิงค่านางออกไปช่วยแม่ขายขนม แต่ถูกไล่โดยเจ้าของที่ไม่ให้ขายของแม่เมื่อพิณอ่อนวอนขอความเห็นใจ กลับถูกทำร้ายจนต้องหนีมา ค่านางเป็นห่วงแม่มาก ดังนี้

ค่านาง แม่ แม่เจ็บตรงไหน
 พิณ แม่ไม่เป็นไรหรอกลูก กลับบ้านกันเถอะไป
 ค่านาง แม่ แม่เจ็บตรงไหน แม่บอกนางสิจ๊ะ แม่เดินไหวมั๊ย
 พิณ ไหวลูก
 ค่านาง ให้นางช่วยหาบของนะจ๊ะ
 พิณ (สงสาร) ไ้ ลูกแม่

จากบทสนทนาสะท้อนให้เห็นความกตัญญู เด็กหญิงค่านางเป็นเด็กที่รักแม่มาก ห่วงใยแม่เมื่อแม่ถูกทำร้าย ได้รับบาดเจ็บ และอยากช่วยแบ่งเบาภาระของแม่แม้ว่าตนจะยังเด็ก มากก็ตาม ซึ่งบทสนทนาแม้จะไม่มีการสอนโดยตรง แต่เป็นการนำเสนอภาพสะท้อนให้ผู้ชมเห็นว่าค่านางเป็นเด็กดีเพราะความกตัญญูต่อพ่อแม่เป็นความดีงาม (Moral judgment)

จากบทสนทนาของเด็กทั้งสองในละครเรื่องราชินีหมอลำนี้สามารถสรุปได้ว่าภาพ ที่ปรากฏในเรื่องมีการสื่อความหมายเรื่องการอบรมปลูกฝังของผู้ปกครอง (Socialization) และ ความดีงาม (Moral judgment) ซึ่งในเรื่องกล่าวถึงความกตัญญูต่อพ่อแม่

นอกจากนี้บทสนทนายังแสดงให้เห็นว่าภาพสะท้อนของเด็กคือภาพของกลุ่มคนที่ เป็นฝ่ายได้รับการสอนสั่ง การปลูกฝัง เป็นการสอนเด็กให้เป็นคนดี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า เด็กเปรียบเหมือนผ้าขาว จะกลายเป็นสีอะไรขึ้นอยู่กับ การแต่งแต้มของผู้ใหญ่นั้นเอง

จ. ฉาก (Setting)

ในเรื่องราชินีหมอลำก็เช่นเดียวกับละครเรื่องอื่นๆ ที่มีฉากการปรากฏตัวของเด็ก ก่อนข้างจำกัดเมื่อเทียบกับตัวละครอื่นๆ ในเรื่อง โดยเรียงตามความถี่ในการปรากฏ ดังนี้

- ที่อยู่อาศัย ฉากที่อยู่อาศัยของเด็กที่ปรากฏในละครโทรทัศน์เรื่องราชินี หมอลำ มีดังนี้

-กระท่อม เด็กหญิงค่านางอาศัยในกระท่อมกับครอบครัวที่จังหวัดหนึ่ง แถบภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ฉากกระท่อมสื่อความหมายความเป็นชนชั้นล่างที่มีชีวิตความเป็น อยู่ค่อนข้างลำบาก ฐานะยากจน

-บ้านเช่า (บ้านไม้) นิมกับพ่อและพี่สาวพักอาศัยในบ้านไม้ซึ่งเป็นบ้าน เช่า แสดงถึงฐานะของนิมและครอบครัวที่เป็นภาพของชนชั้นล่าง ที่มีความเป็นอยู่ที่ลำบาก ไม่มีที่ อยู่ของตนเอง

- สถานที่ทำงานของผู้ใหญ่ นอกจากที่อยู่อาศัยแล้ว ในละครโทรทัศน์ เรื่องราชินีหมอลำยังมีฉากที่เด็กปรากฏตัวบ่อยรองลงมาคือสถานที่ทำงานของผู้ใหญ่ ดังนี้

-วัด คำนางไปช่วยแม่ชายของในงานวัด

-หน้าศูนย์การค้า นิ้มพาพ่อตาบอดไปเปาแคนแลกเงินที่หน้าศูนย์การค้า ในกรุงเทพฯ

การที่เด็กปรากฏตัวบ่อยในฉากสถานที่ทำงานของผู้ใหญ่ แสดงวิถีชีวิตของชนชั้นล่างที่มีฐานะยากจน ทำให้เด็กต้องช่วยทำงานหาเงินตั้งแต่ยังเล็ก และยังสื่อความหมายถึงความด้อยโอกาสทางการศึกษาของเด็กในเรื่อง เช่น การที่นิ้มต้องดูแลพ่อ พาท่าบอดไปเปาแคนแลกเงินทุกวันเพราะครอบครัวมีฐานะยากจน ไม่มีเงินเรียนหนังสือ จึงไม่ได้รับโอกาสทางการศึกษา

- สถานที่ท่องเที่ยว ในเรื่องคือศูนย์การค้า เด็กหญิงคำนางไม่ปรากฏตัวในฉากสถานที่ท่องเที่ยวเพราะมีบทบาทไม่มากนัก จึงมีฉากจำกัดกว่านิ้ม ขณะที่นิ้มมีฉากที่พระเอกอาสาพาไปเที่ยว ทำให้นางเอกต้องตามไปดูแลด้วย ส่งผลให้พระเอกนางเอกได้ใกล้ชิดกันมากขึ้น ได้แก่สวนสนุกและในศูนย์การค้า สื่อความหมายว่าเด็กมีบทบาทหน้าที่เป็นผู้ช่วยที่ทำให้พระเอกและนางเอกได้ใกล้ชิดและเข้าใจกันมากขึ้น

- ห้องเรียน เด็กหญิงคำนางปรากฏตัวในฉากห้องเรียน สื่อความหมายว่าเด็กหญิงคำนางเป็นเด็กขยัน มีสำนึกที่ดี (Conscience) เห็นความสำคัญของการศึกษา แม้ว่าฐานะจะยากจน ต้องทำงานและเรียนไปด้วย แม้จะทำงานหนักแต่เมื่อถึงเวลาเรียนคำนางก็ตั้งใจเรียน

จากฉากของเด็กในละครเรื่องราชินีหมอลำแสดงให้เห็นภาพของเด็กว่าเป็นกลุ่มที่ดูแลตัวเองไม่ได้ จึงต้องอยู่ในความดูแลของผู้ใหญ่ ฉากของเด็กจึงเป็นฉากที่ขึ้นกับผู้ใหญ่ เช่น อยู่บ้านกับผู้ใหญ่ ไปสถานที่ทำงานของผู้ใหญ่หรือไปเที่ยวโดยมีผู้ใหญ่ตามไปดูแล เป็นต้น

ฉากในเรื่องยังสะท้อนภาพชนชั้นล่าง ที่มีความลำบาก ฐานะยากจนและด้อยโอกาสทางการศึกษา เด็กจึงมีฉากปรากฏในโรงเรียนที่เป็นสถานที่ของเด็กน้อยมาก ทั้งๆ ที่โรงเรียนเป็นพื้นที่ของเด็ก

นอกจากนี้เมื่อมองในประเด็นความหลากหลายของฉากแล้วจะเห็นได้ว่าความหลากหลายของฉากที่เด็กปรากฏตัวมีน้อยมาก ทั้งนี้เพราะพื้นที่ของเด็กถูกจำกัด ซึ่งสะท้อนภาพของเด็กในสังคมจริงที่มีพื้นที่สำหรับเด็กน้อยกว่าพื้นที่สำหรับผู้ใหญ่

ข. มุมมองในการเล่าเรื่อง (Point of view)

มุมมองในการเล่าเรื่องของเด็กที่ปรากฏตลอดในละครเรื่องราชินีหมอลำเป็นการเล่าเรื่องแบบที่ผู้ใหญ่มองเด็ก ซึ่งผู้ใหญ่ในเรื่องนี้เป็นผู้ใหญ่หัวโบราณ มองว่าเด็กเป็นกลุ่มที่เป็นฝ่ายรับการอบรมสั่งสอนและการปลูกฝังทั้งด้านค่านิยมและทัศนคติต่างๆ และเด็กมีหน้าที่เชื่อฟังคำสั่งสอนของผู้ใหญ่

ภาพเด็กในละครโทรทัศน์เรื่องราชินีหมอลำ

จากการวิเคราะห์ด้วยแนวคิดเรื่องการเล่าสามารถสรุปได้ว่าภาพเด็กที่ปรากฏในเรื่องทั้งสองคนคือนิมและค่านางแม้จะไม่มีส่วนสัมพันธ์กับการดำเนินเรื่องมากเท่าตัวละครหลัก แต่ก็ถูกกำหนดด้วยแก่นเรื่อง โครงเรื่องและความขัดแย้งเช่นเดียวกับตัวละครอื่นๆ โดยมีลักษณะเป็นภาพบวก และมีการนำเสนอภาพที่ดีของเด็กด้านเดียวเท่านั้นโดยใช้บทสนทนาเป็นเครื่องมือในการสื่อความหมายผ่านมุมมองที่ผู้ใหญ่แบบหัวโบราณมองเด็ก ได้แก่ การอบรมสั่งสอนหรือการปลูกฝัง (Socialization) และความดีงาม (Moral judgment) เช่น ความกตัญญู การเชื่อฟังผู้ใหญ่ ความขยันและสู้ชีวิต เป็นต้น

นอกจากนี้ภาพที่ปรากฏในเรื่องทั้งสองคน คือนิมและค่านางเป็นภาพของเด็กชนชั้นล่างทั้งคู่ โดยเป็นภาพเด็กต่างจังหวัด 1 คนคือเด็กหญิงค่านางและภาพเด็กต่างจังหวัดที่เข้ามาทำงานในกรุงเทพฯ 1 คนคือนิม ทั้งสองเป็นชาวอีสานที่ต้องดิ้นรนทำงานเพื่อเลี้ยงชีพ ขาดโอกาสในการศึกษาอย่างเต็มที่ โดยค่านางได้เรียนหนังสือแต่ก็จบแค่ ม. 6 ไม่ได้เรียนต่อมหาวิทยาลัย ส่วนนินมนั้นต้องตามพ่อเข้ามาในกรุงเทพฯ จึงไม่มีโอกาสได้เข้าเรียนเหมือนเด็กวัยเดียวกัน แต่ถึงจะมีชีวิตที่ลำบากหรือมีครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์เพราะขาดแม่ แต่ในเรื่องความรู้สึกนึกคิดในจิตใจของเด็กที่นำเสนอในเรื่องกลับเป็นเด็กที่สุขภาพจิตดี ไม่ทำตัวเป็นปัญหาสังคม รู้หน้าที่และมีความรับผิดชอบ เป็นภาพด้านที่ดีและเป็นตัวอย่างที่ดีของเยาวชน ซึ่งในเรื่องนี้นำเสนอบทบาทการเป็นเด็กที่ดีทั้งสองคนแม้จะมีชีวิตครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์และลำบากยากจนก็ตาม

ฉากของเด็กในเรื่องแสดงวิถีชีวิตของเด็กทั้งสอง ซึ่งเป็นภาพเด็กชนชั้นล่างที่ครอบครัวเป็นคนต่างจังหวัดและมีฐานะยากจนทั้งคู่ คำนางอยู่กระท่อม ส่วนนีมอยู่บ้านเช่า และมีฉากสถานที่ทำงานของผู้ใหญ่ คือหน้าศูนย์การค้าและสถานที่ท่องเที่ยวได้แก่ ศูนย์การค้า โดยจะเห็นว่าฉากของเด็กค่อนข้างขึ้นกับผู้ใหญ่ โดยมีฉากโรงเรียนน้อยมากเมื่อเทียบกับฉากอื่นๆ แสดงให้เห็นว่าฉากการปรากฏตัวของเด็กในเรื่องมีค่อนข้างจำกัดและขึ้นอยู่กับฉากการปรากฏตัวของผู้ใหญ่ค่อนข้างมาก

4.3.2 สองเรานิรันดร

ละครเรื่องสองเรานิรันดรเป็นละครแนวความรักโรแมนติก (Romantic drama) ซึ่งมีองค์ประกอบการเล่าเรื่องดังนี้

ก. โครงเรื่อง (Plot)

โครงเรื่องของละครโทรทัศน์เรื่องสองเรานิรันดร สามารถจำแนกตามองค์ประกอบของโครงเรื่องได้ดังนี้

- การเริ่มเรื่อง (Exposition)

ละครเรื่องสองเรานิรันดรใช้กลวิธีการเปิดเรื่องด้วยสถานการณ์อันตรรายที่ทำให้พระเอกและนางเอกมาพบเจอกันโดยบังเอิญ ซึ่งแสดงให้เห็นลักษณะก่อนจะเกิดเหตุการณ์สำคัญที่เปลี่ยนแปลงชีวิตของทั้งสองในเวลาต่อมาซึ่งการเริ่มเรื่องเช่นนี้ไม่เกี่ยวข้องกับภาพเด็กในละครโทรทัศน์โดยตรง เนื่องจากเป็นการเริ่มเรื่องที่พระเอกและนางเอกได้มาพบกันเท่านั้น ไม่ได้กล่าวถึงภาพเด็กมากนัก

- การพัฒนาเหตุการณ์ (Rising Action)

การพัฒนาเหตุการณ์ส่งผลกระทบต่อภาพเด็กเนื่องจากเหตุการณ์พัฒนาไปเมื่อพี่ชายของนางเอกซึ่งเป็นพ่อของโชดาติดคุกเพราะถูกปรักปรำ ส่งผลให้โชดาต้องอยู่ในความดูแลของอาสาสมัครปราชญ์และผู้ใหญ่ในครอบครัวแทน การพัฒนาเหตุการณ์ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชีวิตของทุกคน แม้แต่โชดาก็ได้รับผลกระทบ จากเดิมที่พ่อแม่แยกทางกันก็ขาดแม่

แต่ยังมีพ่อ เมื่อพ่อติดคุก ไซดากลายเป็นภาพสะท้อนของเด็กบ้านแตก แต่ไม่ขาดความอบอุ่น เพราะได้รับการดูแลเอาใจใส่จากญาติผู้ใหญ่ในครอบครัวโดยเฉพาะปราชญ์ และต่อมากลางที่ พระเอกเข้ามาอยู่ในร้านในฐานะพ่อครัว จึงมาช่วยเพิ่มบทบาทของความเป็นพ่อ ความเป็นผู้ชายที่ ปราชญ์ไม่มี เช่นมาสอนฟุตบอลให้ไซดา เป็นต้น

- ขั้นภาวะวิกฤติ (Climax)

ไม่มีความเกี่ยวข้องกับเด็กโดยตรง จึงไม่ส่งผลกระทบต่อภาพเด็ก เพราะภาวะวิกฤติในเรื่องนี้เป็นเรื่องราวที่ส่งผลกระทบต่อผู้ใหญ่ในเรื่องโดยเฉพาะพระเอกและนางเอกเท่านั้น

- ขั้นภาวะคลี่คลาย (Falling Action)

เนื่องจากความขัดแย้งและปมปัญหาในเรื่องไม่เกี่ยวข้องกับเด็กโดยตรง ดังนั้นในขั้นภาวะคลี่คลายจึงไม่มีความเกี่ยวข้องกับเด็กและไม่มีผลกระทบต่อภาพเด็กที่ปรากฏในเรื่องนี้

- ขั้นตอนการยุติเรื่องราว (Ending)

สำหรับขั้นตอนการยุติเรื่องราวในเรื่องนี้เป็นการจบแบบสูญเสีย คือพระเอกและนางเอกต่างเสียชีวิตพร้อมกัน ส่งผลกระทบต่อเด็กในเรื่องคือคนที่ไซดารักทั้งสองคนคืออิสระและปราชญ์เสียชีวิต ย่อมโคกเศร้า แต่ไม่ส่งผลกระทบต่อภาพสะท้อนโดยรวมที่ปรากฏมากนักในเรื่อง เพราะฟ้าคราม พี่ชายของปราชญ์ พ่อแท้ๆ ของไซดา ออกจากคุกและกลับมาดูแลไซดาและครอบครัวต่อไป

โครงเรื่องของละครโทรทัศน์เรื่องสองเรานี้นับว่าเน้นที่ความรักที่มีอุปสรรคต่าง ๆ นานาระหว่างพระเอกและนางเอก โดยการดำเนินเรื่องหลักนั้นไม่เกี่ยวข้องกับตัวละครเด็กอย่าง ไซดาโดยตรง เด็กในเรื่องจึงไม่มีผลต่อโครงเรื่องและการดำเนินเรื่องมากนัก มีเพียงบทบาทประกอบ ที่ทำให้เรื่องราวสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นเท่านั้น

แม้ว่าเด็กในเรื่องจะไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินเรื่อง แต่โครงเรื่องเป็นสิ่งที่กำหนดภาพเด็ก ดังเช่นการที่โครงเรื่องสองเรานี้นับว่ากล่าวถึงความรักและความอบอุ่นใน

ครอบครัว ส่งผลให้ภาพเด็กที่ปรากฏในเรื่องเป็นภาพสะท้อนของเด็กที่น่ารัก ได้รับความรักจากคนรอบข้างและครอบครัวที่อบอุ่น เป็นเด็กร่าเริง สดใสและมองโลกในแง่ดี ไม่ว่าจะเกิดปัญหาอะไรในชีวิตก็ตาม

ข. แก่นเรื่อง (Theme)

แก่นเรื่องของละครโทรทัศน์เรื่องสองเรานิรันดรเน้นที่ความรัก (Love Theme) ได้แก่ความรักของครอบครัวและความรักแบบหญิงชายของพระเอกนางเอก จึงมีภาพสะท้อนของครอบครัวไทยสมัยก่อนที่อบอุ่นและอยู่รวมกันเป็นครอบครัวใหญ่ประกอบด้วยคนหลายรุ่นหลายวัย โชดาจึงเป็นภาพสะท้อนของวัยเด็ก ภาพที่น่าเสนอจึงเป็นภาพเด็กร่าเริง สดใส สมวัย มีความสุข ในครอบครัวที่อบอุ่น เฮฮา สนุกสนาน แม้จะไม่ร่าเริงแต่ก็มีความสุขได้

จะเห็นได้ว่าแก่นเรื่องส่งผลต่อภาพเด็ก ถ้าแก่นเรื่องเกี่ยวข้องกับเด็ก เด็กก็จะมีบทบาทมาก แต่ถ้าแก่นเรื่องหลักเป็นเรื่องของผู้ใหญ่เช่นความรักของหนุ่มสาวก็ทำให้เด็กมีบทบาทน้อยลง รายละเอียดของภาพก็จะน้อยลงตามไปด้วย

ค. ความขัดแย้ง (Conflict)

ความขัดแย้งในเรื่องสองเรานิรันดรไม่เกี่ยวข้องกับเด็ก เป็นเรื่องราวความขัดแย้งระหว่างตัวละครผู้ใหญ่ในเรื่อง ส่งผลต่อภาพสะท้อนของเด็กที่ปรากฏบ้างแต่น้อย เนื่องจากความขัดแย้งของผู้ใหญ่ทำให้เกิดความสูญเสียต่อตัวเด็ก เช่นการที่พ่อต้องติดคุกหรือการที่ปราชญ์และอิสระซึ่งเป็นผู้ใหญ่ที่ใกล้ชิดและสนิทสนมกับโชดาต้องเสียชีวิต ส่งผลให้โชดาเศร้าโศกเสียใจแต่ก็เรียนรู้ความจริงของชีวิต ทำให้ภาพสะท้อนที่ปรากฏเป็นเด็กรู้จักคิดและสามารถดำเนินชีวิตต่อไป แม้จะเผชิญกับความทุกข์หรือความสูญเสียก็ตาม

ง. ตัวละคร (Character)

ตัวละครเด็กในเรื่องมีเพียงคนเดียวคือ โชดา เป็นเด็กชายวัยประมาณ 9 ปี หลานชายคนเดียวของครอบครัวปราชญ์ โชดาเป็นเด็กบ้านแตก พ่อและแม่แยกทางกัน ต่อมาพ่อต้องติดคุกจากความผิดที่ไม่ได้ก่อ แต่เพราะการดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดของปราชญ์และญาติ

ผู้ใหญ่ในครอบครัวทำให้โซดาไม่ทำตัวมีปัญหา แต่เป็นเด็กน่ารัก ร่าเริงสดใส ฉลาดช่างพูดและรู้จักคิด

ตัวละครส่วนใหญ่รวมทั้งโซดาในละครโทรทัศน์เรื่องสองแฉกนิรันดรเป็นตัวละครที่มีลักษณะแบบตายตัว (Typed character) คือมีตัวละครฝ่ายดีและฝ่ายร้ายที่ชัดเจน สำหรับตัวละครเด็กในเรื่องที่ชื่อโซดา เป็นตัวละครฝ่ายดี จึงมีคุณสมบัติที่ดีต่างๆ เช่นไม่ทำร้ายใคร ไม่ทำให้ใครเดือดร้อน เป็นเด็กดี อยู่ฝ่ายพระเอกนางเอก และเป็นตัวกลางที่ทำให้พระเอกนางเอก ได้ใกล้ชิดและรู้จักกันมากขึ้น

จากการวิเคราะห์ตัวละครเด็กในเรื่องสองแฉกนิรันดรสามารถสรุปได้ว่าละครเรื่องนี้มีการนำเสนอภาพสะท้อนของเด็กโดยแบ่งเป็นเกณฑ์ได้ ดังนี้

1. ชั้น (Social class) ภาพเด็กที่ปรากฏในเรื่องเป็นภาพของเด็กชนชั้นกลางล่าง ซึ่งแสดงให้เห็นวิถีชีวิตที่แม้จะมีฐานะไม่ลำบากยากจนแต่ก็ไม่สามารถฟุ่มเฟือย เด็กในเรื่องได้รับการศึกษาอย่างเต็มที่และไม่ต้องทำงานหาเลี้ยงชีพ อยู่ในความดูแลของญาติผู้ใหญ่ มีชีวิตที่มีความสุขตามวัย

2. เพศ (Gender) ภาพสะท้อนของเด็กที่ปรากฏในเรื่องเป็นภาพของเด็กผู้ชาย โดยเป็นเพศที่มีความซุกซน ร่าเริง โดยสะท้อนภาพผ่านกิจกรรมที่เด็กเล่น เช่น ฟุตบอล การเล่นเกม การเล่นเกมสเก็ตต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับภาพรวมของละครเรื่องนี้ที่ต้องการนำเสนอความน่ารักสดใสและความอบอุ่นในครอบครัว

3. ชชาติพันธุ์ (Race) ภาพสะท้อนของเด็กที่ปรากฏในเรื่องนี้เป็นภาพเด็กชายที่อาศัยในกรุงเทพมหานคร โดยสะท้อนภาพเด็กชายชาวกรุงเทพมหานครทั่วไปที่ได้รับการศึกษาเต็มที่และมีกิจกรรมรวมทั้งเทคโนโลยีมากมายรอบตัว เช่น เล่นฟุตบอล เกมสเก็ต ดูโทรทัศน์กับครอบครัว เป็นต้น

4. บทบาท (Role) ภาพสะท้อนของเด็กในเรื่องมีบทบาทเป็นหลานชายของนางเอก เป็นเด็กดี รู้จักคิดและตัดสินใจได้ แม้จะมีความอยากรู้อยากเห็นและกล้าแสดงออก แต่ก็ยังเป็นเด็กที่มีสัมมาคารวะ เคารพและเชื่อฟังคำอบรมสั่งสอนของผู้ใหญ่เช่นกัน นอกจากนี้โซดา ยังแสดงบทบาทของเด็กขยัน โดยจะทำการบ้านเมื่ออยู่ที่บ้าน

5. ปัจจัยด้านจิตวิทยา (Psychological factor) ภาพสะท้อนของเด็กที่ปรากฏในเรื่องนี้ มีมุมมองด้านความรู้สึกนึกคิดภายในจิตใจ เป็นเด็กที่มองโลกในแง่ดี รู้จักคิด แม้พ่อจะตีดุ๊กและถูกเพื่อนที่โรงเรียนล้อ แต่ไม่ทำตัวเกรงหรือมีปัญหา เป็นเด็กที่เชื่อฟังและเคารพผู้ใหญ่ในครอบครัว

จ. บทสนทนา (Dialogue)

เนื่องจากละครเรื่องนี้เป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นในยุคสมัยปัจจุบัน บทสนทนาจึงเป็นยุคปัจจุบัน ภาษาพูดและวิถีชีวิตของคนในเมืองทั่วไป โดยบทสนทนาของเด็กในเรื่องคือโซดา จะมีปฏิสัมพันธ์กับตัวละครต่างๆ ดังต่อไปนี้

- โซดากับปรายฝนและอิสระ

บทสนทนาตอนนี้เป็นบทสนทนายาระหว่างโซดา ปรายฝนและอิสระ โดยเมื่อฟ้าคราม พ่อของโซดาตีดุ๊ก ปรายฝนจึงรับหน้าที่เลี้ยงดูโซดา โซดาเคารพและรักปรายฝนมาก แต่เพราะปรายฝนเป็นผู้หญิง โซดาจึงขาดการอบรมเลี้ยงดูในแบบเด็กผู้ชาย

ปรายฝน	ที่ตั้งเยอะทำไมโซดาไม่เล่น มาเล่นแถวนี้ทำไม
โซดา	ขอโทษครับ ผมจะเตะลูกบอลไปอีกทาง แต่มันลดยมาฝั่งนี้
ปรายฝน	ถ้าอย่างนั้นอาฝนไม่ให้โซดาเล่นละ อาฝนจะรับลูกบอลไปหาลูกบอลมาให้อาฝน ไปเลย เร็วครับ
อิสระ	นี่ คุณรู้อย่างไรว่าเด็กหลายคนอยากเล่นฟุตบอลแต่ไม่มีที่จะเล่น โซดาโชคดีมากที่มีบ้านที่มีเนื้อที่มีบริเวณ แล้วคุณยังจะไปรับลูกบอลเขา เสียตายแยะเลย
ปรายฝน	แล้วเห็นมั๊ยว่าโซดาเล่นจนลูกบอลจะมาโดนฉันเนี่ย

- ยาย (กังวล) แล้วอธิบายว่าจะไรละ
- โซดา พี่อัสบอกว่าคนิก้าแปลว่าผู้หญิงที่ออกไปเที่ยวกับผู้ชาย แล้วผู้หญิงก็ได้ค่าจ้างแต่ไม่ตีใครเพราะผู้หญิงตีๆ จะไม่ออกไปกับใครง่าย ๆ
- ป้า อ้อ ฟังแล้วก็ไม่สะอึกสะอื้นอะไรด้วยเนอะ
- ปราชญ์ฝน ไม่ได้ค่ะ ถึงจะไม่สะอึกสะอื้น ก็ไม่ได้ค่ะ นายอัส โซดา ยังเด็กอยู่ นายไม่จำเป็นต้องมานั่งอธิบายเรื่องแบบนี้ให้เด็กฟัง
- อัสระ แต่ผมว่าโซดาเขาเป็นเด็กฉลาด เราอย่าไปปิดกั้นความรู้เขาเลย ดีกว่าครับ
- โซดา ไซ่ครับ คุณลุงคุณป้าคุณยายเนี่ย ผมถามอะไรก็ไม่ตอบ อย่าคิดว่าเซพบี๊ะ ผมรู้แล้วว่าแปลว่าอะไร แปลว่าผู้หญิงหุ่นดีไซ่มั้ย

บทสนทนาแสดงภาพของเด็กชายโซดาที่มีความอยากรู้อยากเห็นและช่างสงสัย และสื่อความหมายเรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็ก (Socialization) โดยเฉพาะเด็กในยุคปัจจุบัน เด็กวัยโซดาอยู่ในวัยเรียนรู้ รู้จักตั้งคำถามและอยากรู้อยากเห็น เด็กอาจเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมรอบตัว เช่นคนรอบข้างหรือสื่อต่างๆ เมื่อเด็กตั้งคำถาม ผู้ใหญ่ไม่ควรปิดกั้นความอยากรู้อยากเห็นของเด็ก แต่ควรตอบคำถามหรืออธิบายให้เด็กเข้าใจด้วยเหตุผล เพื่อให้เด็กเรียนรู้ในสิ่งที่เหมาะสมและถูกต้อง และที่สำคัญคืออยู่ในหูตาของผู้ใหญ่ ไม่ใช่เรียนรู้ด้วยตัวเองจากสื่อหรือคนรอบข้างในสังคม ซึ่งอาจเป็นความรู้ผิดๆ หรือไม่เหมาะสม

- โซดากับฟ้าคราม (พ่อ)

บทสนทนาตอนนี้เป็นบทสนทนายระหว่างโซดาและฟ้าคราม (พ่อ) ฟ้าคราม พ่อของโซดา ถูกปรับปรับ จำต้องติดคุก แต่ฟ้าครามก็ยอมรับชะตากรรมของชีวิต และเป็นคนดีต่อไป แม้จะอยู่ในคุก แต่ฟ้าครามก็เอาใจใส่ดูแลความเป็นไปของทุกคนในครอบครัว และพร้อมให้คำปรึกษา โดยเฉพาะโซดาที่ยังเล็ก

ฟ้าคราม โดนเพื่อนล้อเรื่องพ่อใช้มัยลูก โชดาอยากย้ายโรงเรียนมัยลูก
 โชดา ก็อยากครับ แต่ว่าถ้าย้ายโรงเรียนไปที่ใหม่แล้วเพื่อนถาม
 เรื่องพ่อ ผมก็ต้องบอกอยู่ดีว่าพ่อติดคุก ยกเว้นถ้าพ่อจะยอมให้
 โชดาโกหก บอกว่าพ่อไปเมืองนอก ได้มัยครับ

ฟ้าคราม โชดา...การที่มีพ่อติดคุกเป็นเรื่องน่าอาย พ่อเข้าใจนะ
 แต่ถ้าโชดาโกหกแล้วถูกคนอื่นเขาจับได้
 มันก็น่าอายยิ่งกว่า โชดาคิดว่าจริงมัย

โชดา จริงครับ

จากบทสนทนาแสดงให้เห็นภาพของเด็กรุ่นใหม่ที่อยู่จักคิดและยอมรับความจริงแม้
 ครอบครัวจะมีปัญหาที่ไม่นำปัญหานั้นมาเป็นเหตุผลในการทำตัวก้าวร้าวและไม่หนีปัญหา ซึ่งการ
 ที่โชดาเป็นเด็กที่อยู่จักคิดเพราะการอบรมสั่งสอนและปลูกฝังจากพ่อ (Socialization) ซึ่งพูดคุยกับลูก
 ด้วยเหตุผล ให้ลูกได้คิดเอง

จากบทสนทนาของโชดากับตัวละครอื่นๆ ในเรื่องซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นผู้ใหญ่รอบตัว
 ทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นปราชญ์ อิศระ ฟ้าครามและญาติๆ ซึ่งจากบทสนทนาที่ยกมาจะเห็นได้ว่า
 บทสนทนาในเรื่องนำเสนอเรื่องการอบรมเลี้ยงดูและการปลูกฝัง (Socialization) เมื่อเด็กได้รับการ
 อบรมเลี้ยงดูอย่างไรก็จะเติบโตเป็นเด็กเช่นนั้น เช่นในเรื่องที่ผู้ใหญ่รอบตัวโชดา ปลูกฝังด้วยการไม่
 ห้าม แต่พูดคุยด้วยเหตุผล เพื่อให้เด็กมีพื้นที่ในการแสดงความคิดและได้คิดด้วยตัวเอง ทำให้โชดา
 เป็นเด็กที่มีสัมมาคารวะ เชื่อฟังผู้ใหญ่ แต่ก็มีความคิดของตัวเอง รู้จักยอมรับความจริงและคิดด้วย
 เหตุผล

จ. ฉาก (Setting)

ฉากของเด็กชายโชดาในเรื่องจะปรากฏตัวในสถานที่ต่างๆ ดังนี้

-ที่อยู่อาศัย ได้แก่ บ้านไม้ในละครเรื่องสองเรานิรันดร ฉากที่เด็กปรากฏตัวบ่อย
 ที่สุดคือบ้านไม้เก่าแก่ของครอบครัว โดยมีญาติอยู่รวมกันเป็นครอบครัวใหญ่ ภาพบ้านที่นำเสนอ
 เป็นบ้านที่ดูอบอุ่นและร่มรื่นไปด้วยแมกไม้ ฉากดังกล่าวสะท้อนภาพชนชั้นกลางล่างที่มีฐานะปาน

กลาง ไม่ลำบาก ภาพครอบครัวไทยสมัยก่อนที่อยู่รวมกันเป็นครอบครัวใหญ่ มีคนหลายรุ่นหลายวัยอยู่รวมกัน เป็นครอบครัวที่อบอุ่น

-สถานที่ทำงานของปรายฝนและญาติ คือร้านอาหารที่อยู่ในรั้วเดียวกับบ้านชื่อร้านครัวแม่หมู ซึ่งบ่อยครั้งที่โชดามาเล่นชนในร้านอาหารและถูกปรายฝนตำหนิว่าไม่ใช่ที่เล่นชนของโชดา จากร้านอาหารสะท้อนภาพว่าสถานที่ทำงานของผู้ใหญ่ไม่ใช่พื้นที่ของเด็ก แต่จำต้องมาอยู่เพื่ออยู่ในความดูแลของผู้ใหญ่ที่ต้องทำงาน โดยในเรื่องไม่มีฉากโรงเรียน ทั้งๆ ที่เป็นพื้นที่ของเด็ก และเด็กได้รับการศึกษา แต่สื่อในรูปแบบการสวมเครื่องแบบนักเรียนและการทำการบ้านแทน

- สถานที่เที่ยว ในเรื่องคือ ชายทะเล เป็นบ้านเกิดของปรายฝน ปรายฝนจึงชอบพาโชดาไปเที่ยวที่นี้พร้อมกับครอบครัว สะท้อนภาพบทบาทของเด็กในละครโทรทัศน์เรื่องสองเรานิรันดรที่เด็กมีบทบาทเป็นผู้ช่วย ทำให้พระเอกนางเอกได้รู้จัก ใกล้ชิดและเข้าใจกัน

จากฉากของเด็กที่ปรากฏในละครเรื่องนี้ แสดงให้เห็นวิถีชีวิตของเด็กในเรื่องและสะท้อนภาพเด็กในครอบครัวชนชั้นกลางล่าง ฐานะความเป็นอยู่ปานกลาง ไม่ลำบากมากนัก เด็กไม่ต้องรับภาระ และมีโอกาสทางการศึกษา แต่ต้องอยู่ในความดูแลของผู้ใหญ่ เด็กจึงไม่ปรากฏตัวตัวตามลำพัง จะมีผู้ใหญ่อยู่ด้วยเสมอ ไม่ว่าจะเป็นที่บ้าน ที่ทำงานของผู้ใหญ่หรือสถานที่ท่องเที่ยว แสดงให้เห็นว่าเด็กเป็นกลุ่มที่ต้องการการดูแลและปกป้องคุ้มครองจากผู้ใหญ่ นอกจากนี้ฉากของเด็กยังคงค่อนข้างจำกัด ไม่หลากหลายเมื่อเทียบกับฉากของผู้ใหญ่ สะท้อนภาพของพื้นที่ของเด็กในสังคมที่ยังถูกจำกัดอยู่มาก

ประเด็นที่น่าสนใจคือแม้ในเรื่องจะกล่าวถึงการศึกษาของเด็ก แต่ไม่มีฉากโรงเรียน มีเพียงภาพโชดาในชุดนักเรียนและภาพการทำการบ้านเท่านั้น แสดงให้เห็นว่าเด็กในเรื่องไม่ได้รับความสำคัญ มีบทบาทต่อเมื่ออยู่ในสังคมหรือพื้นที่ของผู้ใหญ่เท่านั้น แต่ไม่มีการนำเสนอภาพในสังคมของเด็กเองคือภาพของเด็กที่มีปฏิสัมพันธ์กับเด็กวัยเดียวกันที่โรงเรียน

ข. มุมมองในการเล่าเรื่อง (Point of view)

มุมมองในการเล่าเรื่องที่ปรากฏตลอดในละครเรื่องสองเรานิรันดรเป็นการเล่าเรื่องแบบผู้ใหญ่มองเด็ก โดยเป็นผู้ใหญ่แบบสมัยใหม่ แม้จะเน้นเรื่องการอบรมสั่งสอนของผู้ใหญ่ต่อ

เด็ก (Socialization) แต่เสนอมุมมองให้เห็นว่าเด็กรุ่นใหม่เป็นเด็กที่รู้จักคิด วิธีการอบรมสั่งสอนจึงต้องปรับเปลี่ยนไปด้วย จากที่เคยปิดกั้น ห้ามรู้ กลายเป็นตอบคำถามและให้คำอธิบายในเรื่องที่เด็กสงสัย โดยเสนอวิธีอธิบายที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก

ภาพเด็กในละครโทรทัศน์เรื่องสองเรานิรันดร

จากการวิเคราะห์ด้วยแนวคิดเรื่องการเล่าสามารถสรุปได้ว่าภาพเด็กที่ปรากฏในเรื่องแม้จะไม่มีส่วนสัมพันธ์กับการดำเนินเรื่องมากเท่าตัวละครหลัก แต่ก็ถูกกำหนดด้วยแก่นเรื่องและโครงเรื่องเช่นเดียวกับตัวละครอื่นๆ โดยมีลักษณะเป็นภาพบวก เป็นภาพตัวละครผ่านดี และมีการนำเสนอภาพที่ดีของเด็กด้านเดียวเท่านั้นโดยใช้บทสนทนาเป็นเครื่องมือในการสื่อความหมายผ่านมุมมองที่ผู้ใหญ่ของเด็ก ได้แก่ การอบรมสั่งสอนหรือการปลูกฝัง (Socialization) ในเรื่องคือการสอนด้วยเหตุผลทำให้เด็กเติบโตขึ้นเป็นเด็กที่มีเหตุผลและรู้จักคิด เป็นการสอนแบบสมัยใหม่

ภาพของเด็กชายโชดาในละครโทรทัศน์เรื่องสองเรานิรันดรเป็นภาพของเด็กชนชั้นกลางล่าง ที่ครอบครัวมีฐานะความเป็นอยู่ปานกลาง ได้รับการศึกษาเต็มที่ และยังเป็นภาพของเด็กรุ่นใหม่ที่มีกิจกรรมหลากหลายใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ทั้งการเล่นฟุตบอล วาด เกมสเก็ต เป็นต้น และยังสะท้อนภาพของเด็กที่อยู่ในครอบครัวใหญ่ที่อบอุ่น ประกอบไปด้วยผู้ใหญ่หลายวัย ที่มีทัศนคติและการอบรมสั่งสอนแตกต่างกันไปตามวัย นอกจากนี้ยังมีภาพของเด็กนักเรียน มีการทำกรบ้านและใส่ชุดนักเรียน แต่ไม่มีฉากที่โรงเรียน ซึ่งแสดงให้เห็นบทบาทเด็กขยันของเด็กชายโชดาในเรื่องนี้

สำหรับฉากของเด็กในเรื่องแสดงภาพและวิถีชีวิตของเด็กชายโชดาที่เป็นชนชั้นกลาง ที่ครอบครัวของเด็กมีฐานะปานกลาง แสดงบทบาทเป็นหลานชายของนางเอก ที่เป็นเด็กดี รู้จักคิดและตัดสินใจผิด มีสัมมาคารวะ เชื่อฟังคำสอนของผู้ใหญ่และเป็นเด็กขยัน เด็กชายโชดามีโอกาสได้เรียนหนังสือแต่กลับไม่มีฉากโรงเรียน เด็กปรากฏตัวในร้านอาหารซึ่งเป็นสถานที่ทำงานของผู้ใหญ่และฉากของเด็กมีจำกัด แสดงให้เห็นว่าเด็กในเรื่องมีความสำคัญน้อยกว่าผู้ใหญ่และฉากของเด็กขึ้นอยู่กับผู้ใหญ่

4.3.3 รักของนายดอกไม้

ละครเรื่องรักของนายดอกไม้เป็นละครแนว Romantic Comedy ซึ่งมีองค์ประกอบการเล่าเรื่องดังนี้

ก. โครงเรื่อง (Plot)

ละครเรื่องรักของนายดอกไม้เป็นเรื่องราวความรักที่เกี่ยวข้องกับความทรงจำและความประทับใจในอดีตของพวงชมพูกับราชพฤกษ์ นางเอกและพระเอกของเรื่อง โดยมีลำดับของโครงเรื่องดังนี้

- การเริ่มเรื่อง (Exposition)

ละครเรื่องนี้เริ่มเรื่องด้วยการที่พระเอกและนางเอกต่างนึกถึงเหตุการณ์ประทับใจในอดีต ซึ่งส่งผลต่อชีวิตของตัวละครเอกทั้งสองตลอดเรื่อง การเปิดเรื่องไม่เกี่ยวข้องกับเด็กโดยตรง แต่มีภาพเด็กเพราะเป็นความทรงจำที่น่าประทับใจของพระเอกและนางเอกตอนเด็กๆ ความทรงจำที่น่าประทับใจส่งผลให้ภาพเด็กที่ปรากฏตั้งแต่ตอนเปิดเรื่องและตลอดเรื่องนี้เป็นภาพเด็กน่ารัก สดใส เป็นภาพบวก และน่าประทับใจ

- การพัฒนาเหตุการณ์ (Rising Action)

ไม่มีผลต่อภาพเด็ก เพราะภาพเด็กที่ปรากฏในเรื่องนี้เป็นภาพในอดีตไม่ใช่ปัจจุบัน เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและจบไปแล้วแต่ยังอยู่ในความทรงจำ

- ขั้นภาวะวิกฤติ (Climax)

ไม่เกี่ยวข้องกับภาพเด็กเพราะภาพเด็กที่ปรากฏในละครเรื่องนี้เป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นและจบไปแล้วในอดีต เป็นภาพความทรงจำที่ประทับใจของพระเอกและนางเอกของเรื่อง จึงไม่เกี่ยวข้องหรือเปลี่ยนแปลงเมื่อเกิดภาวะวิกฤติในเรื่อง

- ขั้นภาวะคลี่คลาย (Falling Action)

เมื่อเหตุการณ์ในเรื่องดำเนินไปถึงภาวะคลี่คลายที่ความจริงทุกอย่างเปิดเผย พระเอกและนางเอกได้รู้ว่าคนที่อยู่ในความทรงจำที่ประทับใจไม่รู้ลืมมาตลอด ตลอดนั้นต่างเป็นคนที่ตนรักในปัจจุบันนั่นเอง จึงไม่มีผลต่อภาพเด็กซึ่งเป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นในอดีต

- ขั้นตอนการยุติเรื่องราว (Ending)

การยุติเรื่องราวในละครเรื่องนี้เป็นการจบแบบมีความสุข (Happy Ending) ซึ่งเป็นไปตามภาพรวมในเรื่อง แต่ไม่มีผลต่อภาพสะท้อนของเด็กที่ปรากฏในเรื่องนี้

จากองค์ประกอบต่างๆ ของโครงเรื่องที่กล่าวมาข้างต้น ละครโทรทัศน์เรื่องรักของ นายดอกไม้มีโครงเรื่องที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเด็กเพียงเล็กน้อย โดยเด็กในที่นี้คืออดีตของพระเอก นางเอกสมัยเป็นเด็กเล็กที่เคยพบกันและมีความทรงจำที่น่าประทับใจต่อกัน ซึ่งทำให้เรื่องราวตลอดทั้งเรื่องเน้นที่การยึดติดกับความทรงจำสมัยเด็กของพระเอกและนางเอก ทำให้มีภาพสะท้อนของเด็กปรากฏอยู่เป็นระยะในการดำเนินเรื่องในละครโทรทัศน์เรื่องนี้ แต่เนื่องจากเรื่องราวเน้นที่พระเอกและนางเอกในปัจจุบันจึงมีภาพเด็กปรากฏอยู่ไม่มากนักและเป็นภาพด้านเดียวคือ ภาพบวก ที่น่าประทับใจ

ข. แก่นเรื่อง (Theme)

แก่นเรื่องหลักของละครโทรทัศน์เรื่อง รักของนายดอกไม้คือ แก่นเรื่องความรัก (Love Theme) ความรักของราชพฤกษ์และพวงชมพูซึ่งเป็นความรักที่เกิดจากความประทับใจในอดีตนำพาให้มาพบกันอีกครั้ง เนื่องจากความรักที่สืบเนื่องมาจากความทรงจำสมัยเด็ก ดังนั้นจึงมีส่วนเกี่ยวข้องกับเด็ก ซึ่งเป็นอดีตของพระเอกและนางเอกของเรื่อง ทำให้ภาพเด็กที่ปรากฏต้องเป็นภาพที่น่าประทับใจเท่านั้น จึงเป็นภาพที่ดีเพียงด้านเดียว

ค. ความขัดแย้ง (Conflict)

ความขัดแย้งที่ปรากฏในละครโทรทัศน์เรื่องรักของนายดอกไม้ไม่มีผลต่อภาพเด็กในเรื่องเพราะภาพเด็กเป็นภาพในอดีตที่เกิดและจบแล้ว และเป็นความทรงจำระหว่างคนสองคนเท่านั้นคือพระเอกและนางเอกของเรื่อง ไม่มีการพัฒนาหรือเกี่ยวข้องกับความขัดแย้งระหว่างตัวละครในเรื่อง ดังนั้นแม้ว่าในเรื่องจะปรากฏทั้งความขัดแย้งระหว่างคนกับคน และความขัดแย้งภายในจิตใจของตัวละคร แต่ล้วนเป็นความขัดแย้งระหว่างตัวละครผู้ใหญ่เท่านั้น ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเด็ก

ง. ตัวละคร (Character)

ตัวละครในเรื่องนี้เป็นตัวละครแบบตายตัวทั้งหมด คือมีฝ่ายดีและฝ่ายร้ายที่ชัดเจน โดยตัวละครเด็กในเรื่องมีสองตัวละครคือ พระเอกและนางเอกตอนเด็กๆ เป็นตัวละครที่มีลักษณะตัวละครด้านเดียวคือด้านที่ดี ทั้งนี้เนื่องจากต่างเป็นภาพความทรงจำที่ประทับใจของทั้งสอง จึงต้องเป็นภาพที่ดี น่ารัก เพื่อชักจูงให้ผู้ชมรู้สึกคล้อยตามไปกับความน่ารัก ความดี และน่าประทับใจที่ทั้งสองมีให้กัน

- เด็กชายราชพฤกษ์ เป็นเด็กชายวัยประมาณ 6 ปี เป็นเด็กชุกชอน ชอบกิจกรรม ชอบเล่นสนุกตามวัย เป็นเด็กร่าเริง มีน้ำใจ เป็นลูกชายคนเดียวไม่มีพี่น้อง จึงมักเล่นคนเดียวลำพัง เมื่อมีเพื่อนเล่นด้วยจึงรู้สึกดีและประทับใจ

- เด็กหญิงพวงชมพู เป็นเด็กหญิงวัยประมาณ 6 ปี เช่นกัน เป็นเด็กร่าเริง อธิบายดี อ่อนโยน อบอุน น่ารัก รักสวยรักงาม ชอบดอกไม้เป็นชีวิตจิตใจ ชอบเล่นสนุกเช่นกัน เป็นลูกสาวคนเดียวของครอบครัว จึงรู้สึกดีที่มีเพื่อนวัยเดียวกัน เป็นความประทับใจในวัยเด็ก

จากการวิเคราะห์ตัวละครเด็กในเรื่องรักของนายดอกไม้สามารถสรุปได้ว่าละครเรื่องนี้มีการนำเสนอภาพของเด็กโดยแบ่งเป็นเกณฑ์ได้ ดังนี้

1. **ชนชั้น (Social class)** ภาพเด็กในเรื่องเป็นภาพของเด็กชนชั้นกลางเมื่อพ่อไปทำงานก็พาลูกมาปล่อยให้เล่นในสนามเด็กเล่นใกล้สวนดอกไม้เพราะไม่มีเวลาดูแล เด็กทั้งสองจึงได้รู้จักกันและประทับใจกันและกัน

2. **เพศ (Gender)** ภาพเด็กที่ปรากฏในเรื่องมีทั้งภาพของเด็กผู้ชายและเด็กผู้หญิง โดยเด็กผู้ชายจะร่าเริงและซุกซนกว่าเด็กผู้หญิง เสื้อผ้าเนื้อตัวจะมอมแมม ชอบเล่นเป่าหนังยาง ขณะที่เด็กผู้หญิงจะมีความอ่อนโยน อ่อนหวาน น่ารัก เล่นร้อยดอกไม้ เป็นต้น โดยสะท้อนภาพผ่านสิ่งที่ทั้งสองมอบให้กัน เด็กผู้ชายมอบหนังยางที่คล้องข้อมือไว้เป็นพวง ขณะที่ผู้หญิงมอบดอกกุหลาบแดงให้

3. **ชาติพันธุ์ (Race)** ภาพเด็กที่ปรากฏในเรื่องนี้เป็นภาพเด็กชายและหญิงที่อาศัยในกรุงเทพมหานคร ภาพที่ปรากฏเป็นเด็กผิวขาว หน้าตาน่ารักทั้งคู่ มาเล่นในสนามเด็กเล่นใกล้กับสวนดอกไม้

4. **บทบาท (Role)** ภาพเด็กในเรื่องแสดงบทบาทเป็นพระเอกและนางเอกตอนเด็ก และยังแสดงบทบาทการมีเพื่อนของเด็ก แสดงให้เห็นว่าเด็กต้องมีเพื่อน มีสังคมและปฏิสัมพันธ์กับเด็กวัยเดียวกันหรือใกล้เคียงกันด้วย

5. **ปัจจัยด้านจิตวิทยา (Psychological factor)** ภาพของเด็กที่ปรากฏในเรื่องนี้ มีความรู้สึกนึกคิดภายในจิตใจเป็นเด็กที่มองโลกในแง่ดี ร่าเริง สดใส ซุกซน มีการล้อเล่นกันตามวัย

จ. **บทสนทนา (Dialogue)**

บทสนทนาของตัวละครเด็กในเรื่องเป็นบทสนทนาที่น่ารักของเด็กๆ เป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับเด็กเองเท่านั้น เพราะเป็นการกล่าวถึงภาพความทรงจำที่น่าประทับใจตอนเป็นเด็กนั่นเอง

- เด็กชายราชพฤกษ์กับเด็กหญิงพวงชมพู

บทสนทนาตอนนี้เป็นบทสนทนายระหว่างเด็กชายราชพฤกษ์และเด็กหญิงพวงชมพู ทั้งสองพบกันในสนามเด็กเล่นใกล้สวนดอกไม้ เป็นเพื่อนเล่นกันและประทับใจกันและกัน และเล่นเป็นคนซื้อคนขายดอกไม้

พวงชมพู	ตะลือกตอกแต่ก็
ราชพฤกษ์	มาทำไม
พวงชมพู	มาซื้อดอกไม้
ราชพฤกษ์	ดอกอะไร
พวงชมพู	ดอกจำปี
ราชพฤกษ์	ไม่มี
พวงชมพู	ดอกจำปา
ราชพฤกษ์	ไม่มา
พวงชมพู	ดอกพุทธรักษา
ราชพฤกษ์	ยังไม่มาส่ง
พวงชมพู	จั้น...ดอกรักมันคง
ราชพฤกษ์	มีให้หมดเลย

เนื่องจากภาพเด็กที่ปรากฏในเรื่องรักของนายดอกไม้นี้เป็นภาพความทรงจำในวัยเด็กของพระเอกและนางเอก จึงไม่มีปฏิสัมพันธ์กับตัวละครอื่นๆ นอกจากฉากที่ทั้งคู่เล่นด้วยกัน บทสนทนาแสดงให้เห็นการเล่นที่น่ารัก น่าประทับใจของทั้งสอง ส่งผลให้เมื่อเติบโตขึ้น พระเอกมาเปิดร้านดอกไม้เพราะรู้ว่าเด็กผู้หญิงที่ตนชอบนั้นชอบดอกไม้มากและทั้งคู่ต่างหวังว่าจะได้พบกันสักวัน

จ. ฉาก (Setting)

-สนามเด็กเล่นใกล้สวนดอกไม้ ฉากการปรากฏตัวของเด็กในเรื่องนี้มีสถานที่เดียวคือสนามเด็กเล่นซึ่งเป็นสถานที่ที่ทั้งสองพบกันและเล่นด้วยกันตอนเด็กๆ ความหมายของฉากดังกล่าวคือความทรงจำในวัยเด็กที่สวยงามและน่าประทับใจ รวมทั้งความหมายในเรื่องที่เด็กผู้หญิง

หรือนางเอกชอบดอกไม้มาก ฉากยังแสดงวิถีชีวิตของเด็กที่ว่าเด็กต้องมีกิจกรรมการเล่น การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

ข. มุมมองในการเล่าเรื่อง (Point of view)

มุมมองในการเล่าเรื่องของเด็กในละครเรื่องรักของนายดอกไม้เป็นความพยายามเล่าเรื่องในมุมมองแบบเด็กมองเด็ก การที่เด็กประทับใจเด็กด้วยกันเอง จะประทับใจในแง่มุมใดบ้าง ในเรื่องความอ่อนโยน น่ารัก ไม่มีการอบรมสั่งสอน การกล่าวถึงคุณงามความดีหรือเรื่องความสำนึก แม้ละครเรื่องนี้จะเขียนโดยผู้ใหญ่ก็ตาม แต่ผู้ผลิตพยายามนำเสนอภาพความประทับใจในวัยเด็ก

ภาพเด็กในละครโทรทัศน์เรื่องรักของนายดอกไม้

จากการวิเคราะห์ด้วยแนวคิดองค์ประกอบการเล่าเรื่อง พบว่าภาพเด็กที่นำเสนอในละครโทรทัศน์เรื่องรักของนายดอกไม้ ไม่ว่าจะเป็นเด็กผู้หญิงคือเด็กหญิงพวงชมพูหรือเด็กผู้ชายคือเด็กชายราชพฤกษ์ ต่างเป็นการนำเสนอภาพในเชิงบวกเท่านั้น ทั้งนี้เพราะภาพดังกล่าวจะต้องเป็นภาพความทรงจำที่น่าประทับใจ โดยถูกกำหนดจากแก่นเรื่องและโครงเรื่อง จึงเป็นภาพเพียงด้านเดียว โดยภาพเชิงบวกที่ปรากฏในเรื่องได้แก่ ความสวยงามทั้งลักษณะภายนอก ความน่ารัก ความอ่อนโยนของเด็กหญิงที่ชอบดอกไม้

นอกจากนี้ภาพเด็กที่ปรากฏยังเป็นภาพเด็กชนชั้นกลางล่าง ที่พ่อแม่ต้องทำงาน ไม่มีเวลาเลี้ยงดูลูก จึงมาปล่อยให้อิงเล่นในสนามเด็กเล่นละแวกบ้าน และกิจกรรมที่เด็กเล่นเป็นกิจกรรมง่ายๆ ใกล้เคียง ตัว เช่นการเล่นเป่าหนังยาง เล่นขายดอกไม้ ร้อยดอกไม้ เป็นต้น โดยกิจกรรมของเด็กผู้ชายจะเยอะกว่าและแสดงความซุกซนมากกว่าเด็กผู้หญิง นอกจากนี้เด็กทั้งสองยังแสดงภาพบทบาทของความเป็นเพื่อน เป็นภาพความเป็นจริงในสังคมที่เด็กต้องมีเพื่อน

ฉากของเด็กในละครเรื่องรักของนายดอกไม้มีเพียงฉากเดียวคือสนามเด็กเล่นใกล้สวนดอกไม้ซึ่งแสดงวิถีชีวิตของเด็กชายราชพฤกษ์และเด็กหญิงพวงชมพูว่าเป็นเด็กชนชั้นกลาง จากการที่ฉากมีจำกัดมากแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของเด็กในละครเรื่องนี้ที่มีน้อยกว่าผู้ใหญ่ในเรื่อง ในเรื่องของกิจกรรมจะเห็นว่าเด็กผู้ชายมีกิจกรรมมากกว่าและซุกซนกว่าเด็กผู้หญิง

4.3.4 สืบสาวราวรัก

ละครเรื่องสืบสาวราวรักเป็นละครแนวชีวิต (drama) ซึ่งมีองค์ประกอบการเล่าเรื่องดังนี้

ก. โครงเรื่อง (Plot)

โครงเรื่องของละครโทรทัศน์เรื่องสืบสาวราวรัก จำแนกเป็นลำดับได้ ดังนี้

- การเริ่มเรื่อง (Exposition)

ละครเรื่องนี้เริ่มเรื่องด้วยการที่พระเอกคือกริชได้พบกับนางเอกคืออลิน โดยเปิดให้เห็นความแตกต่างทางฐานะของทั้งสอง ขณะที่นางเอกเป็นคุณหนู ลูกสาวนักธุรกิจใหญ่ ที่เบื้องหลังทำธุรกิจผิดกฎหมาย ครอบครัวของพระเอกเป็นตำรวจ มีฐานะปานกลาง ไม่ร่ำรวย และยังกล่าวถึงคติความ ซึ่งการเริ่มเรื่องเช่นนี้ไม่เกี่ยวข้องกับเด็กโดยตรงเพราะสถานการณ์ดังกล่าวไม่มีเด็กมาเกี่ยวข้องด้วยเพียงแต่ทำให้ผู้ชมทราบถึงเรื่องราวตอนต่อๆ ไปที่จะเต็มไปด้วยอันตรายจากคนร้ายที่อยู่เบื้องหลัง ส่งผลให้ภาพรวมของละครเรื่องนี้มีความซับซ้อนซ่อนเงื่อน อันตรายเกี่ยวข้องกับคติฆาตกรรมและความเป็นความตาย

- การพัฒนาเหตุการณ์ (Rising Action)

การพัฒนาเหตุการณ์ในเรื่องส่งผลกระทบต่อภาพของเด็กแต่ละคนในระดับต่างกันเนื่องจากตัวละครเด็กในเรื่องมี 4 ตัวละครได้แก่ เชื่อม ลูกน้ำ เด็กชายกนิษและเด็กชายกริช จึงมีระดับความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาเหตุการณ์ต่างกัน ดังนี้

1. เชื่อม เป็นเด็กวัด ไม่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาเหตุการณ์มากนัก เป็นเด็ก ร่าเริง สดใส ตั้งแต่ต้นเรื่องถึงท้ายเรื่อง

2. ลูกน้ำ การพัฒนาเหตุการณ์ในเรื่องส่งผลกระทบต่อภาพของเด็กผู้หญิงที่ชื่อ ลูกน้ำมากเพราะเห็นหน้าคนร้ายที่ฆ่าแม่ซึ่งเป็นคนร้ายที่อยู่เบื้องหลังคติฆาตกรรมในเรื่อง จึงส่งผล

ให้ภาพเด็กผู้หญิงจากที่เคยอบอุ่นร่าเริงเพราะมีแม่ดูแล ต้องกลายเป็นเด็กกำพร้า เก็บกด เป็นเด็กเงียบ ไม่พูดจา เศร้าซึมและหวาดกลัว เป็นภาพอีกมุมหนึ่งของเด็กที่น่าสงสารเมื่อเสียแม่

3. เด็กชายกริช การพัฒนาเหตุการณ์ในเรื่องไม่ส่งผลต่อภาพของเด็กชายกริช เพราะเป็นเรื่องราวของพระเอกสมัยเด็ก (ภาพในอดีต) เท่านั้น

4. เด็กชายกนิษ การพัฒนาเหตุการณ์ในเรื่องไม่ส่งผลต่อภาพของเด็กชายกนิษ เพราะเป็นเรื่องราวพี่ชายพระเอกสมัยเด็ก (ภาพในอดีต) เท่านั้น

- ขั้นภาวะวิกฤติ (Climax)

เหตุการณ์ในขั้นภาวะวิกฤติล้วนเป็นเกี่ยวข้องและมุ่งเน้นที่ผู้ใหญ่ในเรื่อง จึงไม่มีผลกระทบต่อเด็กทั้ง 4 คนในเรื่องนี้ แม้ว่าลูกน้ำจะมีส่วนเกี่ยวข้องอยู่บ้างในเรื่อง แต่ประเด็นหลักของปัญหาและปมขัดแย้งในเรื่องยังคงมุ่งเน้นที่ผู้ใหญ่เป็นหลัก

- ขั้นภาวะคลี่คลาย (Falling Action)

ปมขัดแย้งในละครเรื่องนี้คลี่คลายลงเมื่อพระเอกสามารถช่วยนางเอกได้และความจริงทุกอย่างถูกเปิดเผย และในสถานการณ์ที่ทุกอย่างคลี่คลายเป็นสถานการณ์ที่อันตรายนึงไม่เกี่ยวข้องกับเด็กคนใดในเรื่องเลย

- ขั้นตอนการยุติเรื่องราว (Ending)

การยุติเรื่องราวของละครเรื่องนี้เป็นการจบแบบมีความสุข (Happy Ending) ซึ่งแม้จะเป็นการสรุปเรื่องราวของผู้ใหญ่ แต่เด็กสองคนคือเช่อมและลูกน้ำมีส่วนทำให้พระเอกและนางเอกปรับความเข้าใจกัน จึงเกี่ยวข้องกับภาพเด็ก โดยภาพเด็กที่ปรากฏในตอนท้ายเป็นภาพที่ร่าเริง สดใส สนุกสนาน เป็นภาพบวกที่น่ารัก ทั้งเช่อมและลูกน้ำ

จากโครงเรื่องที่กล่าวถึงการสืบสาวความจริงเบื้องหลังของคดีฆาตกรรมและผู้มีอิทธิพลจึงมีผลต่อเด็กเพียงคนเดียวในเรื่องคือเด็กผู้หญิงที่ชื่อลูกน้ำเพราะมีความเกี่ยวข้องกับคดี เนื่องจากลูกน้ำเห็นแม่ถูกฆ่าและเห็นหน้าคนร้าย จึงตกอยู่ในอันตราย อยู่ท่ามกลางความเกลียดชัง ส่งผลให้ลูกน้ำเปลี่ยนจากเด็กร่าเริง มีความสุขเมื่ออยู่กับแม่ กลายเป็นเด็กเก็บกด มีปัญหา ซึ่งเป็นภาพสะท้อนของเด็กที่ต้องการความรักความอบอุ่นจากคนรอบข้าง

ขณะที่เชื่อม เด็กชายกริชและเด็กชายกนิษ แม้ว่าจะไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินเรื่อง แต่โครงเรื่องส่งผลกระทบต่อและเป็นสิ่งที่กำหนดภาพของเด็กชายทั้งสาม ได้แก่ ในโครงเรื่องที่เกี่ยวกับคดีความ ดูอันตรายและตึงเครียด เชื่อมเป็นตัวตลก ที่คอยสร้างเสียงหัวเราะ เป็นเด็กร่าเริง สดใส ช่วยผ่อนคลายอารมณ์ในเรื่อง ส่วนเด็กชายกริชและเด็กชายกนิษเป็นเหมือนส่วนเติมเต็มที่บอกที่มาที่ไปของความไม่เข้าใจกันระหว่างพระเอก พี่ชายและพ่อ

ข. แก่นเรื่อง (Theme)

แก่นเรื่องหลักของละครโทรทัศน์เรื่องสืบสาวความรักนี้กล่าวถึงความรัก (Love Theme) โดยมีแก่นเรื่องรองคือแก่นเรื่องเกี่ยวข้องกับอำนาจ (Power Theme) คือการเข้าไปพัวพันกับคดีที่มีผู้มีอิทธิพลบงการอยู่เบื้องหลัง ทำให้ชีวิตของพระเอกตกอยู่ในอันตราย แก่นเรื่องดังกล่าวไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเชื่อม เด็กชายกริชและเด็กชายกนิษ แต่เกี่ยวข้องกับลูกน้ำเพราะเป็นเด็กที่เข้าไปพัวพันกับคดีฆาตกรรมโดยเห็นหน้าคนร้ายที่ฆ่าแม่ตัวเอง แต่แก่นเรื่องมีผลกระทบต่อภาพสะท้อนของเด็ก คือ เมื่อเด็กต้องตกอยู่ท่ามกลางอันตราย ความเกลียดชัง ทำให้เด็กที่เคยร่าเริงสดใสอย่างลูกน้ำกลายเป็นเด็กที่หวาดกลัวและไม่มีความสุข ขณะที่เด็กอย่างเชื่อม แม้จะไม่มีผู้ปกครอง แต่อยู่ท่ามกลางความรักความเมตตาที่เป็นเด็กที่ร่าเริง มีความสุขได้

ค. ความขัดแย้ง (Conflict)

ความขัดแย้งที่ปรากฏในละครโทรทัศน์เรื่องสืบสาวความรัก มีความเกี่ยวข้องกับตัวละครเด็กคนหนึ่งในเรื่อง คือ ลูกน้ำ โดยความขัดแย้งที่ปรากฏคือความขัดแย้งระหว่างผู้ใหญ่กับเด็ก เนื่องจากลูกน้ำเห็นหน้าคนร้ายที่ฆ่าแม่ตัวเอง ซึ่งโยงใยไปถึงผู้ร้ายของเรื่องนี้ที่อยู่เบื้องหลังธุรกิจผิดกฎหมายและคดีฆาตกรรมต่างๆ ในเรื่อง

การเข้าไปมีส่วนพัวพันกับความขัดแย้งในเรื่องส่งผลต่อภาพเด็กที่ปรากฏอยู่ในช่วงแรกของเรื่อง ภาพของลูกน้ำเป็นเด็กยิ้มแย้มแจ่มใส สุขภาพจิตดี วาดอนซอนง่าย โดยมีแม่เพียงคนเดียวที่เลี้ยงดู แต่ในช่วงกลางของเรื่อง เมื่อลูกน้ำเห็นภาพที่แม่ถูกทำร้ายจนเสียชีวิต ส่งผลต่อสภาพจิตใจของเด็กน้อย ทำให้กลายเป็นเด็กเก็บกด เงียบ ไม่พูดไม่จา แสดงภาพของเด็กที่อยู่ท่ามกลางความโหดร้าย กลายเป็นเด็กที่มีปมปัญหาในใจ ไม่มีความสุข ไม่ร่าเริงเหมือนปกติ แต่ต่อมาเมื่อได้รับความเมตตาและความรักที่จริงใจจากคนในวัดที่รับเลี้ยงดูลูกน้ำ ลูกน้ำก็กลับมาเป็นเด็กร่าเริง สดใส สุขภาพจิตดีเหมือนเดิม แสดงให้เห็นว่าเด็กต้องการได้รับความรักและต้องการการดูแลเพื่อความอบอุ่นและปลอดภัย

นอกจากนี้ยังมีเด็กชายกริชที่มีความขัดแย้งกับพ่อ เป็นความขัดแย้งระหว่างผู้ใหญ่กับเด็กเช่นกัน เนื่องจากความไม่เข้าใจกัน ส่งผลให้เด็กชายกริชมีปัญหา ไม่เข้าใจและไม่ลงรอยกับพ่อมาจนปัจจุบัน ซึ่งทำให้กริชพยายามพิสูจน์ให้เห็นว่าแท้จริงแล้วเป็นคนดี แม้จะไม่ได้อย่างที่พ่อต้องการ แต่ก็ดีในแบบที่ตนเป็น

ส่วนตัวละครอื่นๆ ได้แก่ เชื่อมและเด็กชายกนิษไม่มีความเกี่ยวข้องกับความขัดแย้งในเรื่อง

ง. ตัวละคร (Character)

ตัวละครเด็กในเรื่องนี้เป็นแบบตายตัวเช่นเดียวกับละครโทรทัศน์เรื่องอื่นๆ คือมีภาพตัวละครฝ่ายดีชัดเจน สำหรับตัวละครเด็กในเรื่องประกอบด้วย เชื่อม ลูกน้ำ เด็กชายกริชและเด็กชายกนิษ ดังนี้

1. เชื่อม

เด็กชายวัย 9 ปี เป็นเด็กวัด จอมแก่น ขน ไม่มีสัมมาคารวะ ฉลาดแกมโกง เอาตัวรอดเก่ง เชื่อมจะมีทั้งข้อดีและข้อเสียในตัวเอง แต่โดยรวมแล้วเป็นเด็กดี ไม่ทำร้ายใคร และอยู่ฝ่ายพระเอกนางเอก เชื่อมได้รับการอบรมสั่งสอนและขัดเกลาจากหลวงตา ทำให้เชื่อมเป็นคนดี

2. ลูกน้ำ

เด็กหญิงวัย 7-8 ปี นางสาวต่างแม่ของอลิน แต่เพราะแม่ของลูกน้ำรู้เบื้องหลังของคนร้าย จึงถูกฆาตกรรมเพื่อปิดบังความจริง ลูกน้ำเห็นแม่ถูกฆ่าต่อหน้าต่อตาและหลบหนีได้ จึงกลายเป็นเด็กซึ่มเศร้าไม่ร่าเริง จนกระทั่งมาอยู่ที่วัดและสนิทกับเชื้อม ได้รับความรัก ความเมตตาจากคนรอบข้างจึงกลับมาเป็นเด็กปกติที่ร่าเริงเหมือนเดิม ลูกน้ำยังเป็นเด็กฉลาด รู้จักเอาตัวรอด

3. เด็กชายกริช

กริชหรือพระเอกตอนเด็ก อายุประมาณ 8 ปี มีปรากฏบางฉากในละครเรื่องนี้เป็นเด็กที่มีจิตใจดี รักพ่อแม่และพี่ชาย แต่ภายนอกเป็นเด็กเกเรและก้าวร้าว เนื่องจากพ่อเข้มงวดและถูกเปรียบเทียบกับพี่ชายที่เป็นเด็กดี เก่ง และได้อย่างใจพ่อทุกอย่าง ทำให้กริชในวัยเด็กดูเป็นเด็กมีปัญหา ทำอะไรก็ไม่เก่งเท่าพี่ชาย จึงคิดว่าพ่อรักลูกไม่เท่ากัน

4. เด็กชายกนิษ

กนิษตอนเด็กอายุประมาณ 10 ปี รักครอบครัวและน้องชาย เป็นลูกที่ดีของพ่อแม่ ฉลาด เก่ง เรียบร้อย ใจเย็น เสียสละและรักน้องชายมาก เป็นตัวอย่างที่ดีแต่ขณะเดียวกันก็ทำให้เกิดข้อเปรียบเทียบระหว่างสองคนพี่น้อง

ภาพของเด็กชายกนิษและเด็กชายกริชแสดงให้เห็นถึงที่มาที่ไปของพระเอกที่เติบโตขึ้นมามีปัญหา ไม่เข้าใจกับพ่อ สืบเนื่องจากอดีต ซึ่งเป็นสิ่งที่เสนอให้เห็นด้วยว่าเด็กจะเป็นอย่างไร อยู่ที่การเลี้ยงดูของพ่อแม่ ผู้ปกครอง ไม่จำเป็นต้องเป็นเด็กที่ครอบครัวแตกแยก แต่เด็กที่มีพ่อแม่อยู่ด้วย แต่อยู่ด้วยความไม่เข้าใจกัน ก็กลายเป็นปมปัญหาได้

จากตัวละครเด็กทั้งสี่ในเรื่องราชนิพนธ์หมอลำ สามารถสรุปได้ว่า ตัวละครเด็กในละครเรื่องราชนิพนธ์หมอลำมีลักษณะต่างๆ โดยแบ่งเป็นเกณฑ์ได้ ดังนี้

1. ชั้นชั้น (Social class) ภาพเด็กที่ปรากฏในเรื่องมีสองชนชั้นคือภาพของเด็กในชนชั้นกลางล่าง ได้แก่ ลูกน้ำ เด็กชายกริชและเด็กชายกนิษ ครอบครัวของเด็กทั้งสามมีฐานะปานกลาง ไม่ลำบากยากจนและเด็กทั้งสามได้รับการศึกษา ขณะที่เชื่อมเป็นภาพสะท้อนของเด็กชนชั้นล่าง คือเด็กวัด เป็นเด็กกำพร้า ยากจน ไม่ได้รับการศึกษาเพราะต้องทำงานในวัดแลกอาหารและที่นอน

2. เพศ (Gender) ภาพเด็กที่ปรากฏในเรื่องมีเด็กผู้หญิงหนึ่งคน คือ ลูกน้ำ และเด็กผู้ชายสามคน คือ เชื่อม เด็กชายกริชและเด็กชายกนิษ โดยปัจจัยเรื่องเพศในละครโทรทัศน์เรื่องนี้มีความแตกต่างชัดเจน คือ เด็กผู้ชายจะมีกิจกรรมมากกว่าเด็กผู้หญิง และมีการแสดงออกที่ก้าวร้าวมากกว่าเด็กผู้หญิง เช่น เด็กชายกริชมีปัญหาเกี่ยวกับพ่อและพี่ชายตั้งแต่เล็ก ขณะที่เชื่อมชอบทำกิจกรรมที่สร้างความเดือดร้อนในวัด เช่น ตกปลา ขว้างก้อนหินใส่รังนก เล่นหลอกผี เป็นต้น ขณะที่เด็กผู้หญิงอย่างลูกน้ำ มีภาพเป็นเด็กเรียบร้อย น่าเอ็นดู กิจกรรมที่ทำได้แก่วิ่งเล่นกับเชื่อม วาดภาพระบายสี เป็นต้น

3. ชาติพันธุ์ (Race) ภาพเด็กที่ปรากฏในเรื่องนี้เป็นภาพเด็กหญิงและเด็กชายชาวกรุงเทพฯ ทั้งสิ้น ไม่มีความแตกต่างด้านชาติพันธุ์ในเห็นในเรื่อง

4. บทบาท (Role) ภาพของเด็กในเรื่องแสดงบทบาทเป็นเด็กดีทุกคน ได้แก่ ลูกน้ำ ที่แสดงบทบาทเด็กที่มีความกตัญญู รักแม่มาก เมื่อเห็นภาพความรุนแรงที่แม่ถูกฆาตกรรมจึงกลายเป็นเด็กมีปัญหา หวาดกลัวแต่ไม่ก้าวร้าว และแสดงบทบาทว่าเด็กต้องการความรักและความเข้าใจ จะทำให้เด็กมีความสุขและอยู่ในสังคมได้ ส่วนเชื่อมแสดงบทบาทเด็กวัด ที่เป็นเด็กแก่นขน ร่าเริง แม้จะฉลาดแกมโกงและทำผิดศีลในบางครั้ง แต่ก็ยังเป็นเด็กดี ซึ่งลูกน้ำและเชื่อมยังแสดงบทบาทของการมีเพื่อนวัยเดียวกันหรือวัยใกล้เคียงกันของเด็กอีกด้วย ขณะที่เด็กชายกริชและเด็กชายกนิษ แสดงบทบาทความสัมพันธ์ระหว่างพ่อลูกและพี่น้อง ความไม่เข้าใจกันตั้งแต่เล็ก ส่งผลต่อพฤติกรรมและทัศนคติเมื่อเติบโตขึ้นของพระเอก

5. ปัจจัยด้านจิตวิทยา (Psychological factor) ภาพของเด็กในเรื่องนี้สะท้อนภาพความรู้สึกนึกคิดภายในจิตใจที่ต่างกัน ดังนี้

- เชื่อม เป็นเด็กวัด เป็นเด็กกำพร้า แต่มีทัศนคติในการมองโลกค่อนข้างดี คือไม่ทำตัวเป็นปัญหา มีหลวงตาเป็นผู้ปลูกฝังเรื่องคุณงามความดี

- ลูกน้ำ เคยเป็นเด็กรำเริง แต่เมื่อแม่เสียชีวิต ก็กลายเป็นเด็กที่มองโลกในแง่ร้าย หวาดกลัว ต่อมาเมื่อมาอยู่ที่วัด ได้รับความรักจากคนรอบข้างก็กลับไปเป็นเด็กที่มองโลกในแง่ดี ขึ้น มีทัศนคติที่ดีต่อชีวิตและคนรอบข้างมากขึ้น

- เด็กชายกริช เป็นเด็กที่มีทัศนคติต่อพ่อในทางลบ เพราะคิดว่าพ่อลำเอียง รักลูกไม่เท่ากัน จึงแสดงออกด้วยความก้าวร้าว

- เด็กชายกนิษ แม้จะเป็นเด็กแต่มีความเข้าใจพ่อและน้องชาย พยายามประสานความสัมพันธ์ของทั้งสองเข้าด้วยกัน เป็นคนที่รักน้องมาก

๑. บทสนทนา (Dialogue)

บทสนทนาของตัวละครเด็กในละครโทรทัศน์เรื่องสี่สาวร้าวรักแสดงลักษณะนิสัยของตัวละครแต่ละตัวได้อย่างโดดเด่น ดังนี้

- เชื่อมกับหลวงตา

ตัวอย่างบทสนทนาตอนที่เชื่อมทำผิดแต่ไม่ยอมรับผิด แถมยังโกหกหลวงตา แต่ริสาเห็นเข้าจึงมาเป็นพยานให้

หลวงตา	ตกลงเอ็งจะรับสารภาพหรือจะให้ข้าหวดจนกันลาย หา ไอ้เชื่อม
เชื่อม	หลวงตาใจเย็นๆ นะครับ
หลวงตา	เอ็งไม่ต้องมาปლობข้า เอ็งทำกระจกแตกจะให้ข้าใจเย็นได้ไง
เชื่อม	ก็หลวงตาสอนเชื่อมเองไม่ใช่หรือว่าโกรธคือโง่ โง่โง่คือบ้า ไม่โกรธดีกว่าจะได้ไม่บ้าแล้วก็ไม่โง่โง่ครับหลวงตา
หลวงตา	เอ็งว่าข้าบ้าหรือ
เชื่อม	นี่หลวงตากำลังลงโทษคนบริสุทธิ์นะครับ เชื่อมไม่ได้ทำสักหน่อย

หลวงตา ไม่ต้องมาเล่นลั่น ถ้าแข็งไม่ทำ ใครจะทำ
 แถวนี่มีเด็กเกเรอยู่คนเดียวเท่านั้น นังลูกน้ำก็ไม่เห็นทำอะไร

เชื่อม หลวงตามีพยานรีเปล่าครับ

ริสา พยานอยู่นี้แล้วคะ เดี่ยวพี่จะยืนยันกับหลวงตาเอง
 ว่าใครเป็นคนทำกระจกแตก

เชื่อม (ไม่ยอมรับ) แล้วใครล่ะครับ

ริสา ถ้าพี่ต้องบอกหลวงตาด้วยตัวพี่เอง พี่จะให้หลวงตาลงโทษ
 คนที่ทำผิดหนักขึ้นอีกเท่าหนึ่งเลย โทษฐานไม่ยอมรับผิด

เชื่อม (กลัว) ก็ได้ครับ...แต่...แค่ 3 ที่พอนะหลวงตา

จากบทสนทนาสะท้อนภาพของเชื่อมที่เป็นเด็กเกเร ชุกชน และโกหกเพื่อเอาตัวรอด และภาพการปลูกฝังและอบรมสั่งสอน (Socialization) โดยหลวงตาที่เป็นเหมือนผู้ปกครองของเชื่อม เพื่อสอนความดีงามให้เชื่อม (Moral judgment) คือการโกหกเป็นสิ่งไม่ดี จึงต้องถูกลงโทษ ทำผิดต้องกล้ายอมรับผิด

- ลูกน้ำกับอลิน

บทสนทนาตอนนี้เป็นบทสนทนายระหว่างลูกน้ำ อลินและปิ่น อลินและปิ่นต้องการรับลูกน้ำกลับไปอยู่ที่บ้าน แต่ลูกน้ำไม่อยากจะกลับไปเพราะที่บ้านนั้นไม่มีความสุข แม้จะมีความสุขสบาย ร่ำรวยแต่ไม่อบอุ่น ไม่มีใครรักและยอมรับลูกน้ำ นอกจากอลิน

อลิน แค่ว่าลูกน้ำอยู่กับเชื่อม ไม่ได้ไปเถลไถลที่ไหน ลินก็พอใจแล้ว
 ลูกน้ำไหว้คุณบ๊ากับพี่ๆ ชะ แล้วจะได้กลับบ้านกัน

ลูกน้ำ ลูกน้ำไม่อยากจะกลับ ลูกน้ำอยากเล่นกับพี่เชื่อม

ปิ่น แต่มันเย็นแล้ว กลับไปกับพี่อลินดีกว่า
 เดี่ยวพุงนี้ค่อมมาใหม่ก็ได้

ลูกน้ำ ลูกน้ำไม่อยากจะกลับนี่คะ กลับไปก็ไม่มีใครเล่นกับลูกน้ำ

อลิน ก็เล่นกับพี่อลินไงคะ

ลูกน้ำ ก็แค่พี่อลินที่พูดกับลูกน้ำ คนอื่นไม่มีใครพูดกับลูกน้ำเลย

คุณพ่อก็ด้วย บ้านนั้นถึงจะใหญ่แต่ก็ไม่อบอุ่น
ลูกน้ำไม่อยากจะกลับไปอีก

จากบทสนทนาแสดงภาพของลูกน้ำที่เหมือนเด็กทุกคนที่ต้องการความรัก ความ
อบอุ่นและการยอมรับจากคนรอบข้าง เมื่ออยู่ที่ไหนแล้วไม่มีความสุข ไม่อบอุ่น ก็ไม่ได้อยากอยู่ แม้ว่า
จะเป็นบ้านที่สุขสบายแค่ไหนก็ตาม

- ลูกน้ำกับคนร้าย

บทสนทนาตอนนี้เป็นบทสนทนายระหว่างลูกน้ำกับคนร้ายที่รักพาตัว สะท้อนภาพ
ว่าลูกน้ำเป็นเด็กฉลาด รู้จักเอาตัวรอด

ลูกน้ำ น้ำคะน้ำ ปวดท้อง ฉี่จะราดแล้ว น้ำช่วยพาหนูไปเข้าห้องน้ำ
หน่อยได้มั๊ย นะคะน้ำ

คนร้าย ไล่เว้ย ยุ่งจ้ง ไป ให้ไวนะ แล้วอย่าตูดตึก ไม่งั้นโดนแน่

(ลูกน้ำเข้าห้องน้ำแล้วเห็นว่าไม่มีทางหนีได้ จึงใช้ถังน้ำ ต่อตัวแล้วปีนหนีออกทาง
ช่องหน้าต่างแต่ในที่สุดก็โดนจับได้)

จากบทสนทนาแสดงให้เห็นว่าลูกน้ำเป็นเด็กฉลาด พุดจาไพเราะ รู้จักคิดหาทาง
เอาตัวรอดตามประสาเด็ก

- เด็กชายกริชและเด็กชายกนิษและพ่อ

เด็กชายกริชเป็นเด็กก้าวร้าว มีปัญหาเกี่ยวกับพ่อ จึงมีบทสนทนาที่แสดงอารมณ์กราด
เกรี้ยวและก้าวร้าว ขณะที่เด็กชายกนิษ เป็นเด็กเรียบร้อย อยู่ในโอวาท ฉลาด ใจเย็น บท
สนทนาจึงแสดงให้เห็นถึงความเป็นพี่ชายที่แสนดี ที่พุดจาไพเราะและใจเย็นแม้น้องจะก้าวร้าว
เพียงใด รวมทั้งบทสนทนาที่แสดงความอบอุ่น ความรักที่มีต่อพ่อ แม่และน้องชายคนเดียว

พ่อ ทำการบ้านไปนะกริช กนิษดูน้องด้วย

กนิษ ทำไมไม่ทำการบ้านล่ะ มาเที่ยวพี่ช่วย หน้าไหนล่ะ

กริช อย่ามายุ่ง

กนิษ	ทำไมทำแบบนี้
กริช	ก็จะได้ไม่ต้องทำไง
พ่อ	อะไรกัน
กริช	พี่กนิษทำสมุดกริชขาด
พ่อ	แกหัดโกหกแต่เด็กเลย ฉันดูอยู่ ใจดีแล้ว (พ่อตืงโทษ)

จากบทสนทนาแสดงให้เห็นลักษณะของตัวละครในเรื่องและความสัมพันธ์ของพี่น้อง และพ่อลูก เด็กชายกริชเป็นเด็กเกเร ก้าวร้าว ขณะที่เด็กชายกนิษใจเย็นและรักน้อง และในส่วนของพ่อเป็นการแสดงถึงการอบรมสั่งสอนและการปลูกฝัง (Socialization) แต่การอบรมสั่งสอนของพ่อค่อนข้างใช้ความรุนแรง คือ การทำโทษแต่ไม่อธิบายเหตุผล ก่อให้เกิดปมในใจของเด็กกริช ที่คิดว่าพ่อรักลูกไม่เท่ากัน ส่งผลไปถึงตอนโตที่ทำให้กริชกับพ่อมีปัญหาและไม่เข้าใจกันตลอดเวลา ถ้าหากพ่อเลิกใช้ความรุนแรง และหันมาใช้วิธีพูดคุยทำความเข้าใจ ทั้งสองคนพ่อลูกก็จะเข้าใจกันมากขึ้น

จ. ฉาก (Setting)

ฉากของตัวละครเด็กในเรื่องสี่สาวรารักนี้จะเน้นที่อยู่อาศัยของเด็กในเรื่อง ได้แก่

- วัด เชื่อมเป็นเด็กกำพร้า อาศัยอยู่ในวัด เป็นเด็กวัดที่มีพระคอยอบรมสั่งสอนแทนพ่อแม่ ความหมายของฉากนี้คือการเป็นภาพสะท้อนของชนชั้นล่าง วิถีชีวิตของกลุ่มคนที่เรียกว่าเด็กวัด เป็นเด็กกำพร้า ไม่ได้มีโอกาสทางการศึกษา ไม่มีพ่อแม่ แต่มีพระทำหน้าที่อบรมบ่มนิสัยให้เป็นคนดี

สำหรับลูกน้ำ แม้ว่าไม่ได้เป็นเด็กวัดตั้งแต่ต้น แต่หลังจากที่แม่ถูกฆาตกรรม ลูกน้ำกลายเป็นเด็กกำพร้า หลงทางมาอยู่ที่วัด หลวงตาจึงรับอุปการะ ให้ที่อยู่ ที่กิน ลูกน้ำจึงปรากฏในฉากวัดเช่นกัน โดยลูกน้ำได้พบกับเชื่อมและเป็นเพื่อนเล่นกัน จึงทำให้คลายความเศร้าโศกจากการเสียแม่ไปได้

- บ้านเศรษฐี ในช่วงหนึ่งของเรื่อง วิศิษฎ์ซึ่งเป็นผู้ร้ายในเรื่องรู้ว่าลูกน้ำเป็นลูกสาวของตนกับผู้หญิงอีกคนอาศัยอยู่ที่วัดและรู้เรื่องคนที่มาแม่ จึงรับมาอยู่ที่บ้านด้วยเพื่อป้องกันไม่ให้ใครรู้ความจริงว่าตนอยู่เบื้องหลังคดีต่างๆ ความหมายของฉากบ้านใหญ่โตสะท้อนภาพชนชั้นกลางบน ที่มีฐานะร่ำรวย แต่กลับไม่มีความสุขและความอบอุ่นเหมือนที่วัด

- บ้าน สำหรับเด็กชายกริชและกนิษมีฉากการปรากฏตัวในบ้านเช่นกัน เป็นบ้านหลังเก่าที่อยู่กันมานานแล้ว โดยมีพ่อแม่และลูกชายสองคน เป็นภาพสะท้อนของชนชั้นกลางล่างที่มีฐานะปานกลาง เด็กได้รับการศึกษา

- สถานที่ท่องเที่ยว ในที่นี้คือ ศูนย์การค้า นางเอกพาลูกน้ำไปเที่ยว แสดงภาพวิถีชีวิตของชนชั้นกลางบนที่มีฐานะร่ำรวย มีกำลังการซื้อของตามต้องการ มีความสุขสบาย แต่เมื่อเปรียบเทียบกับกริชเล่นในวัด ลูกน้ำกลับมีความสุขเมื่ออยู่ที่วัดมากกว่า สื่อความหมายว่าเด็กต้องการความรักและความอบอุ่นมากกว่าเงินทอง

ข. มุมมองในการเล่าเรื่อง (Point of view)

มุมมองในการเล่าเรื่องที่ปรากฏตลอดในละครเรื่องสองเรานิรันดรเป็นการเล่าเรื่องแบบผู้ใหญ่มองเด็ก โดยเป็นผู้ใหญ่แบบหัวโบราณ โดยจะเห็นได้จากนำเสนอภาพเด็กที่รู้จักคิด ต่อรอง เจริญด้วยเหตุผล เป็นเด็กรุ่นใหม่ แต่การทำโทษหรืออบรมสั่งสอนของพระเป็นแบบโบราณ ใช้ไม้เรียวตี ทำโทษ

ภาพเด็กในละครโทรทัศน์เรื่องสี่สาวอารัก

จากการวิเคราะห์ด้วยแนวคิดเรื่องการเล่าสามารถสรุปได้ว่ามีทั้งเด็กที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินเรื่องและเด็กที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินเรื่อง แต่ภาพเด็กที่ปรากฏทั้งหมดล้วนถูกกำหนดด้วยแก่นเรื่องและโครงเรื่องเช่นเดียวกับตัวละครอื่นๆ ได้แก่ การที่ลูกน้ำเป็นเด็กหวาดกลัว มีปัญหาน่าสงสารเพราะโครงเรื่องกล่าวถึงความอันตราย น่ากลัวของคดีฆาตกรรม และการเข้าไปเกี่ยวข้องกับความรุนแรงของเด็ก ขณะที่เชื่อมเป็นเด็กรำเริงสดใส เพื่อลดความตึงเครียดและความน่ากลัวในเรื่อง

บทบาทของเด็กทั้งสองคนในเรื่องเป็นบทบาทของเด็กดีทั้งสิ้น แม้จะมีความก้าวร้าวของเด็กชายกนิษหรือการทำผิดศีลของเด็กชายเชื่อมอยู่บ้างก็ตามแต่โดยรวมแล้วเด็กทุกคนต่างมีพื้นฐานจิตใจที่ดี โดยใช้บทสนทนาเป็นเครื่องมือในการสื่อความหมายผ่านมุมมองที่ผู้ใหญ่มองเด็ก ได้แก่ การอบรมสั่งสอนหรือการปลูกฝัง (Socialization) และความดีงาม (Moral judgment) เช่น การโกหกเป็นสิ่งไม่ดี การเชื่อฟังผู้ใหญ่ เป็นต้น

นอกจากนี้ภาพเด็กในเรื่องเป็นภาพที่หลากหลายของเด็ก ได้แก่ ลูกน้ำ เด็กชายกริชและเด็กชายกนิษแสดงภาพเด็กชนชั้นกลางล่าง เชื่อมเป็นภาพของเด็กชนชั้นล่าง เด็กวัดและเด็กกำพร้า เป็นต้น แต่ไม่ว่าจะนำเสนอภาพสะท้อนที่หลากหลายเพียงใด แต่มีเพียงสิ่งเดียวที่เด็กทุกคนและทุกชนชั้นต้องการคือความรักนั่นเอง

สำหรับฉากของเด็กในละครเรื่องนี้แสดงวิถีชีวิตของเด็กแต่ละครและพบว่ามีค่อนข้างจำกัด ได้แก่ ที่อยู่อาศัยของเด็ก เช่น วัด บ้าน และสถานที่ท่องเที่ยว ได้แก่ ศูนย์การค้า เป็นต้นโดยฉากแสดงชนชั้นและฐานะของเด็กแต่ละคน เช่น เชื่อมที่เป็นภาพเด็กในชนชั้นล่างอาศัยอยู่ที่วัด ขณะที่ลูกน้ำ เด็กชายกริชและเด็กชายกนิษเป็นภาพเด็กชนชั้นกลาง จึงอาศัยในบ้านที่แสดงฐานะของครอบครัวชนชั้นกลาง โดยรวมแล้วฉากของเด็กในเรื่องมีค่อนข้างจำกัดและไม่ค่อยหลากหลายเมื่อเทียบกับผู้ใหญ่ แสดงให้เห็นว่าเด็กมีความสำคัญน้อยกว่าผู้ใหญ่ในเรื่อง นอกจากนี้แม้ว่าเด็กในเรื่องบางคนจะได้รับการศึกษาแต่กลับไม่มีภาพโรงเรียนแสดงให้เห็นว่าฉากของเด็กในละครขึ้นอยู่กับผู้ใหญ่เป็นสำคัญ

4.3.5 บทวิเคราะห์ภาพเด็กในละครโทรทัศน์ช่วงไพรม์ไทม์

ในการวิเคราะห์ภาพเด็กในละครโทรทัศน์ช่วงไพรม์ไทม์ทั้ง 4 เรื่องข้างต้น ผู้วิจัยพบว่าองค์ประกอบต่างๆ ในละครโทรทัศน์ตามแนวคิดการเล่าเรื่องล้วนมีความเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์เป็นเอกภาพ และส่งผลต่อภาพเด็กที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ทั้งสิ้น

ตารางที่ 4.6 การวิเคราะห์ภาพเด็กจากโครงเรื่องละครโทรทัศน์ช่วงไพรม์ไทม์

ละคร	เด็ก	โครงเรื่อง				
		การเริ่มเรื่อง	พัฒนาเหตุการณ์	ภาวะวิกฤติ	ภาวะคลี่คลาย	ยุติเรื่องราว
ราชินีหมอลำ	ค่านาง	✓	×	×	×	×
	น้อม	×	✓	×	×	✓
สองเรานิรันดร	โชดา	✓	✓	×	×	✓
รักของนายดอกไม้	ราชพฤกษ์	✓	×	×	×	×
	พวงชมพู	✓	×	×	×	×
สี่สาวราวรัก	เชื่อม	✓	✓	×	×	✓
	ลูกน้ำ	✓	✓	×	×	✓
	กรีช	×	×	×	×	×
	กนิษ	×	×	×	×	×

จากตารางสรุปได้ว่าโครงเรื่องละครโทรทัศน์ช่วงไพรม์ไทม์ส่วนใหญ่ไม่ได้ต้องการนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับเด็กโดยตรง โดยโครงเรื่องจะเกี่ยวข้องกับผู้ใหญ่มากกว่า จะเห็นได้ว่าโครงเรื่องส่วนที่เกี่ยวข้องกับเด็กมักปรากฏในตอนเริ่มเรื่อง การพัฒนาเหตุการณ์และตอนจบ แต่ในส่วนภาวะวิกฤติและภาวะคลี่คลายกลับไม่กล่าวถึงเรื่องราวของเด็กเลย ทั้งๆ ที่เป็นส่วนสำคัญของการดำเนินเรื่องของละครโทรทัศน์

ลักษณะโครงเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับเด็กเป็นแนวโน้มที่สะท้อนให้เห็นว่าตัวละครเด็กส่วนใหญ่เป็นเพียงสีสันของเรื่อง ทำให้เรื่องราวอ่อนโยน อบอุน สนุกและน่ารักหรือน่าสงสารมากขึ้น โดยไม่มีความสำคัญต่อเนื้อเรื่องหรือโครงเรื่องมากนัก แต่โครงเรื่องส่งผลกระทบต่อภาพเด็กที่ปรากฏในเรื่อง กล่าวได้ว่าการวางโครงเรื่องมีผลต่อภาพเด็กที่ปรากฏในละครแต่ละเรื่อง เช่น โครงเรื่องราชินีหมอลำกล่าวถึงชีวิตครอบครัวที่รันทด ลำบากยากจน ภาพเด็กทั้งสองในเรื่องจึงเป็นภาพเด็กที่น่าสงสาร แต่เป็นเด็กดี ขณะที่สองเรานิรันดรมีโครงเรื่องที่กล่าวถึงความรักของหนุ่มสาวและความรักความอบอุ่นในครอบครัว ภาพของเด็กชายโชดาจึงเป็นภาพเด็กที่ได้รับความรักและความอบอุ่นจากคนในครอบครัว เป็นเด็กร่าเริง สดใส มีความสุข ไม่ใช่เด็กน่าสงสาร เป็นต้น

ตารางที่ 4.7 การวิเคราะห์ภาพเด็กจากแก่นเรื่องของละครโทรทัศน์ช่วงไพรม์ไทม์

ละครโทรทัศน์	เด็ก	แก่นเรื่อง		
		Love theme	Power theme	Career Theme
ราชินีหมอลำ	ค่านาง	✓	×	×
	น้อม	✓	×	×
สองเรานิรันดร	โซดา	✓	×	×
รักของนายดอกไม้	ราชพฤษ์	✓	×	×
	พวงชมพู	✓	×	×
สืบสาวราวรัก	เชื่อม	✓	×	×
	ลูกน้ำ	✓	✓	×
	กรีช	✓	×	×
	กนิษ	✓	×	×

จากตารางสรุปได้ว่าแก่นเรื่องละครโทรทัศน์ช่วงไพรม์ไทม์ส่วนใหญ่กล่าวถึงเรื่องความรักเป็นหลัก โดยเน้นที่ความรักของหนุ่มสาว ส่วนแก่นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเด็กเป็นความรักในครอบครัว ดังนั้นแก่นเรื่องในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเด็กจึงเป็นเพียงส่วนหนึ่งในละครโทรทัศน์เท่านั้น ไม่ใช่ส่วนหลักหรือทั้งหมด เช่น ในละครเรื่องราชินีหมอลำและสองเรานิรันดรที่มีแก่นเรื่องกล่าวถึงความรักความอบอุ่นในครอบครัว ภาพเด็กที่ปรากฏจึงเป็นภาพเด็กที่ดี มีความกตัญญู เชื่อฟังคำสั่งสอนของผู้ปกครอง แต่ภาพเด็กทั้งสองเรื่องแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง โดยน้อมจากราชินีหมอลำ เป็นภาพเด็กที่มีชีวิตยากลำบาก นำสงสาร รัทท น้าเอาใจช่วย ขณะที่โซดาจากเรื่องสองเรานิรันดรเป็นภาพเด็กน่ารัก น่าเอ็นดู สดใส ทั้งนี้เพราะราชินีหมอลำยังมีแก่นเรื่องที่พูดถึงความยากลำบากและการต่อสู้กับอุปสรรคในชีวิต ขณะที่เรื่องสองเรานิรันดรกล่าวถึงความรักเพียงอย่างเดียว แม้ว่าเด็กจะไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับแก่นเรื่องทั้งหมดแต่แก่นเรื่องส่งผลกระทบต่อภาพเด็กที่ปรากฏในละคร

ตารางที่ 4.8 การวิเคราะห์ภาพเด็กจากความขัดแย้งในละครโทรทัศน์ช่วงไพรม์ไทม์

ละครโทรทัศน์		ความขัดแย้ง		
		ผู้ใหญ่กับผู้ใหญ่	ผู้ใหญ่กับเด็ก	เด็กกับเด็ก
ราชินีหมอลำ	ค่านาง	✓	×	×
	น้อม	✓	×	×
สองเรานิรันดร	โชดา	✓	×	×
รักของนายดอกไม้	ราชพฤกษ์	×	×	×
	พวงชมพู	×	×	×
สืบสาวราวรัก	เชื่อม	✓	×	×
	ลูกน้ำ	✓	✓	×
	กรีช	×	✓	×
	กนิษ	×	×	✓

จากตารางสรุปได้ว่าความขัดแย้งที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ช่วงไพรม์ไทม์ส่วนใหญ่เป็นความขัดแย้งระหว่างผู้ใหญ่กับผู้ใหญ่ มีเพียง 1 จาก 4 เรื่องคือละครโทรทัศน์เรื่องสืบสาวราวรักที่กล่าวถึงความขัดแย้งระหว่างผู้ใหญ่กับเด็กและระหว่างเด็กกับเด็กด้วยกัน ดังนั้นเด็กจึงมีส่วนเกี่ยวข้องกับความขัดแย้งหลักๆ ในละครโทรทัศน์น้อยมาก ส่งผลให้เรื่องราวของละครโทรทัศน์มักไม่มีเด็กเป็นตัวดำเนินเรื่องหลัก เพราะละครโทรทัศน์ดำเนินไปตามความขัดแย้งในเรื่อง เด็กจึงเป็นเพียงส่วนประกอบหนึ่งในละครโทรทัศน์เท่านั้น แต่ความขัดแย้งของผู้ใหญ่ในเรื่องส่งผลกระทบต่อภาพเด็กที่ปรากฏในละครโทรทัศน์

ตารางที่ 4.9 การวิเคราะห์ภาพเด็กจากลักษณะตัวละครในละครโทรทัศน์ช่วงไพรม์ไทม์

ละคร	ตัวละคร	ชนชั้น						เพศ			ชาติพันธุ์			บทบาท	ด้านจิตวิทยา		
		บน		กลาง		ล่าง		หญิง	ชาย	กทม	ตจว	การมองโลก	ทัศนคติ				
		✓	✗	✓	✗	✓	✗						ต่อตัวเอง		ต่อผู้อื่น		
ราชินีหมอลำ	ค่านาง	✗	✗	✓	✓	✗	✓	✗	✗	✗	✓	+	+	+			
	นิม	✗	✗	✓	✓	✗	✓	✗	✗	✓	+	+	+	+			
สองเรานีนคร	โชดา	✗	✓	✗	✗	✓	✗	✓	✓	✗	✗	+	+	+			
	ราชพฤกษ์	✗	✓	✗	✗	✓	✗	✓	✓	✗	✗	+	+	+			
รักของนายดอกไม้	พวงชมพู	✗	✓	✗	✓	✗	✓	✗	✓	✗	✗	+	+	+			
	เชื่อม	✗	✗	✓	✗	✓	✗	✓	✓	✗	✗	+/-	+	+			
สี่บสาวรัก	ดูน่า	✗	✓	✗	✓	✗	✓	✗	✓	✓	✗	+	+	+/-			
	กฤษ	✗	✓	✗	✗	✓	✓	✓	✓	✗	✗	-	-	-			
	กนิษ	✗	✓	✗	✗	✓	✓	✓	✓	✗	✗	+	+	+			

จากการวิเคราะห์ตัวละครพบว่าภาพเด็กที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ช่วงไพรม์ไทม์ ทั้ง 4 เรื่องมีลักษณะต่างๆ โดยแบ่งเป็นเกณฑ์ได้ ดังนี้

1. ชั้น (Social class) ละครโทรทัศน์ช่วงไพรม์ไทม์นำเสนอภาพเด็กชนชั้นกลางล่างจำนวน 6 คนจากเด็ก 9 คน ได้แก่ โซดา ราชพฤกษ์ พวงชมพู ลูกน้ำ กฤษและกนิษและชนชั้นล่างเป็นส่วนน้อย คือ 3 คนจากเด็ก 9 คน ได้แก่ คำนาง นิมและเชื่อม ซึ่งสอดคล้องกับประเด็นโอกาสทางการศึกษาของเด็กในละครโทรทัศน์ที่พบว่าเด็กที่เรียนหนังสือมี 4 คน ได้แก่ โซดา เด็กหญิงคำนาง เด็กชายกฤษและเด็กชายกนิษ ขณะที่เด็กที่ไม่มีโอกาสเรียนหนังสือมี 2 คน ได้แก่ เชื่อมและนิม ทั้งนี้เพราะความยากจน

2. เพศ (Gender) เมื่อแบ่งโดยใช้เกณฑ์เรื่องเพศ พบว่ามีเด็กหญิงและเด็กชายเท่าๆ กัน ไม่ปรากฏความแตกต่างมากนัก คือเด็กชาย 5 คนและเด็กหญิง 4 คน

เพศของเด็กยังส่งผลต่อกิจกรรมและอุปนิสัยที่แตกต่างกันซึ่งปรากฏในละครโทรทัศน์ โดยเด็กผู้ชายจะมีกิจกรรมมากกว่าเด็กผู้หญิง ทั้ง ยิงนก ตกปลา กิจกรรมกีฬา เกมสเก็ต เป็นต้น ขณะที่ภาพเด็กผู้หญิงไม่มีกิจกรรมการเล่นที่ชัดเจน นอกจากการวิ่งเล่นกับเพื่อนวัยเดียวกัน หรือเล่นตามเด็กผู้ชายในกรณีที่มีเด็กผู้ชายเป็นเพื่อนเล่น ภาพเด็กผู้หญิงมักอยู่นิ่งกว่าเด็กผู้ชาย โดยจะอยู่ใกล้ชิดและคอยดูแลผู้ปกครอง

3. ชาติพันธุ์ (Race) ภาพสะท้อนของเด็กที่ปรากฏในละครโทรทัศน์มักไม่ระบุประเด็นเรื่องชาติพันธุ์ชัดเจนนัก ส่วนใหญ่เป็นเด็กกรุงเทพฯ จำนวน 7 คน มีเพียงเรื่องเดียวคือราชินีหมอลำที่สะท้อนภาพเด็กต่างจังหวัดจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำนวน 2 คน ได้แก่ นิมและคำนาง

4. บทบาท (Role) บทบาทของเด็กที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ล้วนมีความเกี่ยวข้องกับพระเอกและนางเอกทั้งหมด เช่น นิมเป็นน้องสาวนางเอก โซดาเป็นหลานชายนางเอก เป็นต้น และเด็กทุกคนยังแสดงบทบาทของเด็กดีทั้งหมด โดยความเป็นเด็กดีจะแตกต่างกันไป เช่น นิมและคำนางในเรื่องราชินีหมอลำแสดงบทบาทของเด็กกตัญญู เชื่อฟังคำสอนของผู้ใหญ่ รู้จักคิด รู้จักหน้าที่และแม้จะมีชีวิตที่ลำบาก มีครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์แต่ไม่ทำตัวเป็นเด็กมีปัญหาหรือเป็นภาระต่อสังคม ขณะที่เด็กชายโซดาจากเรื่องสองเรานิรันดรแสดงบทบาทเด็กที่มีสัมมาคารวะ รู้จัก

คิดและตัดสินใจถูกผิด เชื่อฟังผู้ใหญ่ และเป็นเด็กขยัน ส่วนเชื่่อม แม้จะเป็นเด็กวัดที่แก่นและชน แต่แสดงบทบาทของเด็กดีคือเป็นเด็กมีน้ำใจ ไม่คิดร้ายใคร เป็นต้น

5. ปัจจัยด้านจิตวิทยา (Psychological factor) พบว่าละครโทรทัศน์ช่วงไพร์มไทม์นำเสนอภาพเด็กที่มองโลกในแง่ดี มีทัศนคติต่อคนรอบข้างและต่อตัวเองในทางที่ดี ไม่ทำตัวมีปัญหา หรือก้าวร้าว ไม่ว่าจะมาจากชนชั้นกลางล่างหรือชนชั้นล่าง ไม่ว่าจะครอบครัวจะอบอุ่นสมบูรณ์หรือมีปัญหาหรือเป็นเด็กกำพร้าก็ตาม

ตารางที่ 4.10 การวิเคราะห์ภาพเด็กจากบทสนทนาในละครโทรทัศน์ช่วงไพร์มไทม์

ละครโทรทัศน์	เด็ก	คู่สนทนา	ความหมายของบทสนทนา			
			อบรม สั่งสอน	ตัดสิน ถูกผิด	สำนึกที่ดี	อื่นๆ
ราชินีหมอลำ	ค่านาง	พิน (แม่)	x	x	✓	x
	น้อม	ศักดิ์ (พ่อ)	✓	x	✓	x
		ค่านาง (พี่สาว)	x	x	✓	x
สองเรานีรันดร	โชดา	ญาติ / อีสระ	✓	x	x	x
		ฟ้าคราม (พ่อ)	x	✓	x	x
รักของนาย ดอกไม้	ราชพฤกษ์	พวงชมพู	x	x	x	✓
สืบสาวราวรัก	เชื่่อม	หลวงตา	✓	✓	x	x
	ลูกน้ำ	อลิน	x	x	x	✓
		คนร้าย	x	x	x	✓
	กริช	กนิษ / พ่อ	✓	x	x	✓

จากการวิเคราะห์บทสนทนาจากละครโทรทัศน์ช่วงไพรม์ไทม์พบว่าบทสนทนาส่วนใหญ่เป็นบทสนทนาที่เกิดขึ้นระหว่างผู้ใหญ่และเด็ก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นไปในเชิงอบรมสั่งสอน (Socialization) โดยผู้ใหญ่หรือผู้ปกครองเป็นฝ่ายสอนและเด็กเป็นผู้รับการอบรมสั่งสอน ได้แก่ พ่อ แม่ ญาติ พระ เป็นต้น ซึ่งลักษณะบทสนทนาสะท้อนภาพของเด็กในสังคมที่เป็นฝ่ายรับ

นอกจากนี้บทสนทนายังแสดงถึงความสำนึกที่ดี (Conscience) และการตัดสินถูกผิดของของเด็ก (Moral judgment) ได้แก่ ความกตัญญู การเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ การโกหกเป็นสิ่งที่ไม่ดี เป็นต้น

ตารางที่ 4.11 การวิเคราะห์ภาพเด็กจากฉากในละครโทรทัศน์ช่วงไพรม์ไทม์

ละคร	ตัวละคร	ฉาก	ความหมายของฉาก				
			ชนชั้น		พื้นที่		
			กลาง	ล่าง	ผู้ใหญ่	เด็ก	ครอบครัว
ราชินีหมอลำ	ค่านาง	กระท่อม	x	✓	x	x	✓
		โรงเรียน	x	✓	x	✓	x
	นั้ม	บ้าน	x	✓	x	x	✓
		สถานที่ทำงาน	x	✓	✓	x	x
		สถานที่ท่องเที่ยว	✓	x	x	x	✓
สองเรานิรันดร	โชดา	บ้าน	✓	x	x	x	✓
		ร้านอาหาร	✓	x	✓	x	x
		ทะเล	✓	x	x	x	✓
รักของนายดอกไม้	ราชพฤกษ์	สวนดอกไม้	✓	x	x	✓	x
	พวงชมพู						
สืบสาวราวรัก	เชื่อม	วัด	x	✓	x	x	✓
	ลูกน้ำ	วัด / บ้าน	✓	x	x	x	✓
	กฤษ / กนิษ	บ้าน	✓	x	x	x	✓

จากตารางสรุปได้ว่าภาพเด็กที่นำเสนอจะมีฉากที่จำกัด ซึ่งต่างจากตัวละครที่เป็นผู้ใหญ่ โดยฉากของเด็กแสดงวิถีชีวิตของเด็กแต่ละคน โดยสามารถแบ่งประเภทของฉากได้ดังนี้

-บ้านหรือที่อยู่อาศัย เป็นฉากที่พบบ่อยและเป็นฉากที่คู่กับภาพเด็ก เช่นในละครโทรทัศน์เรื่องราชินีหมอลำ ปรากฏเป็นฉากบ้านพัก เนื่องจากเป็นครอบครัวคนอีสานที่เข้ามาอาศัยในกรุงเทพฯ จึงไม่มีบ้านเป็นของตัวเอง จะเป็นบ้านเช่า ขณะที่ที่เชื่อมในสี่สาวรารัก เป็นเด็กวัด จึงอาศัยในวัด ส่วนในเรื่องสองเรานิรันดร โชดาจะปรากฏในฉากบ้านและร้านอาหารของครอบครัว คำนางตอนเด็กอยู่บ้านที่ต่างจังหวัด มีเพียงเรื่องรักของนายดอกไม้ที่ตัวละครเด็กปรากฏอยู่ในอดีต ในความทรงจำของพระเอกและนางเอก จึงมีสถานที่เดียวคือ สนามเด็กเล่นในสวนดอกไม้

- สถานที่ท่องเที่ยวของครอบครัวหรือของพระเอกนางเอก ได้แก่ ครอบครัวของโชดาชอบไปทะเล โชดาจึงมีฉากที่ไปเที่ยวทะเล ขณะที่ลูกน้ำมีฉากที่อลิน พี่สาวต่างแม่ พาไปเดินเที่ยวเล่นในห้างสรรพสินค้า ฉากที่รุจน์และคำนางพานิมซึ่งเศร้าโศกเสียใจที่พ่อหายไป ไปเดินเที่ยวเล่นในห้างสรรพสินค้าเช่นกัน

- สถานที่ทำงานของผู้ใหญ่ เช่น นิมพาพ่อตาบอดไปเป่าแคนแลกเงินที่หน้าห้างสรรพสินค้าแห่งหนึ่งและโชดา มีฉากร้านอาหารของปรายฝน ซึ่งเป็นกิจการของครอบครัว เป็นต้น

- โรงเรียน แม้ว่าเด็กควรจะได้รับการศึกษาและมีฉากปรากฏตัวในโรงเรียนแต่จากการวิเคราะห์ละครโทรทัศน์ทั้งสี่เรื่องพบว่ามีเพียงเรื่องเดียว คือ ราชินีหมอลำ ที่ปรากฏฉากโรงเรียน ตอนที่คำนางเรียนหนังสือในห้องเรียนเท่านั้น ทั้งนี้เพราะโดยเรื่องราวในละครโทรทัศน์ไม่ได้มุ่งเน้นที่ภาพหรือแง่มุมชีวิตของเด็กเป็นหลัก

นอกจากนี้ฉากยังแสดงถึงฐานะทางสังคมหรือชนชั้นของเด็กในเรื่อง เช่น ฉากบ้านเช่าที่เก่าโทรมของนิม แสดงให้เห็นความจนของคนอีสานที่เข้ามาอาศัยในกรุงเทพฯ เป็นต้น

จากฉากที่มีความหลากหลายน้อยและมีค่อนข้างจำกัดสะท้อนให้เห็นภาพของพื้นที่ของเด็กในละครโทรทัศน์ช่วงไพร่หมื่นยังไม่ได้รับความสำคัญ เนื่องจากละครโทรทัศน์ช่วงไพร่หมื่นเป็นพื้นที่ของผู้ใหญ่มากกว่าเด็ก

ตารางที่ 4.12 การวิเคราะห์ภาพเด็กจากมุมมองการเล่าเรื่องในละครโทรทัศน์ช่วงไพรม์ไทม์

ละครโทรทัศน์	มุมมองการเล่าเรื่อง		
	ผู้ใหญ่มองเด็ก		เด็กมองเด็ก
	ผู้ใหญ่หัวโบราณ	ผู้ใหญ่สมัยใหม่	
ราชินีหมอลำ	✓	✗	✗
สองเรานิรันดร	✗	✓	✗
รักของนาย ดอกไม้	✗	✗	✓
สี่สาวรารัก	✓	✗	✗

จากตารางสรุปได้ว่ามุมมองการเล่าเรื่องในละครโทรทัศน์ช่วงไพรม์ไทม์พบว่าภาพเด็กที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ช่วงไพรม์ไทม์เป็นภาพเด็กที่ถูกเล่าเรื่องโดยผ่านมุมมองของผู้ใหญ่มากที่สุดโดยแบ่งเป็นผู้ใหญ่หัวโบราณและผู้ใหญ่สมัยใหม่

จากการวิเคราะห์ภาพเด็กในละครโทรทัศน์ช่วงไพรม์ไทม์ด้วยแนวคิดการเล่าเรื่องพบว่าองค์ประกอบการเล่าเรื่องมีส่วนสัมพันธ์กันและเป็นสิ่งที่กำหนดภาพเด็กในละครโทรทัศน์ โดยเริ่มจากการวางโครงเรื่อง แก่นเรื่องและความขัดแย้งที่กล่าวถึงเรื่องของผู้ใหญ่ซึ่งเป็นตัวละครเอกมากกว่าเด็ก อย่างไรก็ตามแม้ว่าองค์ประกอบสามสิ่งแรกจะมีความเกี่ยวข้องกับเด็กน้อยแต่ก็ส่งผลกระทบและเป็นสิ่งที่ควบคุมภาพเด็กที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ตลอดเรื่อง

ภาพเด็กที่ปรากฏในละครโทรทัศน์เป็นภาพเด็กทั้งหญิงและเด็กชายจำนวนใกล้เคียงกัน คือเด็กหญิง 4 คนและเด็กชาย 5 คน เป็นชนชั้นกลางและเป็นคนกรุงเทพมหานคร จำนวน 7 คนและเป็นเด็กต่างจังหวัดเพียง 2 คน โดยแสดงบทบาทเกี่ยวข้องกับพระเอกและนางเอกและเป็นบทบาทของเด็กดีทั้งหมด แม้ว่าจะจะเป็นเด็กที่มาจากครอบครัวอบอุ่นหรือครอบครัวที่มีปัญหาหรือแม้แต่เป็นเด็กกำพร้าก็ตาม โดยความเป็นเด็กดีของเด็กได้แก่ ความกตัญญู การเชื่อฟังคำสอนของผู้ใหญ่ การมีสัมมาคารวะ การมีน้ำใจต่อคนรอบข้างและการรู้จักคิดและตัดสินใจ ถูกผิดได้ โดยเล่าโดยผ่านมุมมองแบบผู้ใหญ่มองเด็กมากที่สุด ซึ่งมักเป็นมุมมองที่เด็กเป็นฝ่ายรับ เห็นได้จากการที่บทสนทนาของเด็กมักเป็นไปในเชิงการอบรมสั่งสอน (Socialization) โดยผู้ใหญ่เป็นผู้อบรมสั่งสอนมากกว่าในแง่มุมมองอื่น ได้แก่ ความสำนึกและการตัดสินใจผิด ส่วนในเรื่อง

ฉากของเด็กพบว่าเด็กส่วนใหญ่ปรากฏในพื้นที่ของผู้ใหญ่และครอบครัว ได้แก่ บ้านหรือที่อยู่อาศัย สถานที่ท่องเที่ยวและสถานที่ทำงาน มีเด็กเพียง 3 คนคือเด็กหญิงค่านางที่มีฉากที่โรงเรียนและเด็กชายราชพฤกษ์กับเด็กหญิงพวงชมพูปรากฏในฉากสนามเด็กเล่นซึ่งเป็นพื้นที่ของเด็ก การที่ฉากของเด็กไม่หลากหลายและมีพื้นที่จำกัดยังแสดงถึงการด้อยความสำคัญของเด็กในละครโทรทัศน์ช่วงไพรม์ไทม์ กล่าวได้ว่าละครโทรทัศน์ช่วงไพรม์ไทม์เป็นพื้นที่ของผู้ใหญ่มากกว่าเด็ก

4.3.6 ความสัมพันธ์ระหว่างภาพเด็กและกระบวนการสร้างในละครโทรทัศน์ช่วงไพรม์ไทม์

จากการวิเคราะห์ภาพเด็กและศึกษากระบวนการสร้างภาพเด็กพบว่าภาพเด็กที่ปรากฏในละครโทรทัศน์เกิดจากการสร้างสรรค์ของผู้ผลิตที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้แก่ ผู้ประพันธ์เรื่องราว ผู้เขียนบทละครโทรทัศน์และผู้กำกับมากที่สุด

โดยผู้ประพันธ์เรื่องราวเป็นขั้นตอนแรกในการกำหนดภาพเด็กโดยขึ้นกับการวางโครงเรื่อง แก่นเรื่อง ความขัดแย้งและลักษณะตัวละครเป็นสำคัญ ต่อมาผู้เขียนบทจึงนำภาพเด็กจากบทประพันธ์มาขยายและเพิ่มเติมรายละเอียด ได้แก่ลักษณะตัวละคร บทสนทนา ฉากและมุมมองการเล่าเรื่อง ซึ่งในขั้นตอนนี้จะมีการนำเสนอสิ่งที่ต้องการสื่อสารผ่านเด็กเช่น การอบรมสั่งสอน ความสำนึกที่ดีและการตัดสินใจผิด เป็นต้น จากนั้นจึงเป็นหน้าที่ของผู้คัดเลือกนักแสดงที่จะหานักแสดงที่มีความเหมาะสมและมีความสามารถและต่อมาก็คือผู้กำกับที่จะทำการตีความภาพเด็กจากบทละครโทรทัศน์และนำเสนอโดยถ่ายทอดจากตัวอักษรเป็นภาพในละครโทรทัศน์

ภาพเด็กที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ช่วงไพรม์ไทม์ล้วนมาจากความตั้งใจในการนำเสนอภาพเด็กของผู้ผลิตดังที่กล่าวมาข้างต้น โดยภาพเด็กจะมีลักษณะและมีสิ่งที่ต้องการนำเสนออย่างไรก็ขึ้นอยู่กับการทำงานที่สอดคล้อง ต่อเนื่องและไปในทิศทางเดียวกันของผู้ผลิตทั้ง 4 ที่เป็นผู้มีอิทธิพลต่อการสร้างภาพเด็กในละครโทรทัศน์ช่วงไพรม์ไทม์

นอกจากนี้ความตั้งใจของผู้ผลิตที่จะนำเสนอภาพเด็กในด้านที่ดีทั้งหมดเพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้ชมทั้งเด็กและผู้ใหญ่ส่งผลให้ภาพเด็กในละครโทรทัศน์ช่วงไพรม์ไทม์ล้วนเป็นภาพเด็กที่ดีทั้งหมด ซึ่งลักษณะความเป็นเด็กดีของละครแต่ละเรื่องขึ้นกับสิ่งที่ผู้ผลิตต้องการนำเสนอ อย่างไรก็ตามยังพบว่าจากการที่ผู้ผลิตผลิตละครโทรทัศน์ช่วงไพรม์ไทม์โดยคำนึงถึงผู้ชมที่เป็น

ผู้ใหญ่มากกว่าเด็ก ทำให้ผู้ใหญ่มีบทบาทที่หลากหลายและมีความสำคัญมากกว่าเด็ก จนกล่าวได้ว่าละครโทรทัศน์ช่วงไพรม์ไทม์เป็นพื้นที่ของผู้ใหญ่มากกว่าเด็ก